

Riosi Kaaweruma Tuuyewari

Ruuka

Iyoteria

Ruuka teepote

1 Kúíraa, weruma teerewaeme Tiojiroo. I'wa aamo nayewemane i'ka iyoterichio, muuwaeme ti'tijoe Riosi iintoria iyoteka mochitoriaopua, muuwaeme itapiti Riosi iintoriaopua i'ka weechio, taamoo nane'reka mochitoapa pu'kao, yooma ti'tijoeeri tetewachi ikitiame. ²Ihji ti'tijoe pukeri o'inia iyotekamea, Eesusi Riosie Weratiamechi simiyame, taamowichio toowerepua yooma Eesusi iintoria iyotetiame, pukeri o'iniachisi Riosie Weratiamee ahpo tetewiteretia, yooma pukeri o'iniachisi ahpo nayeweretiaopua tiame pukae. ³Wa'a tiachipao neeeai, tehpe simitekapa i'yaeka i'ka ikitiameo, aamoo Tiojiroo, weruma tiamekopa aamoo, aamo iyotepamio orapakania waikao, nape ma'chiamie chiamepua i'kao, ⁴aamoo, nane'remichioopua i'ka Riosie Weratiamechio, yooma itapiti ikitiameopua, te'ta pichiwa wa'a tiame ikitiamekoopua, aamo masiteriachitia.

Riosi ku'iwariaa Waani Paatori naawamio tuunapua

⁵Uurea weechi te'ta yawichikoipua Eeroreo, wa'a yasariaipu piiripi tijoe neeserosi,^a isaeri tiopachi neesetoame. Ihji tijoea Sakaria tewaniame eneriaipua, Aawiasi tewaniamechi pirenaturichi neeserosi eneriaipua. Ihji Sakaria uupiraa, Eerisawe tewaniame eneriaipua, Aaronichi o'inia ti'tijoeeturichi eename. ⁶Ihji Sakariaa uupimao, na'pahka kaawe teteiwame enerepua Riosieo, kaaweruma teetoka mochitoamekapa, te'ta Riosi chiiachitia, Riosi yoorewao, ki se'wika mochitoapa. ⁷Puuua, ki tatanaeme eneriaipua, pu'ka

---

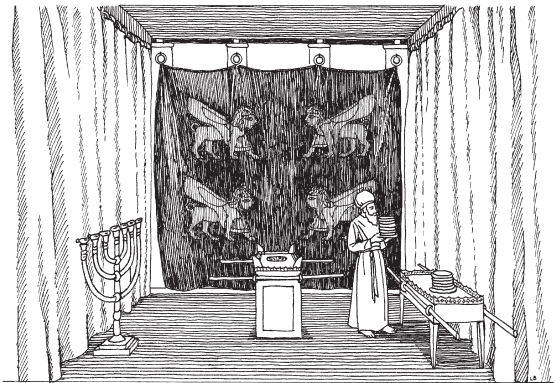
a 1:5 neeserosi: Riosi iyoriwa neesetowa

oowitiameopua ki tanayamekopa; oowitiamea, ya'watiame enerepua wa'asi, tijoeai oochetiame wa'asi.

⁸Piire taaweo, Sakaria ahpo pirenaturichio, aaata pakimioiopua ti'tijoeriwichio iintomiaopua, iyoriwachio, ⁹Sakariachi wichirepua pakimiao, te'ta iyoriwachi cho'i moorimiaopua Riosiwichioo.

¹⁰Sakariao, yooremina ihsioio pu'ka cho'i moorekao, wa'api ma'chi itipikamea, Riosichi nayewarepua paparaka. ¹¹Wa'a yooremina ihsioiopua Sakariao, senawato wa'a weeriametewawarepua Riosi ku'iwari, moorera chokichi weeriametahjamina. ¹²Sakariaa, wa'a weeriametewakapa moorera ahjaminao, tajinachurepua, tisia majakapa pu'ka tijoeo. ¹³Nape Riosi ku'iwaria chaanerepua pu'kao:

—Ka'te mahja muuuu. Neeea, Apoe Te'pa Kahtiametee uhjuratiamentia aamo tuuyemichioopua, aamo Riosichi itariaopua inamutiamekopapua wa'asi. Aamo uupia, taanaremerikatapua piiripi temari, pu'ka temari aamo uupi taanaremerio, Waani tewamiatamua, wa'a aamo no'o chaanenurekapu Riosia. ¹⁴Pu'ka kuita naawasoo

*Riosi ku'iwariaa, Sakaria
nayewechani. (1:13)*

tisiwa peenia erakomeri eemea, ahkasi wahjachiai wa'achitia erakomeripua. ¹⁵Ihji kuita naawameria, ki oowera tijoe enemeripua Riosiwichioo. Kiisi iijiametemeripua ihta utewaemetekuchameoi. Ihji Waani tewapuamea, Riosi Riosiwari yahchametemeripua, ke'chu naawaio, pukaepa itapiti yoorametemeripua Riosiwichioo. ¹⁶Puuuu,

muuwaemetisaeri ti'tijoerio, ahpo Paamira Riosichi e'enapumeripua, pukachi paparaka mochitomichioopua pu'kao. ¹⁷Ihji Waania yooma ti'tijoerio, ehkoriaami Eeriachitia Riosi utewarinetayewemetemeripua, Riosi Riosiwarie, ke'chu eenoiopua pu'ka Paamirao, ti'tijoeri masitemiaopua. Ihji Waania, ti'tijoeri weewerumatiariemeterakoniametee, nu'nuntitiiariemeterapaniametewichio nayewemetemeripua pu'kao, wa'a erapakaopua, yooreka tetewimichioopua pu'ka Paamira enameriopua masitemia.

¹⁸Sakariaa chaanerepua Riosi ku'iwario:

—¿Taanaretare teemea, no'o uupio ya'watuamekoi, neeeai oochetiamepua wa'asi?

¹⁹Waikao, Riosi ku'iwaria chaanerepua:

—Apoe Kaurieri neeea, Riosi kahtiachi o'inia eename. Amochi uhjuratiame neeea, i'ka peeniatiamе tuuyepua, chaanemichio aamoo. ²⁰Nape ehpeo, ki ikanati pichikekapamua Riosi chiiiao, ni'o itipimamua, ahkasi yooma ikiyachisi i'ka Riosi aamo chaaneriao.

²¹I'ka wa'a tiame ikiyoipua Sakariao Riosieo, ma'chi itipikame ti'tijoeria, yaapi erakoka puuyerepua: “¿Aatia ki machenaniare Sakariaa?”, chaachapaka. ²²Sakariao ahkasi machenasooa iyoriwachio, nane'rerepua itapiti ikiriopua wa'a iyoriwachio, ki ijienopapua naewakao, sekaeche nayeopa pu'kao, itapiti tepoena eename tetewiriameko maaerepua.

²³Wa'a teekaopua, ahpo neeserosi tehkiwa yorasao, no'rarepua ahpo ta'pechi. ²⁴Neipa i'kao, Sakaria uupira Eerisawe tewaniamea, petetereparepua waikao. Peteterepasaapa, ki ahka oirepua mariki meeche. Ahpo iikachio e'rarepua: ²⁵“I'ka no'o yoorare Te'pa Kahtiamea No'noa, ki suuwe eramichiopua no'oo, ki tatanatapao, apoe cheeria ihjia, noochi ikimia.”

Riosi ku'iwaria Eesusi naawamio tuunapua

²⁶Puhsani mechachiopua Riosia, eenechi uhjurarepua Kaurierio, nape ehpeo, Arirea weeechi, Nasare tewaniame mochiwachi. ²⁷Wa'a naewanurerepua oowitiame ahjama, Maaria tewaniame enerepua. Puuua ki neewiame eneriaipua pehjo, Oose ahjama neewimeri, ehkoriaami Raawitaru tetejimarichi, naawakame. ²⁸Wa'a asisaapa Riosi ku'iwari Kaurieria, pu'ka oowitiameo, chaaneka teepoterepua:

—¡Kúíra Maaria, Riosie kaawe yoratiameráa! ¡Aamo ahjama tiame Riosía!

²⁹Riosi ku'iwariachio wa'a tiame inamukapa Maariaa, tahpitika eraparepua, ki pahtekapa wa'a tiame teepotario. ³⁰Nape Riosi

ku'iwaria chaanerepua:

—Ka'te a'chi e'ra Maariaa, kaaweruma iintomeri Riosia aamowichioo. ³¹Ki maaeme tiiaiopua, peteterepameri muuua. Pu'ka temari naawasooopua, Eesúsi tewamerimua. ³²Puuua ki nu'uti enemeripua, ahkasioi puuua Te'ta Werumara Riosio, Taanara tewapuamepua, apoe Paamira Riosia, ki nu'uti ye'kari kiameripua pu'kao, ehkoriaami Raawitaru teereriachitia ye'kari. ³³Yawichi enemeripua tiameo, yooma ahkasi Aakowo

*Riosi ku'iwariaa, Maaria
nayewena. (1:28)*

tetejimarisiwachisi ye'karisiwachi, ahkasi ki seenampachisi ki wahjiame; ihji kuita yawichituniamea, ki seenampasi enemeripua, ki wahjiamesi.

³⁴Maariaa iinatukerepua waikao:

—¿Nape ihtana ikika wa'a teereta neeea, ki kuunaemekai, ki neewikameai neeea?

³⁵Nape Riosi ku'iwaria nehjiarepua:

—Riosi Riosiwaria, amochi enemeripua, Te'pa Kahtiameraai tewekachi, amochi yasipameripua. Pukaepa naawasaapa temaria, Riosika tiame iinuemeripua, kihtaai a'chi tiame, Riosi Taanara tewapuamepua tiameo. ³⁶Aamo tejima Eerisaweai, kiisi maaepori tiiao, taanaemeripua tiameo, piiripi temari. Puuuu, ki tatanatameko tuuniameai, puhsani meeche i'tonapapua peteterekao. ³⁷Wa'a ikikame puuuu, ki'tiopa Riosiwichioo, ki kajume tiameo.

³⁸Waikao Maariaa, chaanerepua:

—Kaawepua. Riosi nuurewarachi kahtiam neeea. Wa'a erasaa Riosia, wa'a ikitemapua noochio, pu'ka aamo chiiao.

Ikaechepa Riosi ku'iwaria, no'arepua waikao.

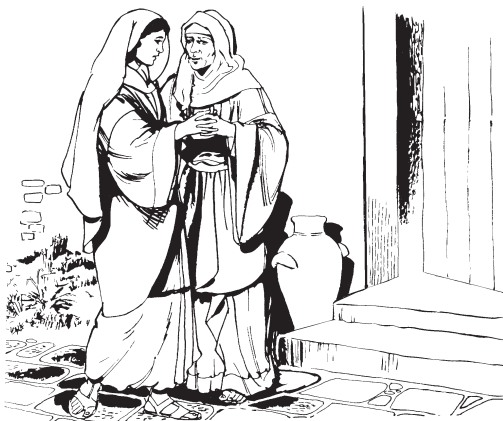
Maaria Eerisawe ne'nemia eenaria

³⁹Pu'ka taawechemio Maaria, yaapi Uurea weechiami akiparepua, piiripi mochiwachi roomosachiami. ⁴⁰Wa'ami simikaopua, Sakaria ta'perachi eenarepua, wa'a asiyaio ta'pechio, teepotarepua Eerisaweo. ⁴¹Eerisawea, wahka teepotame inamukapaopua Maariao, Eerisawe simaroraapua topachio, noonorepua. Pu'ka wa'apichi Riosi Riosiwariai, Eerisawechi eenarepua. ⁴²Wa'a iikapa puuuu, ki nu'unti kaawe erapakao,

chaacharepua:

—Yomachi ooweruchio, muuukamerapua uutiameapua Riosieo, amochi naawakameo, ki nu'uti uupuamepua Riosieo. ⁴³Tísia kaawe iintoremua eenakao, tísia kaawe e'rame neeea aamo tetewapao. Cheriwema aamo eenariawichioopua, nape neekamera enameriaipua aamo kahtiachio, aamokamera kaawe eratemiao.

⁴⁴Aamokamera kiameri tiiai neeea kaawe e'rewao, noochi

Maariaa Eerisaweri ne'nemia eenare. (1:40)

kahtiamie simaroo aamo teepotachanioopua, káitisia peenia erapaka noochi noonorioopua. ⁴⁵Tísia kaawe yoratiame muuuu Riosieo, pichikekapa muuuu aamo chaanenuretiao.

⁴⁶Wa'a chaanetiapa Maariaa, cheerepua:

Noochio neeea,

ki nu'utiko e'riamenia Paamirao,

⁴⁷pukachi kaawe erapasiamie neeea no'o iikachio,

no'o Te'pa Kahtiamechi Paamira,

no'oo newipatiamechi;

⁴⁸Riosio no'oo, oowera ki weruma tiamekoipua yorakiamie,

noochi ne'nepakamepua,

ahpo iintomeriopua noochi,

ki aaatakoipua no'oo.

Ehpe waanamio yooma ti'tijoetusiamie,

Riosie noochi kaawe iintotia,

chaachapaka mochtomapua,

⁴⁹i'ka Riosi yomachi aampa utewariemeopua,

ki nu'uti iintoriopa noochio.

Tísia kaawerumakotinia pu'kao.

⁵⁰Apoe Riosia tesiwe e'riame aaatao,

ahpo kaawe e'reka yooriameopua, ahjachi paparakao;

pu'ka ahpo iyoriameo,

cheriwiamepua pu'kao, ahkasi ihtori tijoetusiwachi.

⁵¹Apoe Riosia ahpo ki nu'unti utewarieopua,

yooma ahpo weruma erakoame noonowinariao,

pihtuchamepua.

⁵²Ihji Riosia ya'yawichioio, puipamepua ahpo yasirachioopua,

wa'a ikisaopua pu'ka yawichiwa yasirachio,

ki ahpo weruma erakoamerakamera mochiwamepua,

wa'a weruma ahpo erakoame yawichi yasirachioopua,

weruma te'tereparichi apechunakaopua.

⁵³Cho'chorowa e'raka ahpo iikachi Riosichi enapameopua,

kaawerukamera kiatiamepua Riosieo,

cheriwiamepua pu'kao.

Wahjachioopua,

ki tesiwa erakoka enapameopua apochio,

wa'atia no'rapuamepua pu'kao,

kihta cheriwesa.

⁵⁴Apoe Riosia, ku'irepua i'isaeri ti'tijoerio,

ahpo seekaerachitia te'teriamieopua tiameo,

ki natakepaka ahpo tesiwemiaopua.

⁵⁵Riosia, pu'ka iintomeri tuuriaipua taamo ehkoriamio,

aaata newipatemeru uhjuramio tuukao,

yooma Auranisi o'inia tetejimarisiwichioopua,
ahkasi ki wahjiamesi.

⁵⁶Maariaa, paika meeohahka yasisaa Eerisawe ta'perachio,
eenechi no'arepua ahpo petechio.

Waani Paatori naawaria

⁵⁷Neipao Eerisawe, pu'ka kuita naawameri asisooopua, saurepua
pu'ka kuitao, temari enerepua. ⁵⁸Waikaopua, Eerisawe tetejimara
waapi mochikameraa, e'enarepua waikao, kaawe e'remiaopua
sauriao, tisia kaawe yooratiamekopua pu'kao, apoe Paamiraeopua
Riosio. ⁵⁹Osanao taawe i'toiopua kohjao, siichitepumia i'toretupua,
teewara yahchepuawichioopua, tiopachi neeserosieopua. Wa'a
teewatanioiopua neeserosia, Sakaria tewamo o'rariaipua, wa'a
teewaekopa noonorao, ⁶⁰nape yeeyeraa chaanerepua neeserosio:

—Ka'ipua, ihjia Waani tewapuamepua.

⁶¹Wa'a chiiopa Eerisawe, tetejimaraa chaachaparepua:

—¿Nape aatia? Ki'te aataai wa'a tewaniamea, taamo tetejimachio.

⁶²Waikao, sekae iinatukerepua noonorao, aachin

tewapuamekoopua pu'kao. ⁶³Waikao noonoraa iyositasaopua
iyotepuachio, wa'a iyoterepua teewarao, Waani tewapuameko
tuuka. Wa'a ikisooopua pu'kao, ahpo ne'nepakaopua, “naakona”,
chaachaparepua. ⁶⁴Pu'ka wa'apichi Sakariaai, iyenarepua waikao
naewasika. Wa'a ikisaapua, ki nu'uti cheriwema ki'yarepua Riosio,
yooma Riosi iintoriawichioopua. ⁶⁵Waikao pu'ka wa'a ikitiameopua
wa'ao kuitachi simiyameo, waapiami mochikamea, ki nu'uti
erakorepua Riosichio, i'ka iintoriaopua. Ahkai mehka ohjoemeoi
Uurea weechi tuuyeretupua i'ka ikitiameo, ahka roomosachiami
ohjoemeoi. ⁶⁶Yooma i'ka nane'rekamea aatia tiiao, ahpo
chaachaparepua:

—¿Ihtatia enemerijuare ihji kohja temaria?

Wa'a erakore puua, Apoe Paamira Riosio, weruma teereme tiioa
kuitachioopua.

Sakaria wiikara

⁶⁷Sakariaa, ki nu'unti erapaka Riosi Riosiwariopua ahpo iikachio,
chaacharepua:

⁶⁸I'isaeri Paamirawa Riosio,

ki nu'uti paparawa chanipuapua pu'kao,
yooma ahpo mochiwachiamopua ti'tijoi,
newipatemia eenariopa.

⁶⁹Apoe Riosia, taamowichio weerakamepua aata,
taamoo, taamo newipatemi tuuyemichio;
puu newipatemiaa,

- ehkoriaami Raawitaru tetejimarichi eenamepua.
- 70 I'ka newipatemi nayewaka cheerepua ehkoriaamio,
uhjuramio tuukao,
ahpo nayewaturachiopua, ti'tijoe.
- 71 Riosia taamo newipatemo tuuriaipua,
taamo seepurawachio,
taamo nekumiamechiopua tiameo.
- 72 I'ka iintowachiopua ahpo cheeriao,
taamo ehkoriaami cheeriaopua,
pichiwa iintokamepua;
kiisi natakepakamepua ahpo katewerio,
- 73 taamo ehkoriaami Aurani ahjama kateweriao,
- 74 taamo seepurawachio,
na'sonamio tuuriaopua;
wa'a iintosoopua pu'kao tamochio,
kihta seeweka mochtipuawichiopua,
Riosichewichio yorakesikaopua.
- 75 Wa'a teerekao Riosio,
kakupachi nokisimeri teemea,
taamo iikachio kihta a'chi tiame ki kaaweruma inatatokao,
ahkasi ki seena aampasi.
- 76 Muuua, no'o taanaai,
Te'ta Riosi Werumarawichioo, nayewatura enemirimua;
pahcha teetomerira pu'kao,
katewesika poeopua, ti'tijoeri iikachi,
apoe enasooopua te'ta Paamira tewekachi o'inia enameriopua,
kaawe e'raka uupuaichiopua.
- 77 I'ka Paamirao naewameripua,
tatakori cheriwemio tuuka,
ti'tijoerio newipatemio tuuka,
- 78 ahpo nakiyae tesiwe e'riaopua.
Pu'ka Apoe Paamira enasooopua,
weemera ma'chirepakameka teeremapua,
weemera taajenakamechitia apochio,
- 79 pu'ka te'ta tukapachi mochtitoameopua,
taajenamichiopua iikachio,
apochi paparaka enapameopua,
cheriweka,
Riosichio ta'iria mochiwa teerepaka.
- 80 Puuu Waania simiterepua weripakao, epeche teetoka
Riosichio, epeche teetokaopua paparaka. Ihjia, ke'chu o'iniaopua,
isaeri ti'tijoerichio nayewatukao, poanachi ohjoere puuuapu ki
tijoeekachiopua pehjo.

Eesusi naawaria*(Maateo 1:18-25)*

2 Pu'ka taawechiamio, Aauhto tewaniame eneriaipua te'ta yawichi. Puuu iintokamepua yooma ti'tijoeri kehkiwa nane'repua teewara iyopunurakaopua, yomatiam e aho ye'karichiohua. ²Ihji ti'tijoeri kehkiwa ihtetawa pukeri o'iniachio, Siirenio Siiria weechi yawichikoi enerehua. ³Pukaepa ti'tijoeria, yooma aho naawariachi e'enapuretupua, aho iyopumichiohua teewara. ⁴Oosea waikao machenarehua Nasare Arirea weechio; wa'a o'inia Uurea weechite moenarehua Weereni muuwarichi, Raawitaru tetejimarichi naawakamekapa. ⁵Wa'a aho iyopure Oosea, Maaria aho uupi enemerihamao, amori sauyamepa wa'asi. ⁶Wa'ao Weereni nokioio, asire Maariaa aho saumiachio. ⁷Wa'a saure Maariaa pahcha simiyame temariohua. Pu'ka naawasoohua, wisarichi ikapisaapua, wakasi koi'rachi teekarehua. Ki karichi naawakame puuuu, ki tewitiohua ahka che'repauachio.

Riosi ku'iwari chaachaparia; po'wa tepuyame tiame

⁸Waika tukaooi, wa'ami ahka che'repariaipua waapio, po'wa tepuyameaipua tiame. ⁹Senawato wa'a weeriam tetewarehua eekachi, aaata tewekachi eename, Riosi ku'iwari. Waikao i'ka norikame che'repameo, ki nu'uti uutapatere Riosia, aho tísia peeniatiam tisiwariohua. Pu'ka tetewakaopua, tísia majarehua. ¹⁰Nape wa'a tiipao Riosi ku'iwaria, chaanerehua:

—Ka'te majako eemea. Kaaweruma aamo tuuyemia eenakamenia, yomatiam wehjoarichio ti'tijoeo ooweruopua tiameo, tisiwa peenia erakopuame. ¹¹Ehpe tukao Weereni mochiwarichio, wa'ao aamo newipatemerihamao naawakamepua, apoe Paamira Riosie Weerapumea, wa'a Weerenio, Raawitaru mochiwarichi tewaniamehua tiame. ¹²Eee tiame teima eemeapu pu'kao, wisarichi ikapitiam enemapua, itapitichi kaanoachitia wakasi ko'irachi tekitiame.

¹³Pu'ka wa'apichi wa'a eekachio, Riosi ku'iwari weerichiohua, ki ookapi ajaparehua ahjama wahjachi Riosi ku'iwari. Puuu Riosi ka'karuma naewakao, chaachaparehua:

¹⁴Ki nu'uti peenia tiame naewarii,
 ki waapisi te'pa kahtiamoopuaaa,
 weechi mochikame ti'tijoe ooweru tiameo,
 tísia ta'iria mochiwari pu'kawichiooo,
 Riosi te'ta te'pa kahtiam tisiwewaeooo.

¹⁵Pu'ka tewekachi e'enameo nonorasoohua, po'wa tepuyamea chaachaparehua:

Muuwaeme Ku'kuiwari po'wa tepuyameo nayewani. (2:13)

¹⁸ Waikao yooma wa'a inamukamea, tahpitika erapakaopua chaachaparepua: “¡Aa, naakónaa! ¡Itapiti ikipuamejuarepua naaju?”
¹⁹ Nape Maariaa yooma i'k'ao, senepi apochi inataka yasitorepua, i'ka ikipuameopua. ²⁰ Puuu po'wa tepuyamea, poanachi nokisire puuupu chaachapasika, kaawe naewasika Riosio, pu'ka itapitio ahpoo, chaaneretia, tetewaria tiame.

Eesusio kohjaaí pehji, i'isaeri tioparachi tetewitewa

²¹ Osanao taawe i'toiopua kohjao, siichitepumia i'toretupua teewatemia. Ihji kohja temaria, Eesusi teewartupua, Riosi ku'iwario wa'a cheeriopua Maariao, ke'chu peteterepoiopua pehjiio.

²² Maaria ahsepatesoopua ahpoo sauria piipatepuachi taaweo, Eerusareni siimparepua Eesusi temari i'tokaopua tiame, Riosichi tetewipumiapua, Moisetaru nuurari chiiachitia. ²³ Wa'a noonoirepua, i'ka Riosi Iyoterichio eee chiiamekopa: “Yooma pahcha naawakame tehtemaria, Riosiwichio teewepuamepua.” ²⁴ Yayawaraa Eesusio, ahpoo tatakoriawichioopua, Moise yoranura yoorarepua, puuuu chiia: “Ooka chonoporo oowemitia, ooka piichonioi.”

²⁵ Waika taawechiamioi, Eerusareni yasariaipua piiripi tijoe, Siimeoni tewaniame. Ihji tijoea, tísia kaaweruma eneriaipua, tísia paparama Riosichioopua tiameo, Riosichio, isaeri ti'tijoeri newipatewa tísia puuyetoka yasitoame. Ihji Siimeoni Riosi Riosiwario, eratetiame eneriaipua, ²⁶ ki mukimerikopua pehjiio, ki tetewaapua pehjiio, Riosie Weratiameopua, tísia puuyeniameopua, yoomahka. ²⁷ Ihji Siimeonia, Riosi eratewachi eenariaipua wa'ao, isaeri tiopachio. Wa'achi e'enariopua Eesusi yayawarao, Moise nuurari yoramiao, Siimeonia

tetewarepua kuitao. ²⁸ Wa'a ikisaopua, koomirepua kuitao, pu'ka koomikao, cheriwema ki'yakaopua Riosio, cheerepua:

²⁹ Paamira, ehpeo muuua aamo cheeriao,
iintokame muuupa,

Pu'ka aamo iintomia tetewikapao,
ta'iria mukimerinia,

³⁰ aamo uhjuraria newipatemerio,
tetewakapa.

³¹ Ihjia aamo iintoriaapua,
aamo tetewachi iintotiamepua,
yooma mochiwari tetewachi.

³² Ihji aamo weeechi enateriaa,
yomachi weeechi mochikamewichio, tahjewaripua,
yoomahka aamo inatariao, yoomahka pahtepuawichio,
yooma isaeri ti'tijoeriopua,
pu'kao te'ta kaawe tetewipuawichio.

*Siimeonia, Eesusi achini
teeremia tuuyena. (2:32)*

³³ Waikaopu kuita yeeyeraa
noonoraapua tiame, tahpitika
erapakaopua: “Naakónaa”,
eraparepua. ³⁴ Waikao Siimeonia,
kaawerumari Riosie e'resaapua
yayawarao, chaanerepua
Maariao:

—Ihji aamo kohja temaria,
ki ookapi ti'tijoe ooweru tiamee,
ki nakika tetewipuamepua.
Puuu i'ka kohja weripaso wa'a
teeka tetewikamea, ahpo Noonora
tewekachi kahtiamечи simiyame
nayewatuka oioioo, kiisi kaawe
te'teremeripua i'ka Noonora
tewekachi kahtiamechio. Wa'a
teeremiaipua, wahjachi ki

ookapi ti'tijoea ooweruapua tiame, ka'karuma enepaka Riosichio,
tísia kaawe te'terepakaopua Riosichio, tísia kaawe erakoka ahjachi
paparamapua. ³⁵ Ihjia nayewatuka oioi nane'repuamepua, ihtana
erakoameko ti'tijoerio pukachio, kaawe erakowao ki kaawe
erakowaoi. I'ka ti'tijoerieo kiisi kaawe e'reniamekopao, tísia
yuuwesimeri muuua aamo iikachio, ahkasioi nasimachetae aamo
iikachi otopeniamechitia.

³⁶ Wa'api tiopachio, wa'a yasariaipua piiripi ooitiamе, Aana
tewaniame. Ihji oowitiamea, Riosi naewatura eneriaipua tiame,
Aanueri maarara eneriaipua, Aasere tetejimari tetejimaeme.

Yáá'watiame eneriaipua wa'asio. Pukeri weripai neewisaapua, oowisani paamupariche ohjoeriaipua kuunaekao, ³⁷naao weerewa aampa oowisani paaumpari i'toriaipua. Waika o'inia tiopachi ohjoeme eneriaipua wa'ao, senepi wa'a ihsiamе eneriaipua i'isaeri tioparachio, Riosichi naewaka ti'tijoeriwichio. Ki ku'itapisi weesa wa'a iijisia Riosi naewakao, chorowaio ki teewiame eneriaipua. ³⁸Siimeoni kajukoioipua nayewakao, wa'achi eenare Aanaai wa'ao, pu'ka tetewakaopua kuitao, cheriwema ki'yarepua Riosio, yooma inamuachiopua wa'ao. Waikao i'ka kuitachi simiyame nayewerepua yooma wa'a ahpo tetewaka wa'a tiopachi ajakameopua, pu'ka kuita koomika weeriáío. Waikao pu'ka nayewaria inamukamea, pu'ka kuita maarepua ahpo newipatemerio, rooma soontarowarachi nasiwaka Eerusareni u'yekao, rooma yawichiwatere mochiteniameo, wa'a tiame puuyeka mochitoamekapa puuua.

Nasare e'enawa eenechi

³⁹Oosea Maariaa tiame yooma yorasaapua Riosi nuurari chiiaopua, Nasare nonowarepua pe'ku, ahpo mochiwachi Arirea weechi. ⁴⁰Wa'ao nu'uti temaria, epeche epecheche weruma weripatorepua, epeche epecheche peenewarieme enepatoka, epeche utewasipaka Riosieopua, ahpo neesetowachio.

Eesusi nu'utikai tiopachi ihsiriame

⁴¹Eesusi yayawaraa senepi paaumparichio, Eerusareni siisimpame eneriaipua pahkochio, Semejenato pahko tewaniamechi. ⁴²Eesusio, oosa mariki aampa ooka paamuoiopua, eenechi siimparepua Eerusarenio, senepi paaumparichi, siisimpaniachitia. ⁴³Nape yooma kajusooa pahkoo, nonowanioipua eenechio, Eerusareni itipiriai Eesusia, ahpo yayawae ki nane'reka. ⁴⁴Yayawaraa, wa'a ihtoame maarepua muuwarichio.

Nape ahkasi piie taawe poorosimiai ki tetewapa pu'kao, i'yasirepua waikao, tetejimarichio, muuwari nokisiwachi.

⁴⁵Ki tewakapa wa'ao Eesusio, pe'ku e'enarepua Eerusareni, wa'a i'yamia.

⁴⁶Ahkasi paika taawechi neipa, tewarepua pu'kao, i'isaeri tioparachi yooremina

Eesusia temarikaio, i'isaeri pa'pamiratuame pepeniwari iinatukia nehjiani. (2:47)

kahtiamē, masitaria ahjama naewaka, iinatukekaopua pu'kao, keepukaopua tiame. ⁴⁷Wa'a mochikame ma'masitarie iinatukeniaapua, tísia peeneka nehjiarepua. Wa'a chiioopua i'kao, ma'masitaria, tísia peenia e'raka inamurepua, tísia peeniopa. ⁴⁸Wa'a tewakapa yayawaraa, tahpitika eraparepua, wa'a tewakapa pu'kao, nu'utikaiopua pu'kao, tísia machiyame ahjama nayeopa. Waikao yeeyeraa, chaanerepua:

Eesusi yayawaraa Eesusio, pepeniwari pa'pamura nayewiame teware. (2:48)

—Eesusi, ¿achiníii wa'a iintoka muuua taamoo, ki tuuyesa taamoo? ¿Ki nane'riamemua taamoo, ki ahjame e'raka aamo i'yamekoo?

⁴⁹Wa'a chaachapopa ahpo yayawao, Eesusia chaanerepua:

—¡Aa, wa'a erakoka no'o i'yamekosa eemea? ¿Ki nane'riamekosa eemea, no'o Noono kariwarachi itapiti no'o Noonowichio yoramerekoo?

⁵⁰Nape yayawaraa wa'a chiioi, ki pahterepua.

⁵¹Wa'a o'inia ahpo yayawae Nasareniko i'totiaapua, Nasare e'enarepua ahpo ohjoewachi. Wa'a ohjoekai Eesusia, ahpo yayawa e'wewachi weripatorepua. Yooma wa'a ikiniameo, yeeyeraa, apoeche inataka yasitorepua. ⁵²Eesusia wa'a o'inia, o'inerepua weripakao ahkasi tijoe werumachitia inatapakao, epeche muuwepasika Eesusi nakiyameo, tísia kaawe ahpo tetewiniame, ahpo Noono tewekachi kahtiameeoi.

Waani Paatoria ooruchi weechi

(Maateo 3:1-12; Marako 1:1-8; Waani 1:19-28)

3 Tiiwerio te'ta yawichio, oosa mariki aampa mariki paaumpari yomatiamē Rooma weechi yawichituka kahtioio, Poonsio Piiratoa, Uurea weechi rooma ye'karichiopua, ki te'ta weruma yawichi eneriaipua. Eerore yawichia tiameo, Arirea weechi ki te'ta yawichi eneriaipua, rooma te'ta ye'karichi yawichituwachio. Eerore poonira Eeripea, Iturea weechi ki te'ta yawichi eneriaipua Tarakoni weechiopua tiameo, rooma te'ta ye'karichi yawichituwachio. Riisiani ki te'ta yawichia, Awirinia weechi yasariaipua yawichitukao, rooma te'ta ye'karichi yawichituwachio. ²Pu'ka taawechiame Eerusarenio, Aanasia, Kaijaa tiame, i'isaeri tioparachi

ne'neseriosio puuuu, te'ta neeseriosi eneriaipua. Pu'ka taawechemioi Riosia, Waani nayewerepua, Sakaria taanara, ki tijoeekachi yaajatoiopua pu'kao, ³Riosia pu'kao, ahpo kaaweruma tuuyewari nayewatumichio uuriame enerepua, ti'tjoerio, toinuremichioopua ahpo ki ka'karuma nokayao, ahpo paatokaopua. Pukaepa Waania yooma ahpo ki ka'karuma nokaya toinariameo, yooma Oorani akichiko oirepua paatokao, i'ka ahpo tatakoriwa toinarekameopua ahpo paatokao, Riosie cheriwepuwichioopua tatakoriario. ⁴Wa'a iintore Waania, ehkoriaami cheeriachitia Isaia. Ihjia eee cheeriaipua:

Wahka siinachani aaata tijoée,
mehka ooruchi ki tijoeekachi.

Puuua cheechaniamepua:

“Kaaweruma poee katewemitia aamo iikachio,
Te'ta Apoe Paamirao amochi enamichioopua iikachio,
Riosi Riosiwario.”

⁵Yooma aamo iikachi roomosameo,
yepotapuapua;
yooma aamo iikachi tekopameo,
napatitapuapua;
nohkorameo poee aamo iikachio,
riisatepuapuapua;
motochipua tiameopua aamo iikachio,
ikichapuapua pu'kao, mehka ipaka.

⁶Yooma wa'a iintokamea pu'kao,
piipakame itipikamepua iikachio,
papakotiame tatakorio,
ki kokosapuamepua Riosieo.”

⁷Pukaepa Waania, muuwaeme ahpo kahtiachi e'enarioiopua ti'tjoeri pa'pamiratuameo, ki ahpo iikachi piipanariai ahpo paatojeriopaopua pu'kao, chaanere puuuu pu'kao:

—¡Sa'sayawe ti'tjoeturipua, tisiwa wiwisituame! ¿Aatanae noochi e'enaka paatonuretiame eemea, aamo newipamichioopua Riosie kokosapuameo? ⁸Toipuapua naaju aamo tatakoriao, waikaope, aamo paatomania. Nape ka'te tatakorika mochtomitiapua naaju, ma'chiame aamo ka'karumache erapakame iikachio. Eemea Riosichio ki kaawe te'tiameaio, ka'te aamo te'ta piipakame maemitiapua tatakorio: “Aurani tatanarakamera teemea” chaachapakao. Oowera wa'a chaachapame nakiyame enesaa Riosia, ahkasi i'ka tehteoi Aurani tatanara enepatemiipua. Te'ta pichiware Aurani tatanaraa, ki ti'tjoerichitia naawaniamepua, puuuu Riosie piipatewae Riosichi naawakamepua, yooma ahpo tatakori ihsiwao toariamekapa. ⁹Aamo ne'nepuapua amochio, ki kaawe nokayame enesaa, wa'a weeri tepuraapa aamo ahjaeo, tehpunapuame. Yooma kuuu ki taakiameo,

chokichi meteka tehpuapuamepua, wa'a yorasaapua na'ichi ipapuame.

¹⁰Waikao wa'a chiioa Waanio, muuwaeme ti'tijoeria, iinatukerepua Waanio, Paatomerao:

—¿Ihtana yorata naajuo teemea?

¹¹Waania nehjiarepua:

—Ooka iinuwaeme wakirao, aaata aamo piirechi kiapuapua piiripio; aaata eeme soparame iinuemea kooame, kipotepuapua aaata ki iinuemeo. Wa'a nokaka aamo ma'chitama eemea, aamo kaawerumachi erapariaopua iikachio.

¹²Wahjachi ti'tijoe yawichiwichio koparoamea, Waani naaepakamea ahpo paatopuawichioo, iinatukerepua tiame:

—Masitari, teemepe, ¿ihtana yorata teemea, Riosichi kaawe teerepuawichioo?

¹³Waania chaanerepua pu'kao:

—Toinaria eemea aamo ki ka'karuma nokiwao, ka'te u'matoka koparoamitia eemea, aaata wikiriekao.

¹⁴Soontaroai naaepaka iinatukerepua:

—Teemeape, ¿ihtana yorata teemea Riosichi kaawe teerepuawichoo?

Pu'kao chaanerepua:

—Ka'te u'yemitiapua aaataoi, kihta ki kaaweruma iintokoi utewachi koparokao. Aamo natetewaeche kaawe erapuapua.

¹⁵Yooma isaeri ti'tijoeria, Riosie Weratiame enameri puuyeka mochitoamekapaopua, ahpo rorumurakao chaachaparepua: “¿Ki ihji ohjoarepu Riosie Weratiamea, Riosi uhjuramo tuuria?” ¹⁶Nape Waania inamukapa wa'a chaachapameo, chaanerepua yoomao:

—Ka'i, ki puuu neeea. Neeea, neeroie paatoame neeea, nape piirechi no'o pukamina ihtoamea, Riosi Riosiwariie paatomeripua aamoo, te'ta piipari aamo yorakaopua, o'ro na'ie kokoka piipatiamechitia. Neeea pu'kao, kakajoyaraoi ki na'sopume tiamenia. ¹⁷Sekachi makotoame puuupa charejicherao, ahpo ahjae kasarapumiaopua tiirikoo, wa'a iintosaopua ekasuaka mooapumiao. Wa'a iintosaapua pu'ka tiiriko kuhsira kasarao, na'ichi kosimapua, pu'ka na'io ka'chitia taaweche choipamechi, ki seena aampasi. Wa'a yorapuamepua, kiisi piipakameopua ahpo tatakoriwaopua apochio. Pu'ka tiiriko pahchira ka'karumaraopua, ahpo tiiriko oomawachi toamapua. Puuu tiiriko ka'karumaraa, ti'tijoeri puuu, tatakoriria Riosie piipatetiamera.

¹⁸Waania utewa chaaneka uunurarepua, Riosi kaaweruma tuuyewariopua, ahpo tatakoririaopua cheriwepuawichioo. ¹⁹Waania naewatuka oiyaopua, kiisi kaawe iintorio tuurepua Eeroreo, rooma yawichiopua Eerusareni, pu'ka Eeroreo ahpo pooni uupira ahjama kahtiopa, Eroria tewaniame. Waania, muuwaeme tiame ki kaawe iintoria Eeroreo, teriwame nayewarepua. ²⁰Pukaepa Eerorea,

perekarichi yahcharepua Waanio, epeche teerepakaopua, ahpo ki kaawe ihsiao.

Eesusi paatowa taawechi

(Maateo 3:13-17; Marako 1:9-11)

²¹Nape ke'chu peereso karichi yachanioiopua Waanio, Eesusia Waanie paatoretiamepua, piie taawe Waanio, ti'tijoeri paatoka ihsioiopua. Eesusia ahpo paatonioi ahpo Noonoma Te'pa Kahtiame naeyoio, wahjorepua te'pa tewekachio. ²²Wa'a te'pa o'iniaio, Eesusichi tekirepua kooroka tiame, Riosi Riosiwaria. Pukachi yasipasoopua pu'kao, te'pa tewekachio te'teorepua, wa'a o'inia chaacharepua:

—Muuua no'o Taanapua, no'oo te'ta no'o nakiya; amochio neeea, ta'iria yasitoame neeea.

Riosie Weratiame, ehkoria misi o'inia tetejimarisikame

(Maateo 1:1-17)

²³Ihji Eesusia, ahpo Noono Riosi tehkiwa o'iniaio, piire weerewa aampa oosa mariki ahka paamuame eneriaipua. Eesusia, i'ka tetejimarisiwachi o'inia eenamepua: Eesusi noonoratewaa, Oose enerepua,

²⁴Oose noonoraa, Eeri enerepua, ihji waanamio te'ta teerekameraapua te'ta ojochira: Maata, Reewi, Mereki, Ajanai, Oose, ²⁵Matatia, Aamosi, Naami, Ehri, Naakai, ²⁶Maaati, Matatia, Siime, Oose, Uura, ²⁷Ooana, Reejesa, Soorowawe, Saratieri, Neeri, ²⁸Mereki, Aariri, Koosami, Emorami, Eeere, ²⁹Osuwe, Erieseri, Oorimi, Maatati, ³⁰Reewi, Simeoni, Uura, Oose, Oonami, Eriakími, ³¹Meerea, Meena, Maatata, Naatani, ³²Raawi, Isai, Oowere, Woosi, Saramoni, Naasoni, ³³Aaminara, Aremini, Arini, Ehroni, Aaresi, Uura, ³⁴Aakowo, Ihsa, Aurani, Taare, Naakori, ³⁵Seeruku, Raakau, Peereku, Eewere, Saraa, ³⁶Kainani, Arajasa, Seemi, Nooe, Raameke, ³⁷Maatusareni, Eenoko, Aarete, Majareeri, Kainani, ³⁸Eenosi, Seeti, ahkasi ehkoria misioipua, Aarani, Riosi tijoe neteria, ahpoka tiame taana.

Eesusi aatiatawa

(Maateo 4:1-11; Marako 1:12-13)

4 Eesusia pochikamepa Riosi Riosiwarioe, no'rarepua Oorani akichi o'iniaio. Wa'a o'inia Riosi Riosiwaria, ²ki tijoeekachi i'torepua. Wa'ao riaorósia, iikachi noonoterepua Eesusio, ooka weerewa taawe wa'a ihsika, ne'nenariapa pu'kao aatia tiamekopua ahpo iikachio, tísia ahpo Noonochi Riosi iyoriwaopua. Pu'ka ooka weerewa taawechio tísia choroware Eesusia, kiisi koaka oiriamekapa. ³Wa'a tiioipa chorowakao, riaorósia, chaanerepua Eesusio:

—Riosi Taanara enesaa muuua, ¿achinikai ki paani enepatena muuua i'ka tehté, ko'kotai?

⁴Wa'a chiipa riaorósio, Eesusia nehjiarepua:

—Ehkoriami Riosi Iyoterichio chaanipua: “Ti'tijoeria Riosichio, ki paaniche koaka ahjameripua, Riosi chiiakamerache te'ta yooraka ahjatoniamepua.”

⁵Waikao, te'pa apechunakaopua riaorósia, ikanati yomatiame ne'netesaopua i'ka weeechi ye'kari mochiwao, ⁶chaanerepua:

—Néé, yomatiame i'ka ye'kari ki nu'uti mochiwari, aamo kiamania. Yooma ihjia, no'o iinuwapua, aata no'o kianaria kiamania, kianaresaa. ⁷Aamo no'o yawichiwatere enepasoo no'o chopokorieka weripekao, yomatiame no'o yawichitua, aamo iinuwa enepatemanía.

⁸Eesusia nehjiarepua pu'kao:

—Ki yuumpamamu no'oo, Ehkoriami Iyoterichio chiipa: “Aamoche Riosi paparapuapua, te'ta aamo Paamirache; pu'kache e'weka yasitopuapua.”

⁹Wa'a o'iniaio ehjepao riaorósia, Eerusareni u'parepua. Wa'a Eerusarenio, te'ta te'pa tiopachi moenapurepua, wa'a moenapusapao chaanerepua:

—Aamo ihpao i'wa. Riosi Taanara enesaa, ka'chi ikimamua; ¹⁰Ehkoriami Iyoterichio chiipa:

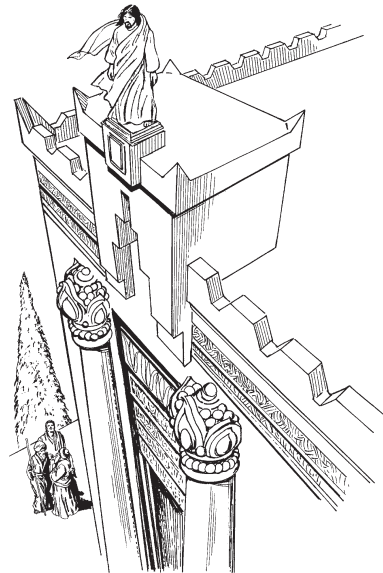
Riosia uhjuramapua ahpo ku'iwario, aamoo neesetomichio.

¹¹Aapoeo puuua, aamo inatetomapua, ki tehtechi motochika wichipamichiopua.

¹²Wa'a chiipa riaorósio, Eesusia chaanerepua:

—Nape Iyoterichio chaanipua tiame: “Ka'te oowera aatiata Riosio. Ka'te oowera aatiataka ne'nemo oramitiamua Riosi utewario.”

¹³Riaorósia ki tewakapa ahjae aatiatapao, toarepua waikao, ahkasi piire taaweche yorame tiiachisi.

*Eesusia te'ta te'pa tiopachi
aampa weeri. (4:11)*

Eesusia ahpo tehkiwa o'inena Arirea weeechi

(Maateo 4:12-17; Marako 1:14-15)

¹⁴Eesusia, Arirea weeechi eenarepua eenechi, ahpo Noonoe weratiameopua Noonora Riosiwarié, i'ka weeechiopua, ahpo tehkiwa

yoramia. Eesusia waikao, yomachi inamuretupua wa'a weechio.
 15 Ahka ahpo asiyachiamio, i'isaeri napawikarichiame masitioio,
 ti'tijoea oowerua tiame, kaawe e'reka tetewarepua pu'kao.

Eesusia Nasare mochiwachi ihsiwa

(Maateo 13:53-58; Marako 6:1-6)

16 Wa'a teetoka asirepua, ahpo weripariachiopua Nasare. Wa'a asisaapua, napawikarichi pakirepua resipuniame taawechio, wa'a ihsiamekapa, ahkai ahpo asiyachiamio. Wa'a yooreminaopua, werisirepua Ehkoriame Iyoteri iyonamiao. 17 Eesusia werisisa weerioiopua, Isaia iyoteria kiaretu puuuu, iyonamichioo. Waikao pua pu'ka iyotape wahjonaio, ahpo iyonamiachi i'yaio, i'ka chiame iyonarepua:

18 Riosia, ahpo Riosiarie no'o weerakamepua,
 tesiwa te'tiameopua Riosie cheriwepua,
 tuuyemichio, i'kao,
 ahpo ka'karuma tuuyewariopua.

Neeea tatakorie chapitiameo,
 puhjewa naewamichio, uhjuratiamea.
 Yooma pu'ka ki ma'chiame tetewaopua,
 Riosi iintonariaopua pu'kawichio,
 ma'chitama eenakamea.

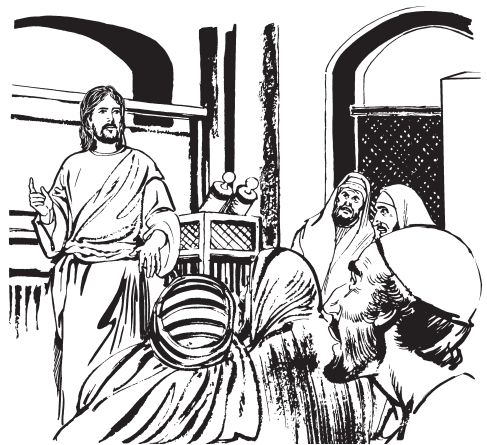
Ka'chi ikime erakoameopua
 ahpo iintoriawichio,
 cheriwemia eenakamea,
 ta'iria mochiwamia.

19 Neeea weratiamepua tiameo,
 Riosi naewamichio te'ta
 paaumpari enamiachi,
 pu'ka enameri
 tuuyemichio, i'kao,
 ti'tijoea.

20 Waikao iyonasaapa
 pu'ka Iyoterio, pi'rinarepua
 pu'kao, wa'a ikisaopua, wa'api
 ku'yame ki'yarepua eenechi.
 Wa'a ikisaopua, yasiparepua.
 Eesusi kahtioopua, yooma
 wa'a mochikameapua

napawikarichio, ki wahjame ne'neka itipirepua. 21 Wa'a te'tioiopua
 pu'kao, waikao Eesusia eenechi werisikao chaanerepua:

—Ihji Iyoterichi ehkoriaime o'inia cheesitiamea, ehpe taawechi
 ikiyamepua, noochi simiyamekaitepua aamo tetewachi weeriamia.

*Eesusia Ehkoriame Isaia Iyoteri apochi
 simiyame chiia, ma'chitani. (4:21)*

²² Wa'a chiioa Eesusio, yoomahka kaaweruma nayewarepua pu'kao, Eesusio peeniatiame nayeopa. Aapoeopua ahpoo, chaachaparepua:

—¿Naakona! ¿Ki Oose taanarapu ihji? ¿Puuukona enetapu EHKORIAMi IYOTERICHI CHIIAA?

²³ Waikao Eesusia cheerepua:

—Eemea piie taawechemio, chaachapameripua: “Muuua ki ookapi sautekameai, ¿achinikai ki newipani muuu aamo wa'apio tekika?” Ihta taawechi no'o chaanemeri eemea tiameo: “¿Achinikai iintoame muuu i'wa aamo mochiwachi wa'apio, aamo Kapenau iintoria taamo inamuria?”

²⁴ Pu'kao Eesusia cheerepua waikao:

—Pichiwa chiiamenia i'kao: Aataai Riosi nayewaturaa, aataaeoi ki nakiwamepua ahpo wa'api mochiwachio. ²⁵ Ka'chi iika wa'a iintomera i'wao, ehkoriami Eeria ikitiameka tiiopa i'wao, Eeria taawechemio tísia tooretunioiopua paika paaumpari ki yukukopao, isaeri weechio ki ookapi mochikoiopua kunamukukame tooremuame, ki wa'ao uhjuraratu Eeriaa ku'imichioo. ²⁶ Saarepa mochiwachikamera uhjuraratupua seesenu weechi, waapi Siironi weechiami, wa'a ku'imichioo, piiripi kunamukukame wa'api. Isaeri mochikamea, wa'a yooraretupua, ki pichikeriopa Eeriaa. ²⁷ Eriseo taawechemioi, ki ookapi repera kokoriame mochirioipua isaeri weechio, ki sauteretupua piiripioipua wa'ao, Eriseo, naatiché sauteretupua piiripi, Naamani tewaniame, Siiria weechi ohjoeme, seenu weechi. ¿Ki wa'a yooraretupu ihjia, ki pichikeriapa?

²⁸ Wa'a tiame inamukapa, yooma napawikarichi mochikamea, tísia nenekarepua, Eesusi ahjamao. ²⁹ Waikao, tahpitika chaachapakaopua, chapisa ma'chiparepua wa'ao, ma'chi mochiwachi. Wa'api mochiwachi tekorata i'tore puuuu, wa'a ipamia. ³⁰ Nape Eesusia, ki naaniai iikao, naasipami u'matoka newirepua. Wa'a ikisaopua wa'ao, sewinami akiparepua wa'ao.

Tijoe ki kaaweruma tijoetuwari yahchame

(Marako 1:21-28)

³¹ Wa'a newisaa Kapenau akiparepua, Arirea weechi. Waikaopua wa'a masiterepua, resipuniame taawechi. ³² Ti'tijoeria tísia peenia e'raka keepurepua wa'ao, ki teesa peeneka nayeopa.

³³ Wa'a napawikarichio, wa'a yasariaipua tijoe, na'arari tijoeturi yahchame, puuuu Eesusi tetewapao, ki ku'ita sisinaka chaacharepua Eesusio:

³⁴ —¿Ihtana yoramia teetonamua tamochio Eesusi Nasare ohjoeme? ¿Taamo ko'imiakosa eename muuuu? Neeea aamo machiyamepua aatanakoo, te'pa tewekachi o'inia tekikamekoo.

*Ti'tijoea, tekorata ipaka
merinare Eesusi. (4:29)*

—¿Ihtana iikame ihji tijoea, tísia utewariemekopua ahpo chiiao, na'arari ti'tijoeturieoi, yooreniamé?

³⁷Ihji ikitiamea, yomachi wa'a mochiwachiamio, yomachi chaachaparetupua i'ka wa'a ikitiameo.

Eesusia Siimoni Peero waasira yachapatena

(Maateo 8:14-15; Marako 1:29-31)

³⁸Eesusia napawikarichio, werisika machenarepu wa'ao, wa'a ikisaopua Siimoni ta'perachi eenarepua. Wa'aoi Siimoni waasirao tísia che'yopao, Eesusia tesiwa chaachaparetupua, yachapatemichio.

³⁹Waikao Eesusia kokoriame po'yachi chukipakao, te'yarepua che'erio. Waikaopu che'yamea, ikanati yachaparepua. Yachapasaapua, ikanati o'inerepua itapiti yoorakao, Eesusi ko'kotepuawichio, yooma wa'a mochikame tiame.

Eesusia weeka kokoriame sautena

(Maateo 8:16-17; Marako 1:32-34)

⁴⁰Ehjepamio taaa pakioio, ihta kokoriame ijinuemeai ahpo petechio, wa'a e'lenarepua Eesusi u'yepaka kokoriameo, yachapatemichiopua pu'kao. Waikao puuuu, yooma pipiripichi seekarepakao, yachapaterepua pu'kao. ⁴¹Reemoniwariai, muuwaeme puuyanaretupua tiameo. Reemoniwariai Eesusie puuyanachiaio, chaachaparepua siinakokao:

Muuua, Te'ta Ki'tiamerapua Ihtaoi Ki Kaawerumao, ihtaoi Ka'chi Tiiamera, te'ta Riosichi eenámeramua.

³⁵Waikao Eesusia te'yarepua pu'ka na'arari tijoeturio, pukachi kahtiameo, pu'kao chaanerepua:

—Ihchi yaasamua, yaapiti machenasa muuuu, pu'ka tijoecho.

Wa'a chaanetiapa na'arari tijoeturio, wichipaterepua pu'ka tijoeo, ahjachi machenakaopua weerewachio, ka'chi ikiteka tijoeo. ³⁶Wa'a ikitiame tetewapao, ki inata erakorepua, peenia erapakao. Wa'a te'tiapaopua chaachaparepua ahpo:

—¡Aa Muuuu, Riosi Taanaramua!

Nape Eesusia wa'a chaachapopao, chaaneka te'yariamepua pu'káo, ahpo Riosie Weratiameko nane'riamekopao, ki pukae ahpo nane'rejeriamekapa.

Eesusia i'isaeri napawikarichiami tuuyesina

(Marako 1:35-39)

⁴²Ma'chirepasoopua, machenarepua wa'a mochiwachi muuwarichio, ki aaata ki'tiachi yasinariapa. Nape wa'aoi ti'tijoeria, tewarepua i'yasikao. Utewa yoorariaipua itipimichioo, ahpoche ahjama yasimichiopua. Ta'omapuaipua itipimichioo, ta'omamo orakoriai puuuapu ki ahka siimichio. ⁴³Nape Eesusia chaanerepua:

—Ka'chi iika i'wache itipimerinia. Wahjachi mochiwachi siimerinia tiameo, i'ka kaaweruma Riosi tuuyeturi, tuuyemiao, pu'kawichio uhjuratiamekapania, no'o Noonoe te'pa kahtiamemo.

⁴⁴Eesusia wa'a inisika nayewatusirepua, yomachi Arireami i'isaeri napawikarichiopua, wa'a ikisirepua tiame, Uurea weechiamioi.

So'chi chapiniam ki maaepori ikitiame

(Maateo 4:18-22; Marako 1:16-20)

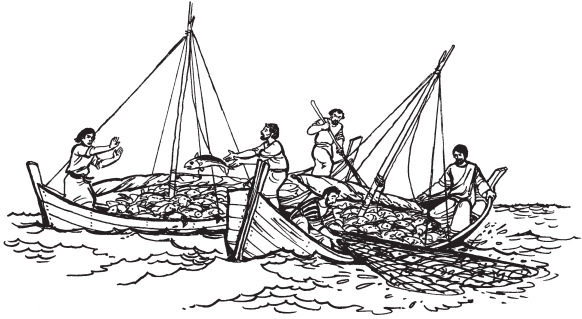
5 Seenepi simikame Eesusi Eenesare pa'wesuwe ihsioiopua masitekao, tahchiam weririai muuwaeme ti'tijoeria, Eesusi keepunaria, Riosichi simiyame naawesari. ²Wa'a tiioa Eesusia, ooka pawekakera tetewapa neerosuwe chuchukuameo, piiripi puuu tetekora, tetekiriopa ahpo sochichaira papakomia, ³wa'a mooenare Eesusia waikao. Puuu pawekakera aaata Siimoni tewaniame enerepua. Wa'a moenasaapua chaanerepua Siimonio, pu'ka pawekakerao, epeche mekapi neerochi chuchapamichiopua. Wa'a ikitioopua Eesusia, wa'a o'inia yasaka masiterepua ti'tijoerio. ⁴Eesusia, ti'tijoeri masiteka kajusaapa, chaanerepua Siimonio:

—Epeche waanami chuchapamitia i'ka pawekakerao. Wa'a ipasemitiamua pu'ka aamo sochichairao, wa'aoepe chapitai so'chi.

⁵Nape Siimonia nehjiarepua Eesusio:

—¿Wa'á? ¿Ki wa'a nokakame teeme yooma tukawari wa'ami ihpapaseka sochichaerao, oowera kihta chapikao? Nape aamo wa'a chiioopao, wa'a ipasemane.

⁶Waikao wa'a ipasesoopua sochichairao, ki ookapi chapirepua so'chí. Waikao panisuka ma'chipanioiopua pawekakerachi moenapukaopua sochichairao, ahkasi tehpu me teetorepua, ki ookapi chaiteriamekapapua so'chio. ⁷Wa'a teetopua sochichairao, wahjachi pirenachi pawekakerachi nokayame sisinamurepua, wa'a e'enaka ahpo ku'imichio pu'kao. Wa'a e'ensaoopua ku'imiao, ooka pawekakera pochiwarepua, ahkasi chuurame pochikame, ahkasi

Ki ookapi chapiriapa sochichairaa, teh pume teetonapua pawekakerachi mooénapunia. (5:6)

piwiteme tiamesi.

⁸ Waikao Siimoni Peeroa, wa'a ikitiame tetewapao, tawemina chokoporieka weripakaopua, chaanerepua Eesusio:

—Paamiraa, aamo poanatuđeraninia noochio, kiisi no'o ne'neme tiiamenia aamoeo, tísia tatakoriekapania noochio.

⁹ Wa'a cheere Siimoni Peeroa, ki nu'uti iyoriwapakapapua Eesusio, tahpitika erapakaopua tiameo, pu'ka ki nu'uti ki maeepori iintoriopua Eesusio, ki ookapi so'chi puuyanateka. ¹⁰ Wahjachi Siimoni ahjama nokayameai, tahpitika erakorepua tiame iyoriwa Eesusichio, Saantiaoa, Waania tiame, puua na'pa Sewereo tatanara. Wa'a te'teriopao Eesusia, chaanerepua Siimonio:

—Ka'te te'ta no'o peenia erapamua, i'ka so'chi no'o aamo chapiteriao, neea ehpe waanamio aamoo, ti'tijoeri Riosichi aamo e'enapatiame enepatemerikopua, Riosiwichio po'wachuamechitia ti'tijoeopua ooweruopua tiame wa'achitia.

¹¹ Waikao puua, wa'a nokayaipua so'chi chapika, wa'api toisa ahpo pawekakerao, toare puua ahpo sochiero eneniameo. Wa'a ikisaopua, yooma ahpo iinueka toisaopua tiameo, Eesusi ahjama nokisirepua waikao, ahjama tekipanasikao.

Eesusia repera kokoriame sautena

(Maateo 8:1-4; Marako 1:40-45)

¹² Piire taawechio, Eesusi piie mochiwachi ihsioio, wa'a eenarepua piiripi tijoe, repera kokoriame. Puua wehchisi koomorasipakao, tesiwa cheerepua Eesusio:

—Paamira, nane'renania aamoo, no'o tesiwe e'resoo, no'oo yachapatemerikopua.

¹³ Wa'a chiipua Eesusia, ahjachi seekarepakaopua, chaanerepua:

—Eje'é, wa'a aamo e'riame neea. Yachapakame itipisa naajú.

Wa'a cheesoche Eesusio, yachapakame itipirepua, ahpo repera kokoriao. Te'ta saukame itipirepua wa'asi, pu'ka kokoriao, kiisi naania ikiteka wa'asi. ¹⁴ Sautesaapa Eesusia, chaanerepua pu'kao:

—Muuua, ka'te aaata tuumitia, i'ka no'o aamo sauteriao, ohso kaawe i'isaeri tioparachi siimitiamua i'yetokao, wa'a neeseriosio

kiamia, pu'ka Moise nuurari chiia kianurawao, pu'ka Riosiwichio oowewario. Pu'ka kiariwa oowewaeo, yooma nane'remichiopua aamoo, yachapakamekoopua aamoopua wa'asi.

¹⁵Nape Eesusio ki mehtajerioipua ahpo iintoriao, ahkaoi yomachiami mehtarepua. Pukaepa Eesusi ahkaoi asiyoio, muuwaeme e'enaparepua keepumiao, ahpo kokoriame i'yetokaopua Eesusio, sautemichiopua pu'kao. ¹⁶Nape Eesusia tísia resipakapa sautiaio, poanachi siisimiriaipua ooruchi, ahpo Noono tewekachi kahtiame ahjama nayewámia, resipunariaapua tiameopua ku'itapioi.

Eesusi tu'ikame sauteria

(Maateo 9:1-8; Marako 2:1-12)

¹⁷Piie taawechi masiteka ihsioi Eesusio, parisero ti'tijoeai wa'ami ahka mochiparepua keepumia, ookapi Moise nuurari ma'masitari tiame. Ihji ti'tijoea, Eesusi ihsia ne'nemia e'nariamepua, Riosi utewarie ihsia. Puuu yomachi e'enakame enerepua: Arirea weechi, Urea weechi, wa'a ikisa Eerusareni muuwarichi o'inia e'enakame tiame. ¹⁸Wa'achi e'enarepua tiameo, tu'ikame u'pakame, e'taparachi tekitoka. Muinareriai puuu Eesusi kahtichio, ¹⁹nape ki ahka pakime tiopa muuwaekapao. Ihjia wa'a karichio, yomachi i'yai ki tewakapa pachapuachio, te'pa mo'moenaka wahjonerepua, karijampara wehchorieme netetiameo. Wa'atipo wahjonasaapua, pu'ka tu'ikameo, wa'atipo tekipurepua e'taparachio, te'ta Eesusi kahtiachio. ²⁰Waikao Eesusia pu'ka u'pariao, ki nu'unti apochi paparariopao, chaanerepua kokoriameo:

—Saukame itipiame muuupa, aamo tatakoria cheriwetiamé.

²¹Wa'a cheekopa Eesusio, Parisero ti'tijoea, nuurari ma'masitariaapua tiame, erakorepua: “¿Ihtana iikame ihjia chiia? ¿Ki ahpo Riosiko tuunapu? Riosiche puua wa'a iintomeria, tatakori cheriwemeria, wa'asi waanamiohua, aataai ka'i.”

²²Eesusia nane'riapa erakoao, chaanerepua:

—¿Achinikai wa'a erakona eemea, ki tatakori no'o cheriwemia iinuekoo, maeaka? ²³Ehsoo, ¿ihtanakamera epeche tehkijuarepua ne'netewao, tatakori cheriweniame, yachapakame werisiteniamekosaoi i'ka tu'ikameo? Oowera wa'a chaniwamea ki tetewitekao, ki tehki tiame puua. Te'ta tehki tiamea, te'ta iintoka ikiteka, ne'neteniamepua. ²⁴Pukaepa nee Tijoe Tijoeukamea, iinuekapa neea no'o tatakori cheriwemiao, iintomania.

Wa'a cheesaa chaanerepua tu'ikameo:

—¿Yachapakame werisísaa, aamo chaanenane tu'ikameoo!
¿Apehunasa ipetáa, no'rasa petechí!

²⁵Waikao kokoriamea yooma tetewachi werisikao, ikanati apehunasa ahpo ipetao, no'rarepua ahpo petechi, pooechio,

cheriwema kiasika Riosio, ahpo yachapariawichioo. ²⁶Waikao yooma wa'a mochikamea, ki nu'uti tiame tetewikapa Eesusichio, tahpitika eraparepua apochio, káátisia, peenia iintoriopua Eesusio. Wa'a iikapa puuua, tísia kaawe nayewarepua Riosio. Puuua chaachaparepua ahpoo:

—Ki teesa tiame, tetewakame teemea ehpe taawechio. I'ka taamo tetewarioa, ka'chitia taawechi tetewikamekai teemea.

Eesusia Maateo yeetona, Reewi teewataniame

(Maateo 9:9-13; Marako 2:13-17)

²⁷Ehjepao wa'a ta'pechi machenasaapa Eesusia, Maateo tewaniame tijoe tetewarepua, Rooma yawichiwichio koparoame, ahpo yooremina koparowachi kahtiame. Wa'a kahtiame tetewaopua, chaanerepua pu'kao:

—Nahpé, no'o ahjáma.

²⁸Waikao Maateoa, yooma wa'api toisaopua, na'naritorepua Eesusio.

²⁹Ehjepao Maateoa ahpo ta'pechio, weruma pahkotarepua Eesusiwichioo, weruma koi'wari yooreka. Wa'ao wahjachi e'enarepua tiame, rooma yawichiwichio koparoame, wahjachi tiame oowera ti'tijoeeri. Yooma wa'a mochirepua meesa chokichi.

³⁰Pukaepa parisero ti'tijoea, iyoteri ti'tijoeapua tiame, wa'a oi'inia ki kaawe chaachapasirepua, Eesusi te'ta yeeka oiya masiterao. Pukaepa piie taaweo, Eesusi ahpo yeeka oiya masitioio, pa'parisero ti'tijoea i'iyoteri ti'tijoea tiame, na'ara chaachapariaipua Eesusi yeeka oiya. Puuua eee chaachapariaipua pu'kao:

—¿Achinikai eemea yawichi koparoame ahjama koayamepua, wahjachi tatakoriame ahjama tiame?

³¹Eesusia, wa'a chaachapame inamukapao, chaanerepua pu'kao:

—¿Ki kokoriamea sauteniamekosa nakiyamepua? ¿Ki kokoriamekosapu te'ta ahpo sautepuame nakiyamea? ³²Pukaepa

Eesusia pa'parisero nayewena. (5:30)

neeea, tatakoriamera paaemia eenakamenia, noochi e'enaka itamichiopua, ahpo tatakoriria cheriwepuawichioo, yooma toimo tuukaopua, ahpo tatakoririao. Ki ahpo tatakoriame maayameo, ki paayamenia pu'kao.

Ki koi'wa Riosi iyoriwa iinatukewa

(Maateo 9:14-17; Marako 2:18-22)

³³Piirechi taawechiamio aaata ti'tijoeria, chaachaparepua Eesusio:

—Waani na'naritoamea, parisero na'naritoamea tiame, tísia iyoriamepua Riosio ki koaka. Nape aamo yeeka oiya masitiaa, ki wa'achi nokayamepua. ¿Aatia?

³⁴Wa'a chaachapopa pu'ka ti'tijoerio Eesusia, chaanerepua:

—¿Aiwatarepu tooree neewiwachi paajutetiamea, iiweta ahpo ahjama kahtioiopua neewikameo? Ka'ii, neewiwachio, ko'komichio paajutetiamepua. ³⁵No'o ma'masitiaapua no'oo ahjama kahtioiopua pehjiio, ki iyorimetepua koi'wao, ahkasi no'o no'raka apechunaniachisi tewekachio, waikaope Riosi iyorimeripua ki koi'wao, kihta koakao, no'o Noonochi ahpo ku'iyeraka nokayaiopua, ihtaoi noochioi itapiti ku'iwa itayaiopua.

³⁶Wa'a ikisaopua Eesusia, wa'achitarichi nayewerepua tiame, weemera Riosichi te'terewachi simiyameopua, eee cheeka:

—Aataaai ki weemera wisasorie koyachiamepua oochetiame wisasorio. Wa'a iintotioopua, wa'atia na'atameripua weemera wisasorio. Puuu weemera wisasoria, iinya teeremeripua pukachio, oochetiamechiopua.

³⁷Cheerepua tiameo:

—Aataaai ki to'wamepua, weemera wiinoopua oochetiame wi'chijarichiopua. Wa'a iintotioopua, puuu aari wi'chia tataka si'pamapua, wa'a ikisooopua pu'kao, wa'atia na'itumapu wiinoai, wi'sukao. ³⁸Pukaepa wiino weemeraa, weemera wi'chijarichi toaniamepua. Wa'achitia eemeai, kaawe te'terenariaa eemea aamo weemera te'terewaeo no'o Noonoo tewekachi kahtiamechio, kihta na'pemete eemea oochetiame te'terewaopua Moise nuuriwachi oochetiame nokisitiamepua, animari ko'yaka Riosiwichio kohseka oowepaniameopua.

³⁹Wa'atepua tiiao, nape eeme parisero pa'pamiratuamea, oochetiame te'tereniakamera pu'seriamepua, weemera Riosichi te'tereniakamera pu'sereme tiioipua. Ihji no'o aamo tuuyeka chiiaa, ki wiinoka tiame puuua, wiino, paamutetiamerakamera, tísia te'yamerapua. Nape Riosichi simiyamea, weemera Riosichi te'tereniakamera, te'ta ta'yameraa.

Resipuniame taawechi Eesusi te'ta ma'masiterao, tiiriko muurara tehpuhasiwa

(Maateo 12:1-8; Marako 2:23-28)

6 Piire taawechi Eesusia te'ta ahpo masitera ahjama ihtoio, resipuniame taawechio, tiiriko echitiachiami u'matoipua pu'ka ahjamao, Eesusi te'ta masitewaraa, tiiriko muurara tehpuhasika

koi'siriaipua, okisikao. ²Pa'parisero ti'tijoea, wa'a nokisiame tetewapao, chaanerepua:

—¿Achinikai wa'a nooka eemea resipuniame taaweichioi, taamoo ki reesiseniamekoipua wa'a nokiwa'o?

³Waikao Eesusia nehjiarepua:

—¿Kiisi iyonakamekosa eemea Raawitaru iintoriaopua, ahpo ahjama nokisia ki teesa cho'chorowapasoopua? ⁴¿Ki Riosi karichi pakika, Riosi to'wewa paani ko'kakamepu, ahpo yeetoaopua kipoteka tiame, neeseriosiche koaya ko'kometi?

⁵Eesusi chaanerepua tiameo:

—Puuu resipuniame taawe yahchakao, nee Tijoe Tijoetukame, iintokamepua pu'kao.

Tijoe sekachi chookopakame

(Maateo 12:9-14; Marako 3:1-6)

⁶Piirechi taawechi resipuniame taaweichio, Eesusio i'isaeri napawikarichi ihsioiopua masitekao, wa'achi yasariaipua piiripi tijoe, sekachi chookopakame. ⁷Ookapi pa'parisero ti'tijoea, i'iyoteri ti'tijoea tiame, Eesusi ichipuka inateriaipua, itapiti ki reesisewa iintosoopua resipuniame taaweichio, yawichichi wenejinariapa chapisa. ⁸Nape Eesusia nane'riaipua ahpo chapinarewao, sekachi chookopakameo chaanerepua:

—Ehsoo enasao wa'ana, i'wa weripaomua naasipa.

Waikao sekachi chookopakamea, wa'a iintorepua. ⁹Waikao Eesusia wa'a naasipa weripasoopua, chaanerepua ahpo norikame mochikameo:

—Aamo iinatuketaone: ¿Ihtanakamera reesiseripua resipuniame taaweichio, kaawerumara yoraniame, ki kaaweruma yoraniamekosaoipua; aata sauteniamera, ki aata sauteniamekosaoipua?

¹⁰Nape aapoeo kihta nehjiakopaopua, Eesusia ahpo norikame ne'nepakaopua waikao, chaanerepua chookopakameo:

—Riisasipaomua aamo seekao.

Wa'a iintorepua waikao sekachi chookopakamea. Wa'a iintosochepua pu'kao, saukame itipirepua, sekachio. ¹¹Nape wa'a iintokopa Eesusio, pa'pariseroa tísia nenekarepua Eesusichio. Wa'a iikapa puuua, ihchi ahpo katewepua, achini yorapuameopua Eesusio.

Eesusi ajawaria, oosa mariki aampa ooka

(Maateo 10:1-4; Marako 3:13-19)

¹²Pu'ka taawechemio Eesusia, teewi roomosachite akiparepua, ahpo Noono tewekachi kahtiam ahjama nayewamia. Wa'a simisaa

Eesusia, yooma tukawari ihsirepua wa'ao. ¹³Taaa machenasoopua piario, ahpo ahjama ohjosikameopua ahpo masitia keepusikao, ahpo kahtiachi waapi ajapanurerepua. Ahpo kahtiachi ajapasoopua pu'kao, pu'kao oosa mariki aampa ooka uusaopua, ahpo Noono tehkiwachi ahpo ku'ika nokisimichio ajawarepua. ¹⁴Ihji ajawatiamea naati enerepua: Siimoni, puuua Peero teewataniame tiame; Anteresi, Siimoni poonira; Saantiao; Waani; Eeripe; Waatorome; ¹⁵Maateo, Reewi teewataniamepua tiame; Toomasi; Saantiao Arajeo taanara; Siimoni Weemuame teewataniame; ¹⁶Uurasi Saantiao taanara; Uurasi Ihkarióte kuchitewaeme, puuua neipao Eesusi nehjakame noriwi.

Eesusia ki ookapi masitena

(Maateo 4:23-25)

¹⁷Ehjepao Eesusia ahpo ajawawa kajusaapa, ahjama tekiyaiopua wa'a yeepoo, ki ookapi tewarepua ti'tijoerio, wa'a Eesusi keepumia napawikame, ahpo kokoriame sautekepuaichio eneriapua tiameo. Puuu ti'tijoeri napawikamea, yomachi ahkai e'enakame enerepua: Uurea weechiami, Eerusareni muuwarichi o'inia e'enakame, Tiuro weruma mochiwachi o'inia e'enakame, Siironi weruma mochiwachi o'inia e'enakame, na'pa puuua, Meritaráneo pa'wesuwe weruma mochiraeme. ¹⁸Yooma ki kaaweruma tijoeturi yahchari aiwameoi, sauteretupua Eesusieo. ¹⁹Eesusia ahpo utewarieo, seekarepakache yachapatiopaopua, yoomahka ahjachi ihchepakaoi, yachapanarerepua, wa'a e'enakamea.

Ta'iria yasiwame, ki ta'iria yasiwame tiame

(Maateo 5:1-12)

²⁰Waikao wa'a iintosaapa sautekaopua Eesusia, masiteka o'inerepua wa'ao, ahkai o'inia ahpo keepumia e'enakameopua, ti'tijoeri. Pu'kao yooma ne'nepakaopua, chaanerepua:

—Eeme tesiwa erakoameopua iikachio, ta'iria mochtomitia eemea, kiatiamekapa eemea, Riosi ahjama aamo mochipuaopua, Riosi ye'karichio.

²¹Ta'iria mochtomitia eemea, chorowachitia e'ramea iikachio, aiwaka posatepuaite eemea, Riosieo.

Ta'iria mochtomitia eemea, ehpe taawechiami naarakoamea aamo tatakoriwichioo, enamitepua taawechio, aamo Riosie cheriwetiame tatakorio, ta'iria achikomichioopua.

²²Ta'iria mochtomitia eemea ohso kaawe, no'owichioo aamo nekamuchenioi, aamo wa'ineka mochinioi, aamo na'ara chaanenioi, aamo ki kaaweruma tijoerichitia ipaka tetewinioioopua, no'o Eesusi Tijoe Tijoetukamechi te'teretopa. ²³Ohso tia eemea wa'a yoraniaio, peenia erakopuapua pu'kao. Eemea ohso kaaweo, kaawe

erakopuapua, Riosio aamowichioo ki nu'uti kaawe erapuame aamo nuutekiopa, ki teesa ta'iria mochipuame. Puuu ehkoriaami Riosi nayewaturaai, amochitia na'aretiamepua tiameo, i'ka ki ka'karuma ti'tijoeo, ehkoriaami mochiriameeo.

²⁴'Nape ai eeme ki Riosichi erakoamea, aamo toomi tísia paarasatiachiche tahpitika erakoamea, eemea pu'kao, ku'itapisi wa'a te'tereka ta'iria mochikamepua.

²⁵'Ai eeme Riosi toakamea, ki Riosie soparame ahpo erakoamea. Wa'a erakoame eemea ehpiamiopua pehjo, nape asimiitapua piie taawechemio, tísia aamo tesiwa erakomiachiohua Riosichio, tahpitika erakoka Riosie ahpo ku'ipuawichioo.

'Ai eeme, ehpe taawechemio ta'iria achikoameapua, kiisi kaawe te'tereka Riosichio, asimiitapua piie taawechemio, aamoo tísia yuuwesika mochimiachio, Riosio ti'tjoerio, te'ta kateweka ihsioio.

²⁶'Ai eeme aata tísia kaawe nayewaniame ti'tjoerieo, ahpo tísia kaawe te'terame erakoamea Riosichio, wa'achitia teteiwame eneriai ehkoriaami mochiriameai, ahpo ki ka'karuma Riosi nayewaturameo, kiisi pichiwaka chaachapakameo.

Ahpo seepurawa nakiwame

(Maateo 5:38-48; 7:12)

²⁷'Ohso kaawe no'o keepupuapua, no'o aamo chaanemia. Ka'karumara teerewachiche te'teretopuapua. Aamo na'ara yoorameo, ki nekaka tetewipuapua; aamo nekumiameo, ka'te nekumeka tetewimitiapua pu'kao. ²⁸Aamo mukijeraka na'arameo, kaaweruma e'repuapua pu'kao. Na'ara aamo chaaniameo, ohsotia kaaweruma itapuapua pu'kawichioo. ²⁹Aamo nanarichi wewetioo, oowepuapua piire aamo nanarioi, wewepuaichio. Aata aamo ampawakira u'yenaresoo, ohsotia aamo wakiraoi kiapuapua pu'kao. ³⁰Aata itapiti tesiwa tiiapa aamo itanesoo, kiapuapua pu'kao. Itapiti u'yetiainua, ki utewa yorapuapua, aamo no'rawemichioo. ³¹Aataoi muuuu, aamo yorajerachitia, yorapuapua.

³²'Aamo nakika mochikameche nakiyame enesaamua, ¿te'tana kaawe ihsiamie enetamua? Pu'ka wa'a tiiameo, ahkasi ki Riosi nakiyameai, wa'achi nokayamepua. ³³Aata aamo kaawe yoorameche, kaawe yoresaamua, ¿ihtana peenia ihsiamie enetamua waikao? Ahkasi ki kaawe te'tiameai Riosichio, wa'achi nokayamepua pu'kao. ³⁴Aata aamo no'rawepo o'raka reweyameche enesaamu, ¿ihtatia peenia ihsiwa enetamua waikao, pu'ka tatakoriameoi wa'achi nokayamekoo? ³⁵Kaawe uuka teteipuapua, aata ki aamo nakiyoiohua. Aamo reweka itaniameo, rewepuapua pu'kao, ki epeche aamo no'raweniame puuyeka. Wa'a te'teramea, te'pa kahtiamie No'noeopua, ki nu'uti enemeripua kiapuamea. Wa'a te'tereka

mochitoamea, Riosi nakiyachitia mochitoamepua, tisiwa te'pa kahtiame tatanarachitia. Te'pa kahtiame Noonoeopua tiameo, aaata ki ka'karumaoipua, kaaweruma itapiti kiapuamepua Riosieo, ahpo wa'a iintowachio, ki cheriwema kianiaipua. ³⁶Eemea, tesiwe e'riame enepuapua, taamo Noonoopua aamoo, tesiwa e'riachitia.

Kiisi na'ara chaaneniame aaataoi

(Maateo 7:1-5)

³⁷Ka'te ihta ki kaaweruma chaanemitiamua aaatao, kihta a'chi aamo chaanepuawichioopua aaataeo. Ka'te aaata itapiti iintoko tuumitiamua aaatao, ki wa'achi aamo iintorio tuupuaichioopua. Eemea cheriwame enepuapua aamo piirechio, aamo Noono tewekachi kahtiameo, aamo cheriwemichioopua tiameo. ³⁸Chuurame pochikame ihko nehjame enepuapua, puuu aamo ihkokiamea, epeche pochikame aamo ihkokemapua, wi'suame, sasaweka pochiwatiam, pewatiam sasaweka. Aamo kaawe e'rariachitia ihko nehjaka, wa'achi kaawe e'raka ihkokepuame muuuai.

³⁹Eesusia cheerepua tiame:

—¿Achini teeka aaata ki ma'chiriamea, kaawe neesetotarepua aaata piirechio ki ma'chiriameopua, ki ma'chitiame enesaa? ¿Ki na'pa wahka tekopachi ruhjitarepua? Pukae eemea pipiripi, ki kakupachi ohjoame enesaa, kihta chaanemete muuu aaataoi. ⁴⁰Masiteniamea ki epeche pepeniamepua ahpo masitiachitia. Ahkasi ahpo masitarichitia ahsepari penipasaape, wa'achi ihsimeripua tiameo, ahpo masitarichitia. Wa'achi teeremete eemeai, aaata chaanenariaa.

⁴¹¿Achini iikai kasarae pusiwekameko tuunamua piirechio, aamoo ki tetewamekaipua, kutemori teekaopua puichi? Pukaepa muuuai, ¿aachin teeka chaanetamua aaatao, muuu wa'api ki kaawerumachi oiyameai enesaa? ⁴²Wa'a tiame teekame enesaa, ¿aatia chaanetaremua aamo poonio: “Ehsoo, aamo pusiweria ma'chipasetaone kasara?” ¡Tisia wistuame muuu, aamo puichi teekai kutemori! Aamo puichi teeka kutemorio, aamo pusiwepupuapua pahchao. Kaawe ma'chiriapa muuu waikao, kaawe pusiwepumamua waikao, aamo piirechi kasara pusiweriao.

Kuuu taakia taakewarachi machiwamepua

(Maateo 7:17-20; 12:33-35)

⁴³Eesusia, simiteka masitekao, cheerepua tiameo:

—Kuuu ka'karumaa, kiisi taakiamepua ki kaawerumao; kuuu ki ka'karuma taakiamea, ka'chi iika ka'karuma taakiamepua.

⁴⁴Yooma ihta kuuu taakiamea, ahpo taakiamechi machiwamepua. Wehchajurichiai, ki taakiamepua waurio. Panijuwariai, ki ihta uuyawichiooi, pujiniamepua. ⁴⁵Kaaweruma tijoea oowitiameai

wa'achitiao, ahpo iikachi kaaweruma tiiakamera, chaachapamepua; ki kaaweruma tijoea oowitiameoi, ahpo na'ara tiiakamera iikachi chaachapamepua.

Ooka te'terewa nawatewa

(Maateo 7:24-27)

⁴⁶Eesusia eee cheeka masiterepua tiame:

—¿Achini iikai aataa, no'o Paamira teewanipua, ki no'o chiia yoorai? Te'ta no'o Paamira teewamea, ki wa'a teeka yasitomeripua.

⁴⁷Aaata no'o Paamira teewamea, no'o chiia yooramea, eee tiamekatepua: ⁴⁸Ihja, teeresi wejisa kaari chokitetiamechitepua. Ihja teere chokitesa weeramepua kaario, e'pechitia pewatiachi. Waikao aakia, tísia utewaeme eenakaiopua motaka, kiisi ko'rimeripua, tísia pewatiame weeriapa pu'kao. ⁴⁹Nape no'o keepuaio, ki yooramea no'o chiiao, setechi karitakameka tiamepua, ki pewatiachi chokiteka. I'ka kaariopua, aaki utewaeme enasaopua, ahjachi motaka ru'minamapua pihtunaka. Wa'achitia ru'michianiame aataa noochi paparao, ki pewatiame kahtiamea noochio, itapiti aiwaka yasitoapaopua.

Eesusi rooma kapitai weripateria yachapatena

(Maateo 8:5-13)

7 Eesusia ti'tijoeri nayeweka kajusaapua, Kapenau eenarepua mochiwachi. ²Wa'a Kapenauo, wa'a yasariaipua piiripi soontaro kapitai, rooma tijoe eneriaipua. Puuu ahpo ta'pechio, ahpo tísia nakiya nuurewao, tísia kokoriame iinueriaipua, ki paparamepa. ³Ihji kapitaia, Eesusi wa'amahka oiyame inamukapao, paaenurerepua pu'kao, ookapi i'isaeri ti'tijoe, o'ochetiame pirenaturi tewaniamee. Pu'kao kapitaia, ahpo cheriwenureka uhjurerepua Eesusio, eenaka sautejeraka ahpo ta'pechi kokoriameo. ⁴Waikao uhjuratiamea Eesusichi e'enakao, ahpo cheriwe nuurio tuurepua kapitaio, ahpo kahtiachi eenaka sautemichioopua, ahpo kokoriameo. Wa'a chaanesaapua uhjuratiamea, chaachaparepua:

—Tísia ku'ijerani teeme pu'ka kapitaio, tísia kaawe erakoma teemea amochio, pu'ka ku'iriao. ⁵Puuu kapitaia tiameo, tísia taamo ku'ikamepua, taamoo i'isaeri ti'tijoerio, taamo napawikarioi apoe wa'api weerakamepua pu'kaoi.

⁶Wa'a chaanetiapa Eesusia, ahjama simirepua, nape waapi ta'pechi ihtoame tetewapa kapitaia Eesusio, wahjachi ahpo kaawe uuya uhjurerepua Eesusio, chaanemichioo: Eee chaani kapitaia:

—Ka'te aamo eerinamitiamua no'o ta'pechisi asikao, ki aata neea no'o ta'pechi pakipuaio. ⁷Wa'a e'rapa neea, ki simikame neea noe aamo paemiaoi, no'o cheriwejerakao, no'o kokoriame

yachapatejerakao. Aamo cheesochepai, yachapatemioche e'rapaopua, no'o weripateria kokoriamé iinuekaopua —chiiame uhjurerépuá Eesusio ahpo nuurewaeo—. ⁸Neeéai amochitia nuuramepua tiameai, no'o soontarowaa no'o nuurewachi mochitoamepua tiamé. I'kao amochitia no'o chanisoche: “Waami siimitia”, wa'ache ikimapua; piirechio no'o chaanesooi: “Eenao noochi”, enamachepua noochioi. No'o yorakiamé mochikameoi, no'o chaanesoo: “I'ka yoramitia eemea”, yoramachepua pu'kao —wa'a chaachapare kapitaie uhjuratiamea.

⁹Eesusia, yooma i'ka kapitai ahpo chaania inamusaapa: “Aa, naakona wa'a e'ramemua”, eraparepua kapitaio. Wa'a iikapa Eesusia, yooma ne'nepakaopua ahpo na'naritokameo, chaanerepua:

—Aaatachioi ki tewakamenia te'ta i'ka kapitaichitiao, te'ta noochi paparaméopua, ahkaoi isaeri ti'tijoechiopua. Waikao Eesusia ki pakika wa'a ta'pechio, yachapaterepua kapitai weripateriaopua kokoriamé.

¹⁰Waikao pu uhjuratiamea, kapitai ta'pechi noonorasaapua, saukame tewarepua kokoriamé.

Eesusia, kunamukukame taanara sautena

¹¹Wa'a o'inia neipao Eesusia, Naaini mochiwachi akiparepua ahpo te'ta masitera ahjama, muuwaeme ahpo na'naritoa ahjama. ¹²Waapi Naaini nokisiaio, mukukame i'toame nateparepua, muuwaeme nokisiame. Ihji mukukame yeeyeraa, kunamukukame eneriaipua, pú'kache taanaekaipua piiripi wa'api, kiterepatekame. ¹³Waikao Eesusia pu'ka oowitiameo, tesiwe e'repakaopua, chaanerepua:

—Ka'te naara oowitiame.

¹⁴Wa'a cheekao Eesusia, chapikerepua e'taparao i'toniachio. Waikao mooketoameai, ajaparepua. Ajapasoopua Eesusia, mukukameo chaanerepua:

—¡Werisisa temarí! —aamo chaanenane temarí.

¹⁵Waikao temaria yasisirepua, nayewasirepua waikao. Wa'a iintosaapa Eesusia, chaanerepua yeeyerao:

—Wa'a kahti aamo taanaapa, kaaweruma.

¹⁶Waikao wa'a iintokame tetewakamea, ki nu'uti iintoriame e'reparepua Eesusio. Wa'a iikapaopua, tísia kaaweruma nayewarepua Riosio, chaachapaka:

—Ki nu'uti kaawerumapu Riosia, ki nu'uti taamo nayewatumeri uhjurekamepua tamochio.

Ahpoopua chaachaparepua tiameo:

—Riosi apoe ihjia, tamochi eenakame, ahpo ijinuwa ku'imia.

¹⁷Ihji i'wa wa'a ikitiamea, ki tehpe yomachi Uurea weeechi nane'reretupua, yooma norikameopua tiameo, Uurea weeechio.

Waani Paatori uhjuraria

(Maateo 11:2-19)

¹⁸ Waani Paatoria, ahpo masiterae nane'rekapaopua, yooma itapiti Eesusi peenia inisiaopua, ¹⁹ ooka ahpo masitera uhjurerepua Eesusi iinatukemichioo, apoekosapua enamerio, aaata piirechikosakoioopua, taamo puuyemerikoopua enamerio, Ehkoriaami Iyoterichi Riosi na'nayewatura chaachapariachitiao. ²⁰ Waikao Waanie uhjuratiamea, Eesusichi e'enakao, chaachaparepua:

—Teemea aamo iinatukemichio uhjuratiamekapu, muujuareko iinatukemichio Riosie uhjuratiame enameria, aaata piirechikosaoipua, puuyepuamea pehjo.

²¹ Pu'ka uhjuratiamea ajasioio, Eesusia, ti'tijoeri yachapateka ihsire puuuu, muuwaeme na'arari tijoeturi yahchame sauteriaipua, yooma ihta ko'koame iinueme, ki mamachiriame tiame. ²² Wa'a ihsiai sauteka Eesusia, chaanerepua Waani uhjurario:

—Nonorakao, yooma i'ka tuuyemitiapua Waanio, i'ka no'o ihsia aamo tetewa, yooma i'wa aamo keepuria tiame. Chaanepuapua pu'kao no'oo, ki mamachiriameo ma'chirepatio —tuuyepuapua—; ro'rojioi no'oo, ohjotio —tuupuapua—; repera kokoriameoi no'o sautio —tuuyepuapua tiameo—; na'nakapioi inamutio —tuuyepuapua—; mukukameoi ahjatio —tuuyepuapua tiamée—; aaata ahpo tatakoririoopa tesiwa erakoameopua iikachio, Riosi ka'karuma tuuyewarie, no'o kaawe erapatio —tuuyepuapua—. ²³ Aaataoi ki suuwe e'riameopua noochi paparakao, tísia ta'iria yasitomeriko tuuyepuapua.

²⁴ Waani uhjuraria nonorasooopua Eesusia, Waanichi simiyame nayewesirepua ti'tijoerio. Uwatiame nayewaka iinatukerepua:

—¿Ihtana ne'nemia siimpakame eemea ooruchi weeechio? ¿Oowera paaka eekae nokayamekosa, tijoe chachapia ihsiaame? ¿Aata tijoe rooroikamekosaoi? ²⁵ ¿Naatikosaoipua, tijoe sosopatiame wakiraame, tísia nayewame? Ka'i puuuu, puuu wa'a te'tiame wakiraamea, ahpoche ta'iriache mochikamea, ya'yawichiche te'ta kaarirachiche mochikamepua. ²⁶ Ki wa'atiame ne'nemia siimpaka enesaa, ¿ihtana ne'nemia siimpaka eemea naaju wa'ao? ¿Riosi nayewatuame tijoe? Eje'e, puuu enerepua. Nape puuuu, epeche tiame, ki Riosi nayewaturachitia. ²⁷ Ihji Waania, ehkoriaami nayewatiame enerepua, Ehkoriaami Iyoterichio, pu'ka Waani nayewakao iyoteria, chaanipua:

Wa'a aamo uhjurenane piiripi nayewatura,
aamo nayewatumichio pahcha.

²⁸ Neeea aamo chaanenapua, aaataai i'ka weeechio, ki epeche tiamekopua Waanio, no'o enameriko tuuka ihsikamea; nape te'pa

tewekachi Riosi ye'karichio, aaata nu'uti tiamekaipua, epeche weruma tiamekaitepua ki Waanichitiao, weechio ohjoemeo.

²⁹Yooma Waani keepukamea, Rooma te'ta yawichiwichio koparoamea tiameo, pichikeka keepukame Waani chiiao, ahpo paatonurerepua Waanio, Riosia pu'kao, te'ta papakorepua tatakorio. ³⁰Nape pa'pariseroa, Moise nuurari ma'masitaria tiame, ki nakikame puuua ahpo paatopuawichioo, ipaka tetewikamepua, i'ka Riosi ka'karuma tuuyewariopua, Riosio kaaweruma e'raka oowioiopua, ki ahpo tuunareriopa tatakorio, kiisi cheriwepuame Riosieo. ³¹Eesusia simiteka naewakao, cheerepua:

—¿Ihtanaka tiameko tuutane i'ka ehpe taawechiami ti'tijoerio? ¿Aatia tiame ohjoarepua? ³²Aa, puuu ti'tijoeria, kukuchi te'eka mochiriamekatepua, eee chaachapariaipua: “Taamoo pakapucherae peenia chaachatekoio, kiisi yawikame eemea; taamoo tísia yuuwesiwa tiame chaachatekoio, kiisi naarakokame eemea.” ³³Wa'achi te'terekame eemeai, ki yoorakapa Waani Paatori chiiao. Ohsotia eemea, na'arari tijoeturi yahchame teewariamepua Waanio, pu'kao, ki tijoeekachi yaajatopa, ki paani koayamekopua pu'kao, wiinooi ki iijiamekopua pu'kao. ³⁴No'ooi Tijoe Tijoetukameoi, ki yooriame eemea no'o chiiao, no'oo aamo mochikachiami oiyoiopua ahjama koaka, aamo ahjama iijika itapiti. Wa'a tiiopa no'oo, oowera posaka no'o pu'seriame teewanipua, iijika pu'seriameopua tiame. Wa'a chaachapakaopua tiame, no'o tatakoriame ahjama oiyo tuunapua, aaata Rooma yawichiwichio koparoame tiame. ³⁵Nape ehpe taawechiami ti'tijoerio wa'a te'terioio, Riosi te'ta ka'karuma tuuyewaria taamo ti'tijoeri chaaniao, ki pichikenarerioiopua, Riosi peenewaria ma'chiamie tetewitemeripua, yooma aaata Riosi chiia pichikekameopua, Riosio te'ta peenewariamekpaopua.

Eesusia iintoria Siimoni parisero ta'perachi

³⁶Piiripi parisero tijoe Siimoni tewaniamea, ahpo ta'pechi yeetorepua Eesusio, ko'kotemia. Eesusia kajena poipaka yasiparioiopua ko'komia, ³⁷wa'achi eenare piiripi oowitiame suweporichi tehkieme, Eesusi wa'a eenario tuuo inamukapa. Puuu oowitiame, piire riimeta sewajuya i'toka eenarepua. ³⁸Wa'a eenakaopua, tarachi chukipaka nanararepua tísia o'kewataka, pu'ka o'kewae papakosaapua Eesusi tarachio, ahpo kupae wakipaterepua pi'wekao. Wa'a ikisaopua, tarachi chuchusaopua, pukae seewajuyae peeniajurepua tarachio, to'wepaka. ³⁹Waikapu pariseroa, ahpo ta'pechi paajutekamea ko'kotemio, e'raka tetewarepua Eesusio: “Pichiwa Riosichi eename enesaa ihjia, nane'reka tetewimiipua i'ka oowitiame apochi imachukameo, suwepori nokiwamechi tekipanamekopua.” ⁴⁰Nape Eesusia nane'riapa ahpo e'reniao, chaanerepua:

—Siimoni, aamo chaanemo o'rane itapiti.

Siimonia waikao nehjiarepua:

—Ehsoo no'o chaaneo masitari.

⁴¹Waikao Eesusia o'inerepua chaanekao, wa'achitarichi nayewekao:

—Ooka ti'tijoea, wikirieriataipua aaatao, aaata toomi reweyame. Piiripi puuua, mariki sienta taawe yowiniame wikirieriataipua, piire a ooka weerewa aampa oosa mariki taawe yowiniame. ⁴²Pu'ka ookao, ki nateteme te'tiopao, na'pa wikiriara cho'weriatapua pu'kao. Ehsoo, no'o chaanemitiao, ¿aatanakamera epeche nakiyame enerepua ahpo reweyameo?

⁴³Siimonia nehjiarepua:

—Epeche wikiria cheriwetiamera, maaenania.

Eesusia chaanerepua:

—Eje'e, kaawe nehjiarumua.

⁴⁴Waikao pu'ka oowitiame ne'nepakao Eesusia, chaanerepua Siimonio:

—¡Nee, ne'neo i'ka oowitiameo, achini iintorupua noochio! Nape muuua ki wa'a iintorumua. Muuua, aamo ta'pechi asikoiopua, neeroioi ki no'o ki'yakamepua, no'o tarachi papakopuamichoopua. Nape ihji oowitiamea, ahpo o'kewaeoi papakosaopua no'o tarachio, ahpo kupaeoi no'o wakipaterupua, pi'wekao. ⁴⁵Muuua ki no'o chuchukamepua teepotaio, nape ihji oowitiamea no'o pakisoche aamo ta'pechi, o'inekamepua no'o chuchuka taarachi. ⁴⁶Muuua no'o moochioi, kiisi no'o to'wekamemua ooriwo soowioi, wa'a taamo nokayamekoi muuua. Nape ihji oowitiamea, yooma iintokamepua pu'kao, ahpo u'paria seewajuyaoi, no'o tarachioi chuhchekamepua ohsotia. ⁴⁷Pukaepa aamo chaanenania, i'ka oowitiameo ki ookapikoipua tatakoriario, cheriwetiametipio tuunania tatakoriario, tísia nakiwari iintokaopua, ki nu'unti paparari iinuekapapua. Ihji oowitiamea, tísia weruma cheriwetiamepua, nape ki weruma cheriwepuame iinuemea, ki te'ta ahpo nakiwari, tetewitiamepua.

⁴⁸Wa'a chaanesaapua Siimonio, chaanere Eesusia oowitiameo:

—Aamo tatakoriario, yooma cheriwetiametipitenania.

⁴⁹Wa'a cheekopa Eesusio, wahjachi wa'a paajutetiamea, chaachaparepua ahpo:

—¿Ihtana iikame ihji tijoea, ahkasi tatakoriario cheriwio tuuyame?

⁵⁰Nape Eesusia oowitiamechi ne'nepakaopua, cheerepua aampachi:

—Aamo tatakoriario, aamo paparariawichio, newikame itipikame muuua Riosie kokosapuameopua. Ehpeo aamo iikachio, ta'iria teetoka no'rapuapua.

Ooweru Eesusi ku'ikame

8 Ku'wetakiri neipao Eesusia, yomachi oiparepua mochiwachiamio, Riosi chiia ahpo ye'karichi simiyame nayewesikaopua, tuuyesika, ahpo oosa mariki aampa ooka, ahpo ajawaria ahjama. ²Wa'achi nokisire ooweruai, Eesusi sauteria kokoriao, wahjachi ooweruai tiame, ki ka'karuma tijoeturi puhjetiamie. Piiripi ihji oowerua, Maaria enerepua, Maarena teewataniame, pukachio, oowisani na'arari ti'tijoeturi puuyanetiamie. ³Wa'achi ihtore Uhwana tewaniameai, Kuusa tewaniame uupira. Kuusaa, Eerore ye'karichi ku'yame eneriaipua. Wa'achi inisire Suusana tewaniameaipua. Wa'achi nokisiriai muuwaeme wahjachiai, Eesusi ku'ikame itapiti ahpo iinuekae, yooma Eesusi ajawaria ahjama.

Echayame wa'achitarichitia nayewatiame

(Maateo 13:1-9; Marako 4:1-9)

⁴Piie taawechio, muuwaeme norikame ahpo mochiwachiami puuyakao, Eesusi ne'nemia e'enarepua keepumia. Eesusia ahpo kahtiachi napawikopao, i'ka wa'achitarichi o'inerepua nayewekaopua cheeka:

⁵—Piiripi echayamea o'ineriataipua echakao. Ihjia echayaio, pooechi ruhjiteriataipua ookapi iimori. Pu'kao ti'tjoeria wa'a u'matopamea, yooma tekeka uumatoriataipua. Tuchikiai wa'a e'nakaopua, yooma pepeka ko'kariatapua pu'ka iimorio. ⁶Wahjachi iimoria e'peekachi ruhjiriataipua, waitiamie chuhkuachi weee. Puuuai yaupakai, ikanati wakipariataipua tiame, i'ka weee samiyao, ki tehpe e'oka wakipariopa. ⁷Wahjachi iimoriai wehchajuritere ruhjiriataipua, pukaepa i'kao, wehchajuri weweripakao, wakipateriataipua si'rinaka. ⁸Neipa wa'asi iimori ruhjikamea, tunakame weeechi ruhjiriataipua, ka'karuma weeechi. Pukaepa puuuu weweripakao, piie siiento pahchira taakeriataipua, pipiripi iimoria.

Pu'ka kajusaapa Eesusia, pu'ka keepuameo, utewaeme nayewaka chaanerepua:

—I'ka wa'achitari pahtenariamea, kaawe inataka i'yepuapua masitiao.

*Aaata tijoe ahpo taana ahjamao,
echaka ihsina. (8:8)*

Aatia tiachipa wa'achitarichi nayeweria Eesusi

(Maateo 13:10-17; Marako 4:10-12)

⁹Ehjepamio Eesusi ajawariaa, iinatukerepua piineri kahtioio:
—¿Achini chanika chiiamua pa'ao, wa'achitarichi nayewakao?

¹⁰Waikao Eesusia, cheeka nehjiarepua:

—Eemea Riosichi noriwi tiiao, ma'chitepuamepua, nape wahjachi ki Riosi chiia pichikiameopua, ka'i. Wahjachi ti'tijoeri ki Riosi chiia pichikenariameo, wa'achitarichi nayewiamenia pu'kao, inamuaio, ki ma'chiamie pahtepuawichiopua, ne'niao, ki pahteka tetewipuawichiopua.

Eesusi ihtanako tuuniamie echayame wa'achitaria

(Maateo 13:18-23; Marako 4:13-20)

¹¹Eesusia pu'ka wa'achitarichi nayewaka kajusaapa, cheerepua ahpo keepuameo:

—Ihji iimori wa'achitari no'o nayewiaa, eee chanika cheekamenia: Imoria, Riosichi simiyamepua, kaaweruma tuuyewari. ¹²Pooechi ruhjikame iimoriaa ikiriao, Riosichi simiyame nayewetiamepua, ka'karuma tuuyewari, pu'kao keepurioipua ki apochi uuriáa, apochi eenaka riaorósio u'yeriopua sewina erepateka, ki Riosichi paparaka newipamichiopua pu'káo. ¹³Puuu iimori e'pechi ruhjikamea, weee waitiachio, Riosi tuuyewari pichiketiamepua, nape puuua, ki teeresi naawaekapa ahpo pichikeriao, kokosa tiame aiwapa Riosichio, toakame ahpo pichikeriao. ¹⁴Puuu iimori wehchajuritere ruhjikamea, Riosi tuuyewari pichiketiamepua, nape paarasari weemuniamiee, itapiti ki ka'karuma eraniameepua tiameo, itapiti ki ka'karuma pu'serewaeopua, kihta iintokame taakewachitiaopua, teesa teesache si'rikame. ¹⁵Nape puuu iimori tunakame weeechi ruhjikamea, pichiwaka kaaweruma iikaeka pichikekamepua ahpo nayeweretiao. Puuua pewatiamie uukamepua ahpo tuuyeretia pichikeriao, a'chikoitia tísia aiwaiopua Riosichi teetoapao, tísia anachakame puuua. Puuu wa'a teeka tísia anachakamea, tísia kaawe taakekamepua Riosichi te'teretowachiopua.

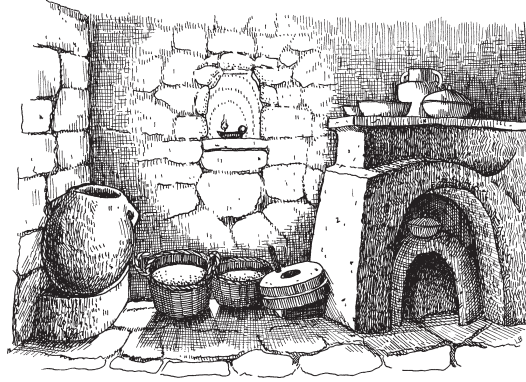
Tahjerachi simiyame wa'achitari

(Marako 4:21-25)

¹⁶Puuu iimori taakeniameka tiame puuua, ti'tijoeri tahjeraka te'teriamie. Ihtaoi tahjeraa, ki noriwi weraniamepua, sikori yakana chuhcheka to'pekao, e'taparaterioi ki weraniamepua noriwio. Puuua ohso kaawe uutapamichioo, te'pa weraniamepua tepatetiachi, wa'a enapameoopua, uutapemichio. ¹⁷Ihji ti'tijoe ooweru tiame tahjeraa, ki noriwi te'teremetepua ahpo tahjera te'teriao, yooma

apochi enapameopua
 ahpo uutapachi
 e'enamichiopua, Riosichi
 paparamiao. Asimitepua
 piie taawe, Riosio,
 yomatiamie ki ka'karuma
 noriwi noonoitiamie,
 ma'chitamiachiopua.

¹⁸ 'Kaawe inataka
 inamumitiapua i'ka no'o
 chiiiao. Te'ta iinuemea
 Riosie cheriwetiameo,
 Riosia kajuyachi taawechi
 enasaopua, epeche
 iinuemeripua Riosie ahpo
 kiapua, Riosieo ahpowichio
 nuutekeka kahtiao. Nape
 kihta iinuemea Riosie
 cheriwetiameo, kihta ahpo
 kiapua teeremeripua Riosieo,
 ohsotia puuua ahkasi ahpo
 teesa iinueka erakoaoipua,
 u'yepuamepua Riosieo.
 Wa'a teeremeripua Riosia,
 te'ta katewetiachi taawechio.

*Tahjeraa yomachi karichi uutapamichio
 weraniamepua. (8:16)*

Eesusi yeeyera nayewaniame, poponira tiame

(Maateo 12:46-50; Marako 3:31-35)

¹⁹ Seenepi simikame Eesusi aaata ta'perachi ihsioio, wa'a eenare Eesusi yeeyeraa, Eesusi poponira yeeka, nape ihjia tahchiamie weeriopa ti'tijoeri muirachio, ka'chi iika muime erakorepua Eesusi ihsiachio. ²⁰ Eesusi yeeyera ma'chi weerioio Eesusi poponira ahjama, aaataa chaanerepua Eesusio:

—Aamo paaechani aamo yeeyea, aamo poponia tiame waami ma'chi.

Wa'a chaanetiaapa Eesusia, cheerepua ahpo norikame ajaka keepuameo:

²¹ —Áaa, ¿Aatanakamerajuare no'o yeeyea no'o poponiaio tiame, no'o tetejimaria tiameo? No'o te'ta yeeyea, no'o te'ta poponia, no'o te'ta tetejimaa tiame, yooma aaata Riosi chiiakamera keepuamepua, te'ta Riosi chiiakamera yoorame, Riosikamera e'waka.

Eesusia eeka teewetena pa'wechi, neeroi pe'konira tiame

(Maateo 8:23-27; Marako 4:35-41)

²² Piie taawechi Eesusia, pawekakerachi pakisaapua ahpo te'ta masitia ahjamao, chaanerepua pu'kao:

—Nahpe, paonamina i'ka weruma neerochio.

Wa'a siimparepua waikao. ²³ Eesusia pa'wechi nokisinioio, wa'a paitoka kochipariaipua. Wa'a teetoiopua Eesusio, wa'a pa'wechio,

ki nu'unti yukurepua,
tísia eejeka. Wa'a ikitiopa
pawekakeraa, maapori
inisirepua, neeroie
pochisika piwiteme teetoka.

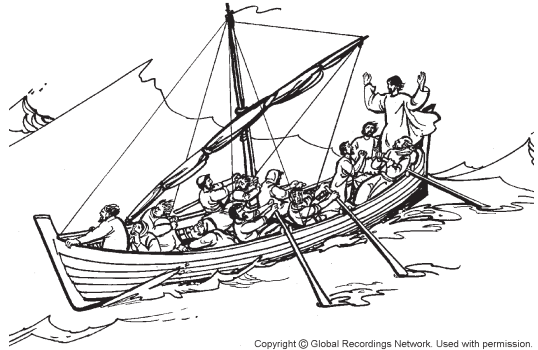
²⁴ Wa'a ikiniopa Eesusi
masiteraa, yaapiti pusitesa
chaachaparepua Eesusio:
—¡Masitari, masitari,
yaapiti pusaáaa!
¡Piwitepani teeméee! —
chaachaparepua siinakokao.

Waikao Eesusia
werisikao, teeweterepua
eekao, pa'we pe'koniraoi. Eesusia, teewetesoopua eekao, teewere
pa'we pe'koniraii. Waikao, yooma yúúweeme itipirepua. ²⁵ Wa'a
ikisao chaanerepua ahpo masitiao:

—¿Achini ijikikame eemea, aamo noochi paparao?

Nape aapoeo tahpitika erapakamekapapua, poanachi ahpo
chaachaparepua:

—¿Ihtana iikame ihji tijoea, eekaoi teewetiame, pa'weeoi
yooreniame?

Copyright © Global Recordings Network. Used with permission.

*Eesusia pa'wechio, eeka teewetena
pe'konira tiame. (8:24)*

Kaatara ohjoeriame tijoe na'arari ti'tijoeturi yahchame

(Maateo 8:28-34; Marako 5:1-20)

²⁶ Ehjepa wa'a tiame ikisaapua pa'wechio, Kaarara weeechi
paonarepua, Arirea weruma neerochiopua. ²⁷ Wa'a weeechi
tekikoioepua Eesusio, wa'a machejenarepua piiripi tijoe, na'arari
tijoeturi yahchame. Puuuu wa'a mochiwachi ohjoeme eneriaipua,
nape neipao, wahjipame toaniachi yaajatoame, ki chuhchaka wisasori
oiyame, poiyaame. Ki ku'itapi wa'a teeka, yaajatoame eneriaipua.
²⁸ Weesa kaarenae o'yaeka, ya'yachatiame enerepua soontaroeo, nape
puuuu, tehpunasa kuhsitere uujumame eneriaipua, pu'ka na'arari
tijoeturie i'toniapa.

²⁹ Puuuu Eesusi machikapa aatanakoo, chopokorieka weripaka
cheerepua sisinaka:

—Eesúsiiii, ¿ihtana yoramia teetonamua noochio, muuu Te'ta Te'pa
Kahtiame Taanáraaaa?

Nape Eesusia wa'a chiiopa na'arari tijoeturio, te'yarepua pu'kao
chaaneka:

—Yaapi machenasa muuuu pu'ka tijoechoio.

Wa'a chaanetiapa na'araria tijoeturi, chaanerepua Eesusio:

—No'o tesiwe e'résaa, ki no'o kokosájeraniniaa.

³⁰Waikao Eesusia iinatukerepua:

—¿Achini tewania muuuu?

—Piie Siento tewaniame neeea —nehjiare na'arari tijoeturia.

Wa'a cheere puuuu, ki ookapi muitekamekapa nanaarari ti'tijoeturio. ³¹Waikaopu tijoечи mochikamea na'araria, tesiwa chaachaparepua Eesusichio:

—Ka'te taamo kokosamitia taamoo, ki waapisi wichiwachi tísia aiwateniachi taamo ihpapakao.

³²Wa'api waapi kahjenakooi, muuwaeme ohjopaopua koowi, pukachi ahpo uhjuranurarepua. Waikao Eesusia, pukachi reesiserepua muimichioo. ³³Waikao tijoечи puuyasaopua, koowichi muirepua. Waikao koowia ahjachi muitiao, tahpitika noonowirepua ujumaka. Kai muuenati ujumakaopua waatachituo, neerochi ruhjirepua si'rika.

³⁴Wa'a iikopa koowio, koowi inatiamea, ahpo mochiwachi e'enarepua tuumia, tísia majakame. Wa'a ajasisaapa, yooma tuurepua mochiwachio, yooma ihta ahpo ikiriao, ihtana ikirio ahpo tepuya koowio. ³⁵Waikao yooma wa'a mochiwachi mochikamea, yooma wa'ami mochikameapua tiameo, wa'a ikitiachi e'enarepua ne'nemia. Wa'a e'enatioopua Eesusi ihsiachio, na'arari tijoeturi iinuekamea, wa'a kahtiame tetewiretupua, kaawéruma, yachapakamepua wa'asi. Wakiratakame yasarepua wa'ao, sautetiame rooroio. Nape ti'tijoeria wa'a iintokame tetewapa Eesusio, tísia majawerepua pu'kao, chachapia nokaka. ³⁶Puuu yooma tetewikamea, yooma tuuyerepua pu'kao, Kaararami e'nakameopua ne'nemia. ³⁷Waikaopua yooma nane'resaapa, Eesusi iintoria ahpo utewarioe, tísia seewepakaopua Eesusio, tesiwa chaachaperepua Eesusio, ahpo weewachio, machenajeraka Eesusio. Waikao Eesusia, no'rarepua pawekakerachi chuhkuachio. Wa'a moenamioiopua pawekakerachio, ³⁸puuu ki ookapi na'arari tijoeturi puuyanetiamea, tesiwa cheeriaipua Eesusio ahpo yeetojerao, nape Eesusia chaanerepua pu'kao:

³⁹—Ohso kaawe muuuu, i'wa aamo mochiwachi itipimitia muuuu, yooma tuuyemia aamo mochiwachio, Riosi iintoriaopua amochio.

Waikaopu ihji tijoera, ahpo mochiwachi no'rasaopua, yooma tuuyerepua ahpo mochiwachio, ihtana iintorio Eesusiopua apochio.

Airo maarara oijenatewa; oowitiame Eesusi ampawakirachi ihchepariame tiame

(Maateo 9:18-26; Marako 5:21-43)

⁴⁰Waikao Eesusio eenechi no'rakao, Arirea weeechi paonasoopua, muuwaeme napawikame tewarepua wa'a, kaawe e'raka puuyeka mochiriame. ⁴¹Wa'a tekisooopua Eesusio, wa'achi eenarepua aaata piiripi, Airo tewaniame. Puuu tijoera wa'a napawikarichi paamiratuame enerepua, kokoriame iinueme. Ihjia chopokorieka weripakao, tesiwa chaacharepua Eesusio, ahpo ta'pechi enajeraka. ⁴²Amori mukuyo

tuurepua ahpo maaraa, pu'ka ahpo maarara oosa mariki aampa ooka paamuame, puuuche ahpo iinueka. Waikao wa'a simiyoiio Eesusio, ki ookapi na'naritorepua, tahchiameritokaopua norikameo.

⁴³ Wa'a muuwari nokisiniachio, wa'achi ihtoriaipua piiripi oowitiame, oosa mariki aampa ooka paaumpari i'toame, erayena kokoreka. Puuuu me'merikochi i'yowakao, ki ookapi na'atakame eneriaipua toomio, kiisi yachapaka. ⁴⁴ Ihji oowitiamea pukamina eenaka naaepakao, Eesusi wisasoriwarachi ihcheparepua teesa. Waikaopua, ahjachi ihchepasache ahpo erajenao teewekame saaerepua.

⁴⁵ Waikao Eesusia, apochi ihchepatiame saaesao, cheerepua:
—¿Aatana noochi ihcheparu?

Nape aataai ki noonorio tuuyopao, Peeroa chaanerepua Eesusio:
—Masitari, ¿nane'retare teemea, taamo tahchitoka teetoachio motasikao? Wa'a teetoi taamoo: “¿Aatana noochi ihcheparu”, iinatukiamemua?

⁴⁶ Waikao Eesusia cheerepua:

—Nape noochi ihchepakamea, ki oowera noochi ihchepakamepua, noochi machenakame saaekame neea, no'o Riosi utewari.

⁴⁷ Waikao oowitiamea ki newime tiipa ahpo iintoriao, chopokorieka weripaka Eesusio, yooma tetewachi apoe ihsirio tuurepua Eesusio, chachapia ihsika seewiapa. Waikao puuuu cheerepua tiame, aatia tiichipia ahjachi ihcheparo, wa'a iintosacheopua, ikanati saukame itipirio tuurepua. ⁴⁸ Waikao Eesusia kaawe e'rekao chaanerepua:

—No'o kutewée, noochi paparakapa, saukame itipikamemua. No'raka ehpeo aamo ta'pechi, kaawe eratoka.

⁴⁹ Eesusi wa'a chaanioipua oowitiameo, wa'a eenare piiripi kooriaa, Airo ohjirachi o'inia eename, puuuu chaanerepua Airoo:

—Aamo maaraapa, kiterepakame puuupa. Kihtawichio noonotepuame Paamiraapa.

⁵⁰ I'ka inamuka Eesusia, chaanerepua Airoo:

—Ka'te yuuwesi muuuu. Noochiche oowe e'repuapua, aamo maaraa, saumitepua.

⁵¹ Eesusia asisaapa wa'a ta'pechiopua, ki aata pakinurerepua wahjao, naatiche yeetoka pakimio tuurepua wa'ao, Peero, Waani, Saantiao, pu'ka kuita yeeyera tiame, noonora wa'achi, wahjaopua ka'i. ⁵² Wa'a ta'pechi tísia naarakopao, Eesusia chaanerepua pu'kao:

—Ka'te naarako eemea. Ihji kuita kutewea, ki mukukamekaitepua, oowera kohchiaitepua.

⁵³ Wa'a chiioapa Eesusio ti'tijoeria, a'acherepua na'arekao, puuuu pu'ka kuteweo pichiwa mukukameko nane'riamekapa.

⁵⁴ Waikao yooreko pakisao Eesusia, sekachi chapikaopua, utewaeme chaanerepua pu'ka kuita kuteweo:

—¡Kutewéee, yasisísaaa!

⁵⁵Waikao kuita kutewea, eenechi eenaka iikarao, eenechi ahjarepua oijenakao. Wa'a ikisaopua, yasisisooopua kuitao, ko'kotenurare Eesusia. ⁵⁶Waikao yayawaraa, ki teesa kaawe erakorepua, tahpitika e'rakao Eesusi iintoriao. Nape Eesusia chaanerepua pu'kao, ka'te tuumitiapua i'kao, aawataoi.

Eesusia ahpo ajawaria uhjuria, Riosi ye'karichi simiyame masitemichio

(Maateo 10:5-15; Marako 6:7-13)

9 Seenepi simikame tiameopua, Eesusia paesapa ahpo oosa mariki aampa ooka ahpo ajawariopua, yooma pipiripi yahcherepua utewario, ahjae sautemichiopua kokoriameo, ahjae puuyanamichiopua tiame ihta'oi na'arari ti'tijoeturiopua. ²Yooma wa'a iintosaopua, nayewatumia siimpanurerepua, i'ka kaaweruma Riosichi simiyame tuuyewariopua, yooma ihta ko'koameoiopua yachapatemichio. ³Eesusia pu'kao, chaanesa uhjurarepua:

—Wa'atia siimpamitia eemea, kihta i'toka teesorao, kihta i'toka mokewarioi, nutuka'oi kihta i'toka, toomioi kihta kahcheka, wakiraoipua, ahpoche chuchatoa i'toka. ⁴Ahka'oi mochiwachi aamo che'repachioi, wa'ache mochisa uumatopuapua, pirenachi mochiwachiamio. ⁵Ahka ki aamo nakiwachi e'enasaa, aamo kaaka pechichisa uumatopuapua wa'ao, kihta Riosi tuuyewari nakiriopa.

⁶Yooma i'ka chaanetiapao, siimparepua waikao, i'ka kaaweruma tuuyewari, tuuyesimia, sautesimiaopua tiameo, kokoriame.

Waani Paatori meriretia

(Maateo 14:1-12; Marako 6:14-29)

⁷Pu'ka taawechiamioi Eerore yawichiai, Eesusi ihsiamie inamukapaopua, wekana e'rarepua, aaata ookapia Waaniko tuuopa eenechi ahjakame. ⁸Wahjachi aataa, Eeriako tuurepua, eenechi ahjakame. Wahjachi piirechia tiame, ehkoriai Riosi nayewatura, oijenakameko tuurepua, eenechi ahjakame. ⁹Nape Eerorea cheerepua:

—Nape neea Waanio, me'yakamenia pu'kao, mo'ora tehpunakao. ¿Aatanapu naaju puuuu, ki ookapi itapiti ihsia tuuwamea?

Pukaepa Eerorea nane'renariapa pu'kao aatanakoo, i'yasirepua, aachin teeka ahpo tetewimia pu'kao, machinariapa.

Eesusio mariki miiri ti'tijoe ko'koteria

(Maateo 14:13-21; Marako 6:30-44; Waani 6:1-14)

¹⁰Eesusie ajawatiame uhjuratiamea eenechi e'enasapa, yooma tuuyerepua Eesusio, yooma ahpo ohjoriaopua tuuyesikao,

mochiwachiamio. Eesusia waikao e'enariopaopua pu'kao, poanachi ooruchi i'tomo o'rariaipua pu'kao, We'saira muuwarichi waapi, wa'a resipupuamichioopua ahjama. ¹¹Nape muuwaeme nane'rekamea akanamina uumpariameo, wa'amina na'naritorepua. Eesusia ahka ahpo akipariachi ahsepatiaopua, pu'ka muuwari ahpo na'naritoka ahsepakameo, kaawe e'reka uurepua. Wa'a ikisaapa Eesusia, Riosi ye'karichi simiyame nayewerepua, masitekao. Wa'aopua tiameo, ahpo sautejererameopua ahpo kokoriame u'uyepariao, sautekerepua pu'kao.

¹²Aarikopao wa'asio Eesusi ajawariaa, naaepaka chaanerepua Eesusio:

—¿Ki kaawejoarepa ti'tijoerio uhjuria, wa'ami ahka che'repamichioopua mochiwachiami, kooame i'yamichioopua tiame? Ooruchi i'wao, ki ahka i'yamete kooamea.

¹³Eesusia chaanerepu pu'kao:

—Eeme ko'kote pu'kao.

Wa'a chaanetiapa Eesusie ajawatiamea, chaachaparepua:

—Nape i'wao mariki paani wa'api maaniamepua, ooka so'chi wa'api tiame. Nape ¿ahsepamanapua yooma ko'kotepuamewichio? Aamo ehpeche tarijenuresoope kooame, ahsepameripua.

¹⁴Ti'tijoeria mochikame wa'ao ooweru tiame kukuchimao, u'matoame enerepu mariki miiri. Waikao Eesusia chaanerepua ahpo ajawariao:

—Ooka weerewa aampa oosa mariki ahka, mochipanuramitiapua pi'pirenapio.

¹⁵Waikao ajawatiamea, wa'a kehkiche mochipanurepua, pi'pirenapio, ti'tijoeria wa'a noonoirepua waikao. ¹⁶Wa'a ikitioopua Eesusia, pu'ka mariki paani uusaopua, pu'ka ooka so'chiopua tiameo, te'pa tewekachi ne'nepakaopua ahpo Noonochio, cheerepua:

—No'noo, aamo utewarie muuwetejeraninia i'ka kooameo.

Wa'a cheekaopua nu'nunti chi'wanasao, ahpo ajawaria ki'yarepua, yooma ti'tijoeri naachutamichio. ¹⁷Waikao muuwari mochipakamea, ahkasi ahpo aiwachisi ko'karepua. I'ka sopakameopua chi'wapameo, oosa mariki aampa ooka weeweruma waari, popochiame apechunarepua.

Peeroa Eesusio, Riosie Weratiameko tuunapua

(Maateo 16:13-19; Marako 8:27-29)

¹⁸Piirechi taawechioopua Eesusio, poanachi ooruchi ihsioio, ahpo Noonoma nayewakao, wa'achi mochiriai Eesusi te'ta masitiaapua ahjama. Wa'a mochiniaoi Eesusia, iinatukerepua ahpo te'ta masitiao:

—¿Aatanakata neea, chaachapani ti'tijoeria?

¹⁹Eesusie te'ta ma'masiteniamea nehjiarepua:

—Ookapia, Waani Paatoriko tuunapua aamoo; ookapi wahjachia, Eeriataruko tuunapua aamoo; nape epeche wahjachia tiameo, piirechi ahkako tuunapua aamoo, ehkoriaami Riosi nayewatura, eenechi ahjasa eenakame.

²⁰Wa'a cheesaopua Eesusia, ahpo ajawaria iinatukerepua:

—Eemepe, ¿aatanakotipua no'oo? —iinatukerepua pu'kao.

Peeroa nehjiarepua cheeka:

—Muuua, Riosie Weratiamepua, Riosi tijoe enepakame.

Eesusia ahpo mukimio tuunapua

(Maateo 16:20-28; Marako 8:30-9:1)

²¹Wa'a cheeka ahpo ma'chitakopa Peeroo, Eesusia chaanerepua:

—Pichiwa puuua, nape ka'te tuumitia eemea pu'kao pehjo, aaataoi. ²²Nee Tijoe Naawakamea, tísia aiwamerikaitepua pehjo, kiisi nakika teteipuumepua i'isaeri ti'tijoeo, isaeri pa'pamiratuameepua tiame, wa'a ikisaopua tiameo, ne'neserosi pa'pamiratuamee, Moise nuurari neesetoameepua tiame. Ihji nee Tijoe Naawakamea, yooma pukae meripuamepua me'yao, nape neea, paika taawechi teetoiopua, eenechi ahjakame werisimeri neea, oijenaka.

²³Aaata no'o na'naritonariamea, ahpo kiapuaichiopua weemera ahjario, ki ahpochewichio inataka yasitomeripua, senepi noochi teetoka yasitomeripua, aiwaiopua. ²⁴Aaata ahpo inatiamea, ki noochi teeretoka aiwanarekao, wekatemeripua ahpo kiapuameo, weemera ahjario. Nape ki suuwe erapamea noochi tiiapao, a'chi chaaneniaipua, uumeripua weemera ahjario. ²⁵¿Ihtanawichio kaawe enetapu, yooma iinueniaipua i'ka weechi iintuameopua, yooma wekapuame enesaapua, ahpo weemera ahjarichiopua Riosichio? ²⁶Aaataoi ki no'o suuwe erapaka noochi teetokameo, nee Tijoe Naawakameai, ¿ki wa'achi teeretare neeeai suuwe e'rekao, eenechi taawechi no'o eenoiopua? Eje'e, wa'achi teerema neeeai eenechi eenaka tekisao, waika te'ta peenia tiiachi taawechi no'o Noonowichioo, te'pa no'o Noono ku'iwariwichioopua tiame, no'o Noonochio tísia iyoriwamewichioopua. ²⁷Pichiwa chaaninia ookapi i'ka ajakameo, ki wahjipama puuua, ki tetewaiopua pehjo Riosi ye'kariwao.

Eesusi sewina tiame ikiwame weerewara

(Maateo 17:1-8; Marako 9:2-8)

²⁸Osanao taawe neipao, te'pa mooenare Eesusia, roomosachi ahpo Noono tewekachi kahtieme ahjama nayewemia. Waani yeetoka simirepua wa'ao, Peero tiame, Saantiao wa'achi. ²⁹Eesusia ahpo Noono ahjama nayewaio, sewina ikirepua nanarirao, ihji Eesusi wisasoriraai, ki teesa tiame tohsaname eneparepua, nape tisiwa

tohsaname, tajayame. ³⁰ Wa'a ajarepua tiame, ooka tijoe Eesusi ahjama nayewakao. Puuu piiripia, ehkoriaami Moisetaru enerepua, piirea, ehkoriaami Eeriataru yasariame. ³¹ Ihji ooka Eesusi ahjama ajakameaio, tahpitika tiame tajayame ajakaopua tiameo, Eesusi tewekachi no'ramia, tehpe nayewarepua Eesusi ahjamao, Eerusareni meripuaopua. ³² Peeroa, ahpo ahjama mochikameapua tiame, tísia

Paika Eesusi ajawariaa, Eesusi sewina ikiyame tetewani. (9:31)

kokochinariaipua, anachaka mochirepua ne'nekao.

Wa'a te'teriapa puuu, tetewarepua Eesusi wa'a ikiyame tísia tisiwariraeo, nape ki teesa tiame tajayáme, wa'achi te'tereka tajayamekoopua, puuu ooka Eesusi ahjama ajariameai.

³³ Puuu ooka ti'tijoeo, Eesusio piineri toakioopua, Peeroa kihta nane'riapa ahpo chanimiao, oowera wa'a chaanekapua Eesusio:

—¡Masitari, kaawechupena i'wa nooka teemeai! Paika ekapora ajawama teemea, piiripi aamowichio, piirea Moisewichio, wa'a ikisa Eeriawichio tiame. Nape Peeroa kihta inatapa ahpo chanimiao.

³⁴ Peeroo wa'a chanioipua Eesusio, toomari yasiparepua wa'ao, mo'porepaka. Wa'a iikopa toomario, majapochire Peeroa, wahjachi ooka mochikameapua tiame. ³⁵ Wa'a ikisoo toomario, wa'a toomaritereo, chiame inamurepua:

—No'o Taana puuu, no'o weeraria, no'o uuria. Eemea pu'kao, e'weka mochipuapua.

³⁶ I'ka ihkepameo, nayewaka kajusoopua, toomari apechusoopua, Eesusiche weeriamé tetewiretupua. Nape aapoeo i'ka ahpo tetewario, ihchi teewerepua pu'ka taawechiamio, aawataoi ki tuuyerepua pu'kao.

Eesusi temari ki kaaweruma tijoeturi yahchame yachapatena

(Maateo 17:14-21; Marako 9:14-29)

³⁷ Meereopua, kaawitiachi tetekiaio wa'asio, muuwaeme nokisiamé tetewarepua ahpo natepameri. ³⁸ Wa'a muuwarichi inisiamé piiripi tijoéa, utewaeme sisanamurepua Eesusio:

—Masitári, no'o tesiwe e'remitia no'o taanao. Piiripi wa'api taanaemekane. ³⁹ Nape na'araria, tísia chachapia ihsitiamekapua. Senawato ki ku'ita sinatekaopua pu'kao, muumukipatiapua pu'kao, chu'wachioopua toonewateka. Pu'kao chapisaopua, ki toinariamekapua

pu'kao, ahkasioi weerewaraopua, yooma saasawetiapua. ⁴⁰Aamo te'ta ma'masitiao utewa yoorakaine ma'chipamichioopua, nape aapoeo ki kajukamekapua ma'chipakao.

⁴¹Waikao Eesusia chaanerepua yooma wa'a ajakameo:

—Ai eeme, kiiisi ahjachi erakoame Riosichio, oowera yooma wewekakame ti'tijoeri. ¿Ahkasi achinitio wa'a teeretania aamo ahjamao, aamo anachakao aamo wa'a te'tia? Ehsoopua pu'ka temario, no'o i'yetosaopua wa'ana.

⁴²Pu'ka temario Eesusichi upatioopua, na'arari ti'tijoeturi ahjachi kahtiaamea, eenechi kai muenati puiparepua pu'ka temario, tísia kokosa yooraka mumukipateka. Nape pu'ka na'arari tijoeturio wa'a yoorioopua pu'ka temario, tísia te'yaka ma'chipakesaopua pu'ka na'arari ti'tijoeturi mumukipatiao, saukame ki'yarepua pu'ka noonorao.

⁴³Wa'a ikitiopua Eesusieo, ti'tijoeria, ki nu'uti ihsiaame eraparepua Riosichio.

Eesusia oosa simiyamechi chaanipua, ahpo mukimiao

(Maateo 17:22-23; Marako 9:30-32)

I'ka ti'tijoerio ki nu'uti erakoiopua Eesusi iintorioa, Eesusia chaanerepua ahpo te'ta masitiao:

⁴⁴—Tísia kaawe keepukao, i'ka ti'tijoeri chaachapao, wa'a chaachapanioi no'oo, nee Tijoe Naawakamea, wahjachi ki ka'karuma ti'tijoechi, nehjipumeepua.

⁴⁵Nape aapoeo ki pahteka inamurepua pu'kao, wa'a chiioio. Ka'chi iika chapime erakorepua, pahtewakao, pu'ka iinatukemiaoi suuwe eraparepua.

¿Aatanakamera epeche weruma teerewaame?

(Maateo 18:1-5; Marako 9:33-37)

⁴⁶Piie taaweo Eesusie te'ta ma'masiteniamea, nekakome chaachapariaipua ahpoo, aatanakamera epeche ahpo weruma teeremeriko nayewakao. ⁴⁷Nape Eesusia, nane'riapa ahpo ajawaria inatao, piiripi kuita uukaopua ahpo chokichi werapakao, chaanerepua pu'kao:

⁴⁸—Noochitia kaawe e'reka uuka tetewamea kuitao, ki weruma ahpo e'rakao, noochi kaawe teereniameapua. Noochi kaawe teereniameepua, wa'achitia kaawe teereniameepua, no'o Noonochioi. Wa'a teesoo, puuu kiiisi weruma ahpo tetewamea, epeche weruma tiamekaitepua.

Aaata ki taamo wa'iniamea, taamo ahjama teetoameepua

(Marako 9:38-40)

⁴⁹Wa'a cheesoopua Eesusio, Waania chaanerepua:

—Muuua taamoo, taamo paaeriamemua aamo na'naritomichio, aamo tehkiwachi ku'imichio tiame, nape teemea tapanara

nayewatuka ohjoaio, aaata tetewaka teemea ki taamo ijinuwa, aamo teewarachi cheeka ma'chipayame na'arari ti'tijoeturio. Ta'omaka teemea pu'kao, ki taamo ijinuwakopa.

⁵⁰ Wa'a chiioa Waanio, Eesusia chaanerepua:

—Pe'yachipua pu'kao, ki taamo ahjama nokayai puuua, ki taamo na'ara nokayamepua, ohsotia puuua taamo ku'yamepua.

Eesusia Saantiao te'yanipua Waani tiame

⁵¹ Paikapi taawe toioiopua, Eesusi tewekachi mooenamiachio, Eesusia oisa teetoka moenarepua Eerusarenio. ⁵² Nape pahchao, ahpo ajawaria uhjurarepua, ahpo che'repapuachi i'yamichioo, nu'uti mochiwachio, Saamaria weechio. ⁵³ Nape Eesusi ajawaria wa'a mochiwachi e'enatioio uhjuratiaio, ki kaawe uuka tetewiretupua, Eerusarenichi siimpameko nane'rekapa. (Saamaria ohjoemea wa'a teeka tetewirepua Eesusi uhjurariao, ki ahpo kaawe uuka tetewamekapapua, Eerusareni ti'tijoerio.) ⁵⁴ Wa'a ikisaopua Saantiaoa Waania tiame, i'ka inamusaa, chaachaparepua Eesusio:

—¿Ihtana iintotariapua pu'kao Masitari, tewekachi na'i itatariarepua, ahjae kosimichiopua pu'kao, Eeria Riosi nayewatura iintoriachitia waika ehkoriaami taawechemio?

⁵⁵ Nape Eesusia wa'a chaachapopao, ku'rika kaawe ne'nepaka, te'yarepua pu'kao chaaneka:

—¿Aaataai Riosichi papamea, wa'ana erakometepua? ¿Kikosa aaata aamo na'ara yooro, wa'achi yoranare eemeai?

⁵⁶ Waikao uumatorepua pirena mochiwachi che'repapuachi i'yamia.

Eesusi na'naritonariamea

(Maateo 8:19-22)

⁵⁷ Pooechi siimpoio aataa, Eesusi naepakao, chaanerepua:

—Paamira Eesusi, aamo ahjama siminare neeeai, ahkaoi aamo simiyachi.

⁵⁸ Nape Eesusia chaanerepua:

—¿Kaawe inatakame muuua aamo chiiao? Keeochia, keeochikai iinuemeepua ahpo kochimiachio, tuchikia tuchikikaio iinuemechi puai ahpo ta'sowao, nape nee Tijoe Tijoe tukamea, kihta iinuemenia ahkaoi no'o kochimiachio. Wa'a tiamekoio, ¿no'o ahjama siminariame muuua?

⁵⁹ Piirechiopua tiame Eesusia, ahpo ahjama nokisiamie inisiameo, chaanerepua:

—No'o ahjama ihsiamie enemitiapua, no'o Noonochi tehkiwa ku'isika.

Nape tijoea nehjiarepua Eesusio:

—Eje'e wa'a ikimane Paamira, nape iiweta pahchao, no'o noono kiterepakame, no'o toimitiapua wetemajimichioopua pehjo — cheerepua oowera wa'a chaanekao.

⁶⁰Eesusia nane'riapa oowera wa'a chiioopua pu'kao, chaanerepua:

—Toipuapua pu'ka Riosiwichio wahjipakameka te'tiameo, aapoe nokimichioopua ahpo wahjipakame wetemajikao. Muuua ohso kaawe, pichiwa no'o Noono tehkiwachi teetonaresaa, noochitia teetomitiapua ohso kaawe, Riosi kaaweruma tuuyewarikamera tuuyetopuapua ti'tijoerio.

⁶¹Piirechi tijoe pooechi nokisinioi natepatiaimea, chaanerepua Eesusio:

—Paamiraa, siima neeeai aamo ahjama, ahkaoi aamo inisiachi ku'isimia, nape no'o puuyepuapua pehjo, no'o ta'pechi aamo ahjama siimio, tuuyemichioopua pehjo.

⁶²Nape Eesusia oowera nane'riamekapa puuua, oowera wa'a chiamekopa pu'kao, chaanerepua:

—Oowera wa'a chiame muuua, ki te'ta no'o ahjama siminariaio. Muuua aaata yoomuameka tiamepua, yoomoka ihtoai pukamina ne'nepame, ahka aamo asimiachiche ne'netomitiapua ohso kaawe. Wa'a tiamea ki te'ta ne'netoamepua ahpo asimichioopua inatariachi. Muuua pichiwa no'o na'naritonariame enesaa, ki wekana erametemua aamo no'o ahjama simiao, wa'a erasaa muuua, aamo pukamina ne'nepameka tiamepua. Wa'a ikisaamua ka'chi iika no'o Noonochi teetomerimua, no'o Noono tehki yorakesikaopua.

Eesusia paika weerewa aampa oosa mariki uhjurani

10 Neipa piirechi taawechio, Apoe Eesusi Paamiraa, pahcha pukeri simiyachi ajawakaipua uhjurawa, eenechi uurepua neipamio, wahjachi ti'tijoe uhjurapuameo. Puuua, paika weerewa aampa oosa mariki ti'tijoe enerepua. Puuua pu'kao, chaaneriaipua:

²—Ki ku'ichi i'ipapuachio, nape tekipanamea paikapipua. Utewa itanekepuapua, i'ipapuame Teekorao, aamo uhjuramichioopua, ahpo tehkichio.

Wa'a
chaanesapaopua,
o'okache
uhjurarepua yooma
mochiwachiamio, ahpo
asimiachiamioopua,
nape aampachi
chaanesapa pehji:

*Tiiriko tehpunapuamea ki nu'uti
teereniamepua, tekipanameche ki
ookapi nakiwamepua. (10:2)*

³—Kaawe aamo neesetoka naaju. Po'wachitia te'teretoame eemea, sapoorika te'teriamo ti'tjoerichio. ⁴Kihta i'tomeri eemea naatio: mokewario, toomioi, kaakaoi. Ka'te tehpe weripamitia pooechioi, teepotakaio. ⁵Wahka ta'pechi ajasisaai: “Kúíraaa, Riosichi paparama ti'tjoeri”, chaachapaka teepotapuapua wa'ao. ⁶Riosi ti'tjoeri enesaa, kaaweruma aamo teepoteka aamo asipumapua. Ki wa'a tiame enesaa, ki aamo nehjiamapua. ⁷Aaata ta'pechi ajasitetiai, wa'ache mochisa checherepasa uumatopuapua wa'ao. Kooameoi, kihta chanika ko'kopuapua, ko'kosa iijiwa kiatiaio, ihchi iijipuapua. Tekipanaka oiyamea, ko'koteniamepua. ⁸Wahka mochiwachi ajasisaa, ihta kooame kiatiaa ko'kopuapua. ⁹Wa'a kokoriame mochisoo, sautesaapua, chaanepuapua: “Riosi ye'karia epeche waapi enetoamepua, Apoe Te'ta Yawichi aamo sautena.” ¹⁰Nape ahka mochiwachi ajasitioi ki nakitiaa, ma'chi puuyasapa uumatopuachio wa'asi, ahpo tarachi pechichisaopua kaakao, chaachapasa uumatopuapua: ¹¹“Aamoo taamo wa'inekopao, we'e moorewaraoi taamo kaakachi chukipakame, taamo pechichisa uumatoma teemea. Nape nane'remitia eemea, taamo Riosi kaaweruma tuuyewario, amochi u'paria aamo nayewetioopua, Riosie newipameriko enerio eemea, ahpo yawichituwachi mochimeri enerioiopua.” ¹²I'kao, kajusaapa tuuyekao, chaanerepua ahpo uhjurapuameo tiame:

—Pu'ka taaweche Riosi katewiachio, pu'ka mochiwachio ki aamo nahkeriopao, Riosi kokosaria, epeche teeremiitepua pu'kawichioo, ki Sooroma mochiwari ikiriachitia.

Mo'mochiwari ki e'waka mochikame

(Maateo 11:20-24)

¹³Waikao Eesusia, ki e'waka mochiwachi mochikame inatepakao, cheerepua pu'kao: “¡Áii muuu Korasini mochiwachi mochikame! ¡Áii muuu We'saira mochiwachi mochikame tiame! Yooma puuu amochi peenia tiame no'o iintorioa, Tiuro mochiwachi iintokame enesoopua Siironi mochiwachioopua tiame, ki ehpesi suuwe erapamii puuuu, napisochi yasipamii puuuu, sosotiame wisasori wakirataka, ahpo tatakoririao, suuwe erapakapa. ¹⁴Nape aamo wa'a noonoriawichioo ki ka'karumao, epeche weruma enemera Riosi kokosariopua, ki Tiuro mochiwachitia, ki Siironi mochiwachitia tiamea. ¹⁵Muuu Kapenau mochikameai, ¿tewekachi uumpameri maaena eemea Riosieo? Ka'ii. Ohsotia ki wahjiame ruhjiniachi ihpapapuame eemea, ki teesa aiwaniachi.”

¹⁶Eesusia eenechi naewaka pu'ka paika weerewa aampa oosa mariki ooka ahpo uhjurameri, chaanerepua:

—Aamo no'o uhjurari keepuamea, no'o keepuamepua; ki aamo nahkiekamea keepukao, ki no'o nahkiekamea keepukao; puuu ki no'o

nahkiekamea keepunarekao, no'o Noono i'ka weechi no'o uhjuraria, ki nahkiekamepua keepunarekao.

Paika weerewa oosa mariki ooka ti'tijoe uhjuratiame no'rawa

¹⁷Neipaopua eenechi e'enasapua puuu paika weerewa oosa mariki aampa ooka uhjuratiame, tisiwa kaawe erakokaopua, chaachaparepua Eesusio:

—¡Paamira, ki teesa peenia teerekapua tamochio, na'arari ti'tijoeturiai aamo teewarachiche cheesochepe, taamo e'wekamepua puuyachaniaa ti'tijoerichio!

¹⁸—Eje'e —cheere Eesusia—, pichiwapua teware eemea Satanasi ku'kuyao, Satanasionia, tetewakamenia tewekachi o'inia ipatiameo, su'werichitia wichikameo. Puuu ku'iwaripua, i'wa weechi ohjoamea. ¹⁹Neeea aamoo, utewari ki'yakamepua ki'yao, pukaeo, pu'ka seepurawa Satanasi utewari newitomichiopua; sayawei aamo ki'kitioio, ka'chi aamo ikimichiopua, machirie ki'kitiaio, kihta saaemichiopua ko'koameo. ²⁰Nape wa'a te'tiai no'o utewari yahcheriaieo, ka'te pukaekamera aamoo oijeramitiapua, ohso kaawekamera aamo kaawe erakopuapua tewekachi mochimerikapapua Riosi ye'karichi, aamoo aamo teewarao, Riosi iyotaperichi iyotetiamekapa wa'asi. Puuukamerapu, epeche nateyameraa, aamowichioo.

Eesusi ahpo Noono Riosichi teerewa nayewa

(Maateo 11:25-27; 13:16-17)

²¹Pu'ka wa'apichio Eesusia, tísia peenia erapaka Riosi Riosiwarioe, cheerepua ahpo Noono tewekachi kahtiamero:

—Cheriwema No'nooo, yomatiamero itapiti iintuame teekoroa, yooma tewekachi iintuameopua, yomatiamero weechi iintuameopua tiameo, tísia kaawe iintoriopa aamoo, yooma aamo ye'karichi muiniamechi simiyameo, aamo noriwi teeweriopa aapoe ahpo pepeniwachichee pahtenariameoopua; nape nu'nuntika te'tereriame amochi itaka, aamo ye'kariwachi simiyame pahtenarewao, kawiyame ma'chitakamemua pu'kawichioo. Eje'e No'noo, wa'a iintokame muuuu, wa'a tiame inatakamekapa.

²²Ahpo Noono ahjama nayewasaapa, yooma ahpo keepuameo, chaanerepua:

—Yooma ihta itapiti iintuameo, yooma kiatiamenia no'o Noonoeo. No'o tiiao, aaataai ki no'o machiyamepua, no'o Noonoeo te'pa kahtiamero. No'o Noono tiiaoi tewekachi kahtiamero, neeche nane'riamepua pu'kao, apoe te'ta Taanarache, ki aaata piirechi. Neeche puuuu tiameo, no'o Noono machinariameo, machitiameraa.

²³Wa'a cheesaapa ahpo ajawariamechi ku'rikao, chaanerepua, aapochewichioo:

—Kaawechupena eemea, tetewani eemea ehpe no'o ihsiao.
 24 Muuwaeme ehkoriamei Riosi nayewaturaa, i'ka aamo tetewa tetewisaapua, tísia kaawe erakomiipua, aapoe tetewapa i'kao, aapoe inamuapua tiame i'kao, nape wa'atia ki tetewarepua.

**Kaaweruma tijoe Saamaria ohjoeme,
 wa'achitarichi nayewaniame**

25 Seenepi simikameo, piiripi Moise nuurari masitaria, oowera aatiatakaopua Eesusio, chaanerepua:

—Masitari, ¿ihtana yoratania ahsepanariaa, ki wahjiame ahjaniameo?

26 Eesusia nehjiarepua:

—¿Achini cheeka iyotetiamepu naaju, Moise nuurariaa? ¿Ihtana pahtena muuua pu'kao?

27 Moise nuurari masitaria, nehjiarepua:

—Wa'ao chaanipua: “Apoe Te'ta Paamirao, nakika tetewipuapua, yooma aamo iikae, yooma aamo utewaeopua, yooma aamo inatarie; aamo piirechiopua, aamo wa'api nakiyachitia, wa'achitia nakipuapua pu'kao.”

28 —Wa'atepua, kaawe nehjiakamemua —chaanere Eesusia—. Pu'ka teresaamua, ki wahjiame ahjamamua —chaanere Eesusia.

29 Waikao, masitari tijoea pu'kao, wa'a ihsiamie e'rapaopua, kaawe iinatukerepua Eesusio eenechi:

—Puuu no'o piirechia, ¿aatanajuarepua?

30 —Keepusao naaju —chaanerepu Eesusia—. Nee. Aata tijoea Eriko simiriataipua, Eerusareni pooechitu, nape pooechi ihtoiopua, aata nanaaramee wepiretiatapua, kiiya mukukame toaka. Wa'a yorasaapu, yooma ichikoneretiatapua, ahkasioi wisasori ahpo chuchatoaai. 31 Ehjepamio, aata neeserosiai pu'ka wa'apichi pooechi ihtoriataipua, nape wa'a po'yame tewakaiopua, ikicha u'matoriatapua, kiisi ku'ipasa. 32 Reewi tijoeai wa'ami u'matoaio, wa'achi iintoriatapua tiame ikicha u'matoka. 33 Nape piirechi tijoe Saamaria eenamea, wa'ami u'matoaio, wa'a po'yame tewakapaopua, tesywa e'repariatapua. 34 Ihjia, apechunaka sowijiyoi chuhcheka i'yowesaapua,

*Saamaria tijoea, isaeri tijoe ichikoeka
 wepitiame i'yowena. (10:33)*

itapiti aakorieme chuhchekaopua tiameo, puureriatapua pu'kao na'ituriachio. Wa'a ikisaopua ahpo yaasetoachi tekitekao, mochiwachi i'toriatapua, che'cherepaniachio, wa'a che'repariatapua inatekao. ³⁵Pu'ka meereo, ooka toomi ma'chipasao, wa'a che'repaniachio teekorao, ki'yariatapua cheekao: “Ía, epeche nateyame enesoo aamo inateriao i'ka tijoe, eenechi eenaio aamo nateteman. Wa'a cheesaa, u'matoriatapua.”

³⁶Wa'a tiame nayewesaapa Eesusia, pu'ka tijoe masitario, iinatukerepua:

—¿Achini tiamera ihji paika uumatokamea, kaawe iintorepua ahpo piirechio?

³⁷Waikao masitaria, cheeka nehjiarepua:

—Wee, neea tesiwa e'reka ku'ikamera maayamenia —cheerépua.

—Eje'é —chaanere Eesusia.

Wa'a cheesaopua:

—Wa'achi iintomitia muuuai —chaanerepua.

Eesusi Marata Maaria tiame pehterachi ihsiria

³⁸Piie taawechi Eesusio, Eerusareni simiyoiopua ahpo ajawaria ahjamao, paikapi mochiwachi asisisoopua, aata Marata tewaniamee tetewiretupua. Puuu

oowitiamea, ahpo ta'pechi paajuterepua pu'kao, Eesusi ajawaria ahjama, ahpo ta'pechio ko'komichio. ³⁹Marataa ahpo ta'pechio,

ahpo piini ahjama ohjoeme eneriaipua, Maaria tewaniame. Puuu Maariaa, Eesusi chokichi yasiparepua, Eesusi nayewa keepunaria. ⁴⁰Nape Marataa, tísia eerina ihsiapapua

weeka itapiti yoorakao, chaacharepua Eesusio:

Marataa ahpo ko'chi Maariao, kiisi kaawe e'raka tetewani. (10:40)

—¿Ka'chi e'ranimua no'o piinio ki no'o ku'ioio, piineri no'o tehki ihsioio kooame yorakao? ¿Ki no'o ku'inuretaremua no'o Paamira?

⁴¹Nape Apoe Paamiraa, nehjiarepua:

—¡Aa Muuu Marataa! ¿Tahpitika e'ramemua itapitichio? ⁴²Piiripi wa'apipua, itapiti tísia tahpitika erapuamea. Maariaa, pu'kakamera uunarerepua pu'kao, pu'kao, aatae ki u'yemetepua.

Eesusia Riosichi nayewaniame masitewa

(Maateo 6:9-15; 7:7-11)

11 Seenepi simikame Eesusio, tewekachi kahtiamе ahpо Noonoma nayeoiо, i'ka kajusooрa nayewakao, ihji te'ta Eesusi masitiaa chaachaparepua Eesusio:

—Paamira, taamo masitemitia taamooi, Waanichitia ahpо masiterao masiteria, achini cheeka nayeweniamepua, te'pa kahtiamе No'noo.

²Eesusia chaanerepua waikao:

—Aamo Noono nayewenariaa, eee chaachapapuapua:

Muuu te'pa kahtiamе No'noo, aamo teewaa, te'ta tisia iyoriniame enemitiapua.

I'wa weechi enamitia muuua, aamo ye'kari yasipatemiao.

Aamo e'ra ikimitia weechioi, te'pa tewekachichitia.

³Soparame taamo kiamitia kooame senepi taawechi.

⁴Taamo tatakoriario cheriwepuapua,

taamo cheriwiachitia taamo na'ara yoorameo.

Ka'te taamo tooa ki kaawerumachi taamo ruhjimichioo,

taamo newipatemitiamua pukachio.

⁵Wa'a cheesaapa Eesusia, cheerepua tiame Riosichi itaniameopua, i'ka wa'achitarichi aaata iintoriachitia nayewaka, eee cheere Eesusia:

—Aaataa, aaata ahpо piirechi ta'perachi eenariataipua naasipa tukaomiahka. Puuua wa'a eenakao, chaaneriataipua pu'kao:

“No'o reewemitia ookapioi paani. ⁶No'o ta'pechi eenakapu aaata

poorosimiamе, ko'kotemo o'rane pu'kao no'o ta'pechi che'repamiopa,

nape kihta iinuekane no'o ko'kotemiao.” ⁷Ta'pechi reweniamea, pichiwa

nehjiatarepua nehjiao, nape eee cheeka: “Ka'i, ki werisime e'rani

neeeapa, yooma yeetepakame teemeapa wa'asi, kukuchiai, yooma

kokochika pe'tiamеpua wa'asi. Ki werisinare neeea, aamo kiamiao.”

⁸Nape rewеka itayameo utewa chiiopao, ki kichiwa cheemichioopua,

rewemapua ohso kaawe, ki suuwe e'raka e'rarioipua, tisia tukao

eenakao. ⁹Nape Riosia ki aaata nahsinepameaapapua, a'chitia

keenakooi aamo apochi eenakoiopua itapiti itanemiaopua, naasipa

tukaokooipua, aamo kaawe e'reka kiamapua. I'yamitiapua, teimapua

waikao. Yeetarachi chochoka sisinamupuapua, wahjonepuamemua

waikao. ¹⁰Yooma wa'a teeka ihta keenakooi itayamea Riosichio,

uutepuamepua. Riosichi itasaa, kiapuamemua. Riosichi i'yasaa,

teimamua. Riosi yeetarachi aamo sisinamusoo, aamo yeetapumapua.

¹¹¿Naakona aaata noonoraa ahpо taana paani itasoo, tehtena

kiamapua? ¿so'chioi itasoopua ahpо taanao, siinoioi kiamanapua?

¹²¿ka'waoi itasoo ahpо taana, machirioi kiamanapua? ¹³Weeh,

aamoo tatakoriamekoi kaaweruma ki'yame enesoopua aamo tatanao,

¿ki kehkisa epeche kaawe e'raka amochi enanaretare Riosia, amochi yasipamiaopua Riosiwarié? Wa'a iintomeri aamo Noono tewekachi kahtiámea, yooma aaataoi apochi yasipamichio ahpo Riosiwarié, apochi enapaka itaniamechio.

Eesusia Satanasichi uuyame tewaniapua utewári

(Maateo 12:22-30; Marako 3:19-27)

¹⁴Seenepi simikame Eesusia, aaata tijoe na'arari tijoeturi ma'chipakeriaipua, ni'opakateme. Ihjia na'arari tijoeturie ma'chipasetiaapa, nayewasirepua. I'ka wa'a iikame tetewakame ti'tijoeria, tísia peenia eraparepua Eesusichio, wa'a iintokopa. ¹⁵Nape ookapi puuu tetewikamea, chaachaparepua:

—Áaa, Weseu utewari yahchamekapa apochi, pukae wa'a ihsiamepua, na'arari ti'tijoeturikamerao, te'ta noonóra.

¹⁶Nape wahjachi ti'tijoe tiamea, ki pichiwa utewarieme maayamea Eesusio, pu'ka na'arari ti'tijoeturi ma'chipakao, itapiti ki maenari itarepua iintomichioo, te'pa eekachi teteipua tiime. ¹⁷Nape Eesusia, nane'riapao, Weseu utewarie ihsiamé maaeniaio, chaanerepua:

—¿Achini teeka nasiwata Satanasia ahpo wa'api? Aaata ahpo ijinuwa ahjama nasiwasaa, ¿ki yooma ahpo wa'api soopatarepua? Aaata ta'pechioi, ahpo tatanachi wa'api nasiwasaa, ¿ki ahpo wa'api ta'pechio, yooma ahpo ko'itarepua? ¹⁸Satanasiai, ahpo wa'api ahjama ijinuwa nasiwasaa, wa'achitia ahpo wa'api soopamapua. ¹⁹Eeme wa'api, ti'tijoerichi na'arari ti'tijoeturio puuyacho tuuyaa, ¿ihtana utewarie puuyachame eemea? Riosi utewarie chaachapasaa, ki pichiwaniamea no'o chaachapao. ²⁰Nape no'oo, Riosi utewarie puuyachame enesoopua Satanasi na'arari ti'tijoeturioo, Riosi utewarirakamera te'ta ihsiamepua. Wa'atiao neeea, Riosi utewarie Riosi ye'kari iintapame neeea, pukae inisikao, Satanasio newitopakaopua.

²¹'Satanasia, aaata weeechi ohjoemekatepua, ahpo karichio ki ookapi aataeka tísia utewaeme, ahpo iinueka kahtiao kaawe neesetoka. Wa'a tiipaa puuu aaata tijoea, ka'chi iika ichikoneme tiamepua, tísia kaawe neesetoka yasitoamekopa. ²²Nape piirechi tijoe epeche utewaeme enasoopua ki ookapi aataekao, pu'ka ta'perachi iinueka u'yemiao, newitoka yooma u'yemapua pu'kao. Wa'a iintosaapa puuu pu'ka newitoka u'yeriao, ahpo iintonaria iintomapua pukaeo. Weeh, nee Riosie Tijoe Tijoetutetiamea, pu'ka Riosi te'ta utewarie eenakamenia, Satanasi ye'kari utewarira puipamia.

²³'Yomatime aaataa ki noochi ahjama te'teramea, no'o seepurawapua. Ki no'o ku'ika Riosimina upapameapua ti'tjoerio, no'o mamajochakiamé puuu, ki noochi enepamichio, pu'kao ki no'oéo chi'rípamichio.

Eenechi aaatachi eename na'arari tijoeturi

(Maateo 12:43-45)

²⁴ Aamo inateka mochtomitia eemea, pu'ka Satanasi na'arari ti'tijoeturichio. Ihji Satanasi na'arari ti'tijoeturiwaraa, tijoecho machedasaapua, oowera wahka ooruchi oiyaipua aaatachi aho pakimiachi i'yakao; ki ahka tewisaapua pakipuachio, erapamapua: “No'o yasariachio kakupakaipua, ohso kaawe wa'akamera siimania eenechio.”
²⁵ Wa'ao wa'apitia kakupa tiio tewisaapua, ki wa'a Riosi Riosiwari eina teeresoopua ahpowichio wa'ao, ²⁶ ehpeche oowisani epeche ki ahpochitia nanaarame Satanasi na'arari ti'tijoeturiwa paajutesaapua, eenechi wa'a pakimapua pu'ka ahjamao. Waikao puuu tjoea oowitiameiopua, epeche ki kaaweruma enepameripua, ki ke'chu aho teereriachitia.

Te'ta pichiwari peenia eraniame

²⁷ I'ka wa'a tiame nayeio Eesusio, piiripi oowitiame wa'achi ihsiamelai keepukao, sisinarepua cheeka:

—¡Aamo naawatekamea, tísia kaawe e'ramejuarepua, puuu aamo chiiteka weripatekamea!

²⁸ Eesusia chaanerepua pu'kao:

—¡Te'ta kaawe erakoamea, naati puuúa, Riosikamera e'weka mochtioamera, pu'ka chiiakamera keepuamera!

Ki ka'karuma ti'tjoeria ki maaenari naaniatiwa itaya

(Maateo 12:38-42; Marako 8:12)

²⁹ Wa'a ihsioi Eesusio masitekaopua pehjo, ti'tjoeria epeche epecheche enetorepua napawikao, tísia muuwepakaopua Eesusi norikameo. Wa'a iikopa wa'ao, Eesusia, o'inerepua masitekao. Puuaa chaanerepua:

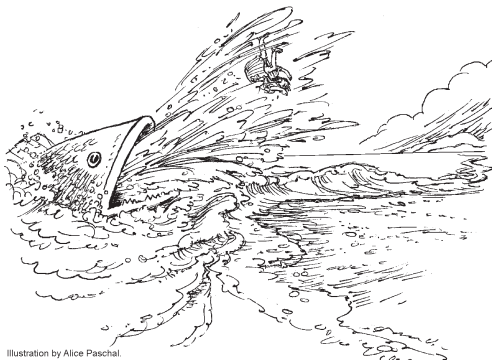

Illustration by Alice Paschal.

Oonasi Riosi nayewaturaa, ki nu'uti so'chi rupitutiaio, pa'wesuwete yo'yoretu, eenechi ahjakame. (11:29)

—Ehpe taawechiami ti'tjoeria, te'ta no'o peenia ihsiwae itayamepua no'o naaniatiwao. Nape ki tetewitepuamepua wa'asio no'o naaniatiwaopua no'o peeniasiwaeo, naatichie enemeripua no'o naaniatiwaa, Oonasi ikiriaka tiame, enemeripua pu'kawichio, no'o naaniatiwaria.

³⁰ Wa'achitiao ehkoriaami Oonasi ikiriaa, ehkoriaami Níniwe taawechiamiwichio

eneriamepua naaniatiwario, Riosie wa'api uhjuraria ahpo ma'chitameopua, wa'achitia ehpiami taawechemi neeeai apoe wa'api Riosie uhjurakamepua ahpo ma'chitaro, ehpiamiwichio no'oo ti'tijoeri nayewemichioopua. Puuu enemeripua naaniatiwaria, aatanakoo te'ta no'o ma'chitamea, no'o Noonoo no'o mukukoio, eenechi no'o ahjaterioio. ³¹Wahka ihtoriachi Riosi ti'tijoeri te'ta katewiachio, puuu yawichi oowitiame Tetuyachi o'inia eenakamea, Saromoni te'ta peenewari machiwari ne'nemia eenakamea, te'ta wenejimeripua aamoo, ehpe taawechemi mochiriameoo. Wa'a iintomeri puuu, kai waapi o'inia eenakamekapa Saromoni tísia peenewari keepumiao, eemeo ki ahpo iintoriachitia te'teriopa, no'oo epeche weruma tiariemekoio ki Saromonichitiao, no'oo tísia aamo chokichi oioiopua, kiisi no'o ewakoamekopua no'o aamo masitiao, kiisikoio, no'o keepunarekao. ³²Wa'achitia Níniwe ohjoekameai, aamo wenejimapua tiameo, Riosi te'te ti'tijoeri katewechio. Wa'a noonoimapua aamoo, tísia pichikeriapa Oonasi cheeriaopua, aamoo, kiisi no'o pichikeriamekopa no'o masitiao, no'o epeche tísia weruma tiariemekoipua, ki Oonasichitia.

Tahjera taamo weerewachi tiia

(Maateo 5:15; 6:22-23)

³³Waikao Oonasi ikiria teereria nayewasaopua, taamo weerewarachi tiia nayewakapua i'ka wa'achitarichio, eee cheekao: —Tahjeraa, ki noriwi weraniamepua itapiti teereo, te'pa weraniamie ohso kaawe, weeresi uutapamichioopua, wa'a enapameopua uutapemichioopua. ³⁴Puusia, tahjeraka tiiamepua taamo weerewachio, pukae tetewiniamepua te'ta kaawerumara pahtewario. Kaawerumache aamo inatame enesoo, puuu tahjewaa amochi tajimeripua, kaawerumachiche aamo oiteka. Nape ki i'ka masitewa kaaweruma pahtewari uusaamua, ki kakupachi oimamua, tukapachikamera. ³⁵Wa'a teesoo, kakupachi mochitonariaa, ki toipuapua choipamichioo, pu'ka kaaweruma pahteriaopua, amochi uuriao. Ki wa'a teeresaamua, tukapari enemamua amochio. ³⁶Yomachi amochi uutapame enesaamua, kihta ki'tiameomua noriwi ihsitiameo, kaawerumache enemamua waikao amochio, yooreminao, aamo itapiti tahjerae, uutapaniamechitia.

Eesusia wiwisituame teewanipua pa'pariseroo, Moise nuurari ma'masitariopua tiame

(Maateo 23:1-36; Marako 12:38-40; Ruuka 20:45-47)

³⁷Eesusia kajusoopa wa'a naewakao, aaata parisero tijoe ahpo ta'pechi paajuterepua, ahpo ta'pechi ko'komichioopua. Eesusia, pu'ka parisero ta'perachi asisaapapua, chitokae poiparepua ko'komiao,

wahjachi ahjama ko'komiao. ³⁸Nape pariseroa, ki paanikoriamekopua Eesusio ko'komia, Moise nuurari nokiwachitia, iinatukerepua: “Achina tiachipa ki paanikokamua ko'komiao?”

³⁹Wa'a chiropa pu'kao Eesusia chaanerepua:

—Eeme parisero ti'tijoea, aampache kaawe pakoyamepua pehtorio, nape yooreminao wa'atia toayai, ki papakotiame. Wa'ache te'tiame eemea yooreminao, ki papakotiamechitia, aamo yooreminao eemea, pochikame kahtiame eemea, ki kaawe noonoitiamie ichikoka, yooma ihta ki ka'karuma tiame. ⁴⁰¡Ki ijinatame eemea! ¿Ki nane'riame eemea, ma'chi weerewa netekameo, yooremina tiame neteriamekopua? ¿Ki nane'riamekosa eemea, ma'chi ahpo weerewachi papakoamea, ahpo yooremina tiame papakomerikopua? ⁴¹Pukaepa eemea, tiopachiwichio toomio nehjao, iikachi kaaweruma e'raka kiapuapua, ki ti'tijoerikamera, aamo kaawe e'remichiopua. Wa'a nokisao eemea, yooma piipateka enemii eemea, yooreminao, ma'chio tiameo.

⁴²¡Áii eeme parisero ti'tijoea! Eeme oosa mariki simiyame poanatakiamie Riosiwichioo, yooma ihta aamo echaria i'ipaopua, meenta saawaraopua tiame, ruura i'yowioopua tiame, yooma ihta rahtatiame koi'wameopua tiame, nape wa'a nokakai eemea, ki tesiwe e'riame eemea ti'tijoeri ichikoekao. Wa'a te'tiapa eemea, ma'chiamie tiame eemea, ki pichiwa nakiyamekopua Riosio. Ki ichikoka mochtomete eemea ti'tijoerio, pu'ka Riosiwichio poanatakia ki'yariwaoi, ki toaka kiatoka.

⁴³¡Áii eeme parisero ti'tijoea! Eemea napawikarichio, te'ta weruma teerewame mochipachi moomochikonariame, ahpo yooreka teteipuawichioopua ti'tijoerieo. Pooechi ohjoioopua eemea, yooreka teepotejeranipua.

⁴⁴¡Áii eeme wahjipame toaniachika te'tiame, wa'ami uumatoame ti'tijoeria, tísia eiwepuatiachi tekeyame ki wa'a tiame maeakaopua teereo.

⁴⁵Wa'a chiropa Eesusio, piiripi puuu Moise nuurari masitaria, chaanerepua Eesusio:

—Masitari, parisero ti'tijoe wa'a cheekaomua, taamo nekamutenamua tiame.

⁴⁶Nape pu'kao tiame Eesusia, chaanerepua:

—¡Áii eeme iyoteri ti'tijoeai! U'matoka pehtiame iyoriwa yorapuameopua ti'tijoerio, Moisetaru nuurari chiia na'roakao, aamo wa'apioi, kiisi kajume tiiaopua iyorikao.

⁴⁷¡Ai eeme!, ehkoriai Riosi nayewatura wahjipakame toatiachi tosawiamie, te'ta nakiriamechitiapua pu'kao. Nape pu'ka Riosi nayewaturao aamo wa'api ehkoriai mochiriame ko'yakamekoipua pu'kao. ⁴⁸Wa'a te'terekao eemea, kaawe e'riameka nooka eemea

pu'kao, pu'ka ko'yariopua, ehkoriaami Riosi nayewatukameopua, pu'ka wahjipakame toatiachiopua, senepi paaumparichi tosawesikaopua.

49'Pukaepa Te'pa Kahtiame No'noa, nane'riapa puuuu ehkoriaamio, cheerepua: “Wa'a uhjurenane no'o nayewatura, neipa no'o ajawariaopua tiame, tuuyetumeri. Puuuu, ko'ipuumepua ookapio, wahjachio na'ara yoramia, naanaripuame.” 50 Wa'a nokayamekapa eemea, wa'achitia ki kaawe noonokame eemeai, aamo ehkoriaami noonowiriachitia. Yooma ehkoriaamisi o'inia Riosi nayewatura ko'itiameopua, 51 Aaweri yasaria taawechi o'inia, ahkasi Sakaria ooka Riosi iyoriwa tepawetiachiami u'matoi meritiachisi ko'itiameo, yooma eeme i'ka ikitiamewichioo, te'ta Riosi kokosariraa, amochi wichimeripua.

52 'Áii eeme Moise nuurari ma'masitari! Tísia kaawe nane'riai eemea, achini teeka kaawe mochtipuame Riosichio, ki wa'a te'tereka mochtioamepua. Wa'a te'terameai eemea, ki toani eeme wahjachioi, kaawe te'tereka mochtomichioopua pu'kao, Riosichio.

53 Waikao o'inia, parisero ti'tijoea, Moise nuurari ma'masitaria tiame, nekaweka tetewarepua Eesusio. Waikao o'inia wa'anao, ki ta'iria yahcharepua Eesusio, muuwaeme itapiti iinatukeka, 54 ki kaawe chaachasoopua pu'kao, chapisa wenejimiipua te'ta isaeri pa'pamirachiopua.

Eesusie, ki pichiwaka chaachapame teriwa

12 Piie taawechio ki ookapi napawioiopua, ahkasi apochi momotochikao, Eesusia wa'a e'nakameo, o'inerepua masitekao. Pahchao o'inerepua cheekao:

—Eemea aamo inateka mochtipuapua, pu'ka parisero ti'tijoe masitia, ka'karuma masitiameka chaachapameopua ki ka'karuma erakoka masitiaio. Puuu masitiaa, rewaruraka ikiyamepua, ti'tijoechi mu'ipakao. 2 Pu'ka ahpo masitai ki yooreka mochtioaa, noriwi noonowiriaopua tiame, te'ta Riosi katewiachi taawechiopua, yooma ma'chitapuaitemeripua. Kihta wa'atia itipipuaitepua, ki nane'rekao Riosieo. 3 Wa'achita eemeai wa'achi te'terame enesaa, yooma noriwi aamo nayewariaa, yooma noriwi aamo noonowiriaopua tiameo, ma'chiachi toapapuamepua puuuu ma'chitakao, taajenachi. Wa'achitia puuu, yooremina yeetaeka ihchi naewatiameai, karijampa weripaka, ma'chitaka sisanamuniameka teeremapua.

Aatanapu seeweme tiamea

(Maateo 10:28-31)

4'Pukaepa neea aamoo, no'o kaawe e'riao, aamo chaanenane, ka'te seeweka tetewamua ihta ti'tijoerio, aamoo na'ara yooroiopua, aamoo ahkasi merinarioiopua, aamo wa'a chaachapaiopua,

ka'chi yorameripua aamo iikao. ⁵Nape neeea aamo chaanenapua aatanakamera seewemerio: puuua Riosipua, Apoe taamo Noonokamera tewekachi kahtiamé. Pu'kakamera seewemeri ki kaawe noonoikamea, pu'kao Apoe kokosariao, taamo iikachikamera kokosamekopua pu'kao, te'ta kokosarichi ihpapamaopua, ki wahjiamesi tajayachiohua na'i, wa'a ki wahjiamesi aiwaniame teeremiachi. Pukaepa Riosichikamera iyorika mochtopuapua, ki wa'a tiame Riosi kokosari ikimichiohua amochio.

⁶¿Tuchikina kehki nateyame eemea? ¿Ki ooka toomichi wa'api nehjiwamepu mariki tuchiki? Nape ku'ita kehki nateyoi Riosia, ki natakepamehua pu'kao. Ki ku'ita epeche nateyame eemea Riosiwichio. ⁷Eemea ki teesa nakiwamehua Riosieo, ahkasi aamo kuupaoi kehkitaka ne'neka.

Riosie weratiamechi te'terio tuuwai ki suuwe erapame

(Maateo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸Ka'te suuwe erapa noochio, aaata ti'tijoerichioi. Aaata noomina ahpo ma'chitame ti'tijoerichio, neeeai Tijoe Tijoetukamea, noomina te'terio ma'chitamania pu'kao, no'o Noonochi tewekachi kahtiaméchiohua, yooma no'o Noono tewekachi ku'iwari, tetewachiohua tiame. ⁹Nape ahpo wa'iname ti'tijoerio, ki noomina te'terio tuukao, wa'achitia neeeai, no'o wa'inemapua pukachio no'o ahjama teerewao, yooma no'o Noono tewekachi ku'iwari tetewachio.

¹⁰No'o chiia na'arekamea, Riosieo cheriweme tiamehua pehjo, nape aaata Riosi Riosiwarié ahpo nayewenia ki e'wiame enesaa, kiisi cheriwepuame puuua Riosieo, kiisi e'wekapa ahpo nayewia Riosiwario.

¹¹Nape no'o ahjama te'tiamea, wahka i'totiaipua isaeri napawikarichi wenejikao, ka'chi eramitia eemea, aamo nehpuhaka nehjiamiaio, ¹²puuu wa'api Riosi Riosiwari amochi yasitoame, ihsimeripua aamo ku'ika nehjiatekao, aamo wenejiwa iinatukewao.

Ahpo paarasatiaeo maaporichi wichime tiari

¹³Eesusi masitioio, piiripi wa'achi keepuamea, senawato chaacharehua Eesusio peyachi, eee cheeka:

—Masitari, no'o ku'ika chaanemitia no'o pa'chio, taamo noono tooeria mukukao, naachutamichio.

¹⁴Nape Eesusia pu'kao, nehjiarehua:

—¿Aaataekona weratiamenia pu'kawichio aaata nayewemichioo?

¹⁵Wa'a cheeripua pu'kao, Eesusia cheerehua yoomao:

—Aamo inateka mochtopuapua, te'ta ikotuwachi simiyameo; ta'iria mochiniamea, ki itapiti te'ta iinueniaméhua.

¹⁶Waikao Eesusia, i'ka wa'achitarichi nayewerepua. Waikao o'inerepua cheekao:

—Aaata tijoe ahpo echariachio, ki ookapi paarasatiamea, ki ookapi apechunamiapa i'ipario, ¹⁷e'rariatapua: “¿Akatia katewetane i'kao? Ki iinuene ahkao.” ¹⁸Ehjepao erapariatapua: “¡Aa! Na'sonamane naaju no'o i'ipari toaniachio, epeche weruma ajawamane ihsisao, pu'ka no'o i'ipamiao, yooma ojomimichioipua wa'ao. ¹⁹Wa'a iintosapaonia, chaanemania no'oo: Nee, tisiwá paarasatiame muuuu, ki ku'itapisiwichio. Resipusa ehpeo, ta'iria ko'kósa, ta'iria iijísa, pahkoteka pu'séresa.” Wa'asa chaniriatapua. ²⁰Nape wa'a e'rariopua pu'kao, Apoe Riosia chaaneriataapua pu'kao: “Kiisi inatame muuuu. Wa'a e'rakamekapa muuuu, ehpe tukao mukima muuuu. Puuu aamo paarasatiaa, piirechi aaataoi, kiapuame puuuu”, chaaneriata Riosia.

²¹Waika ahpo keepuameo, chaanere Eesusia:

—Wa'a ikiyame pu'ka tijoechi oowitiamechi tiame ahpochewichio erakoamechio, ki nakika mochitoamechiopua, Riosichikamera paarasario.

Riosia, ahpo tatana inatena

(Maateo 6:25-34)

²²'Pukaepa aamo chaanena neea, ka'te epeche erako eemea, aamo ko'kometiowichioo, aamo chuchamiaoí wisasorio. ²³Te'ta pichiwa ahjaniaméa, ki koamee ahjaniamépuá, wisasoriai, chuchaniameo. ²⁴Tetewame eemea kaarachio, ki echayameaipua, ki i'ipameoipua, ki nuutiameaipua ko'kopuameo, tewiteniamépuá Riosieo ko'kopuameo. Riosiwichioo eemea, epeche nateyamepuá, ki ihta tuchikichitia. ²⁵¿Aatana eemea tahpitika e'rai iintonaria, aamoo waminatamua aamo ahjario, piire taaweoí ehpecheo? ²⁶Ka'chi iika waminame teeresamua aamo ahjario piie taaweoí, ¿achini iika pu'ka aamo tahpitika e'rario, kiamamua ihta aamo ahjariwachi nakisimiaopua, ihtoriachisi taawewichio? Ohso kaawe Riosichi paparapuapua pu'kao, aamo nakika yasitao.

²⁷Ne'nemitia to'iwe seewarao, tísia peeniatiamekopua pu'kao, kihta tekipanameaipua, kihta ikutamekoiopua ahpo peeniatiame teerepuawichioopua. Wa'a tiamepuá. Saromoniai yawichikaipua, ki epeche peeniatiame wakiratakamepuá, ki pu'ka seewa tísia peeniatiamechitia. ²⁸Riosio, to'iwekoipua pu'kao, tísia peenia tiame teewiame enesoopua pu'kao, ¿kehkisa epeche aamo wakiratetarepuá, yooma kiatarepua itapiti aamo nakiwiaoi? ²⁹Pukaepa ki te'ta erakomete eemea, aamo ko'komiawichioo, aamo iijimiawichiooi. ³⁰Pu'ka wa'a tiameo, ki Riosichi te'teriamiéche wa'a erakoamepuá. Nape aamoo, Riosi taamo Noono tewekachi kahtiame nane'riamepuá

aamo itapiti nakiweka mochitoao, apoe aamo ihsiamepua aamo ku'ikao. ³¹ Wa'a teeso eemea, Riosi neesetowachi mochitonarepuapua, pu'kakamera nakika yooraka mochitoka, apoe ihsiamekopua yooma ihta aamo nakiwia ki'yakao.

Tewekachi paarasatewa

(Maateo 6:19-21)

³² 'Aamoo noochi paparaka mochitoameo, tísia nakika yasitoamenia, no'o pupuku po'wachitia neesetoka tetewamekopao, ka'te seeweka mochitomitia eemea Satanasio, ihtaoi ki kaaweruma aamo na'ara yoranarewao. Aamo Noono tewekachi kahtiamea, tísia kaawe aamo neesetonariamepua ahpo ye'karichi mochipuawichioo, tísia pu'sereka wa'a tiame e'rariapa. ³³ Nehjitiame maaemitiamua yooma aamo iinuekaopapua. Riosi tooemitia pu'kao, ahjae ihsimichiopua pu'kao, aaata kiamichiopua ahpo kianario, ku'ipuame nakiyameo. Wa'atiaomua, tewekachi nuutepanimua, kakupa, ka'chi ikiyachi, ki yemipachi, ki'tiachioipua ichikoameo. ³⁴ Aamo maayachi aamowichio nateyame iinuwa, wa'a yasima muuuapu aamo inatario, wa'a kahtiachitia aamo iikaopua.

Kaawe ahpo katewekame yasipuame

³⁵ 'Ka'te kochika mochimitia eemea, ohso kaawe pusakame mochipuapua, ³⁶ aaata ahpo teeko neewiwachi enameri puuyamechitia tel'terepuapua, enasochi yeetapukeyuawichioipua pakimichioo. ³⁷ Tísia peenia erakotariare ahpo teeko yorakiamea, wa'a tel'teriamo tewitiapua ahpo teekoeo. Teekoraai tísia kaawe eratarepua tewisaa, teekoraai tísia kaawe e'reka ajawemeripua kooameo, ko'kopuawichioo. ³⁸ Ahpo teeko naasipa tukaomi ahka eenakoio, tísia kaawe erakotarepu ahpo teeko yorakiamea, pa'a marikarowa ahka eenakoio.

³⁹ Eesusia i'ka wa'achitari masitewari chaanerepua tiameo: “Aaata petechi teekora nane'riame enesaa, achini keenako ahpo ichikuepuameo, pu'ka keenako ki kochika yasimiipua, ki ahpo ichikuepuawichioo.” ⁴⁰ Wa'achitia eemeai, pu'pusame mochitopuapua ohso kaawe, senawato enamaoi neea, a'chitia keenakooi.

⁴¹ Waikao Peeroa iinatukerepua Eesusio:

—Masitari, ¿taamochewichio ohjoarepu, puuu wa'achitari aamo cheeriaa, ki wahjachiwichioopua tiame?

⁴² Eesusia chaanerepua waikao:

—Aa, ¿ki pahtekakosa inamukame eemea, ahpo teeko kaarira inatiame no'o aamo nayeweriao? ¿Ki yooma aaatachitiapua amochitia noochi paparameopua, itapiti yoramichio no'o toowewa nuurewaopua, ahkasi tewekachi no'o no'rasoopua eenechi no'o

eenachisiopua? Wa'achitia aaata paamira i'wa weeechi ahpo ta'pechi mochikame kianiame ahpo seekaere kaawe neesetomichioo, mehka weeechi simisoo, wa'achitia neeeai tewekachi no'rasaa, yooma aaata noochi paparameo, yooma napati ahpo inateka mochtomichio toimania pu'kao, no'o kariwao. ⁴³Pu'ka ahpo teeko kaarira kaawe neesetoka mochiriamea, tísia kaawe erakomeripua ahpo teeko enasoopua, pu'ka ahpo teekoeo tísia kaawe e'reretiapaopua, ahpo tísia kaawe neesetoriaopua, ahpo teeko ta'perao. ⁴⁴Pichiwa chaaninia pu'ka teekorao, tísia kaawe iintomerikopua pu'kawichioo, epeche weruma neesetori kiameripua pu'kao, ahkasi yooma ahpo iinuwaoui. Neeei wa'achitia iintomeripua eenechi enasaa, tísia kaawe noonoikameopua no'owichioo, no'o neesetokeriaopua tísia kaawe yooraka inateriopao. ⁴⁵Nape aaata ahpo teeko seekaerewao, ki enameri maaeka ahpo teeko ki kaawe noonoikameo, ki ihkokekaopua ahpo wahjachio, ahpoche kaawe ko'komia inatakameopua, nawajikache yasaka pu'serekameopua, ⁴⁶apoe teekora senawato enasaopua, wa'a nokayame tewisaopua, kiisi cheriweka tísia kokosameripua pu'kao, yooma ahpo seekaerewa ahjamaopua, ki ahpo e'waka mochiriameopua.

⁴⁷Aaataai ahpo teeko seekarewachitia tiameo, nane'riameai tísia iyoripua ahpo teeko iyorikameo, oowera yasakameopua kihta yooraka ahpo nuureretiao, epeche weruma kokosari nakiyamepua. ⁴⁸Nape kihta nane'riapa ki yoorakamea ahpo teekora nuurario, ki te'ta kokosapua nakiyamepua. Epeche machiyame ahpo nuurewao, epeche iyorimete puuuu ahpo nuurewao. Epeche kianiamea neesetomichioo, epeche iyoriwa itaneniamepua ahpo neesetopuaichio tooweretiao.

Eesusichi paprapawichio aaata ahpo poanatumame

(Maateo 10:34-36)

⁴⁹Eesusia, simiteka masitekao cheerepua:

—Neeea, noochi kaaweruma paparawa tajenatemia eenakamenia amochio. Tísia pu'seriamii neee, amochi ti'tijoechi ooweruochiopua tiameo, tajenakame enesoo noochi paparario. ⁵⁰Neeea, ki nu'uti aiwarichi u'matomeripua, ti'tijoeo ooweruopua tiameo, te'ta piipakame itipimichio tatakoriario. Ahkasi kajuyachisi iintosaapua tatakori natetekao, tísia aiwamerimua noochio, ki ahjame eraniameo, ahkasi kujuyachisi yoranariapa aamo tatakoriaria natetekao. ⁵¹¿Ta'iria yoomahka mochtomia no'o eenakame maayame eemea, napati inatakaopua noochio? Ka'i ki wa'a teeremeripua. Neeea ti'tijoeo ooweruopua tiameo, napati yoomahka paajutemia eenakamenia noochio, noochi paparaka mochtomichiopua. Nape ti'tijoeia, ki yoomahka napati paparaka mochtomeripua noochio, ki yoomahka napati no'o chiia pichikemeirikapapua. Wa'a te'tiapa

ti'tjoeria, ki napati ahpo kaawe e'reka mochtomeripua, ahkasioi tisia nekakomeripua apochio. Apochi nekakoapa puuuu, ahkasioi poanatumeripua apochio. ⁵² Wa'a iikaopua, mariki mochikachio piiripi ta'pechio, ooka wa'api no'o nakitarepu wa'ao, wahjachi paikaa ka'ikoio. Wa'a tiiapao, ahpo poanatumapua ahpo poponiemea pipiniemeopua tiameo. ⁵³ Yayawaraa, ahpo tatanachitiaoi, ki napati noochi paparamapua; tatanaraai, ahpo yayawachitiao, ki napati noochi paparameripua; waasiraai, ahpo moniawachioi oowitiameo ki kaawe nakika tetewimapua pu'kao noochi paparamekopapua pu'kao; moniawaraa, ahpo waasichio, wa'achi teeremeripua pukachio, ki noochi paparemekopua pu'kao.

Kajuyachi taawechemio, naania teetomiachi

(Maateo 16:1-4; Marako 8:11-13)

⁵⁴ Eesusia muuwari simiteka naewakaopua pehjo, cheerepu ti'tjoerio:

—Eemea, ariyachi toomaritame tetewapao, yukimio tuusoo, yuyukuamepua pichiwa. ⁵⁵ I'ka weee tekianatikia eejesoopua, tatameri asimeriko aamo tuusoo, pichiwa wa'a teeremeripua. ⁵⁶ Yooma pu'kao machiyame enesaa eemea, ¿achini iikai ki pahteka tetewame eemea ehpe taawechemio amochi ikiyao, yooma no'o yooraka inisiao, amoe pusie tetewaio? Wa'a teesoo, ki pichiwa nane'riai chaachapame eemea itapiti ikimiao. Wa'a tiiapao eemea, oowera wihkuaka chaachapame eemea, aamoe wa'apioi.

Ta'iria te'terewa i'yaniamie ahpo seepurawachi

(Maateo 5:25-26)

⁵⁷ Wa'a cheesaa Eesusia, cheerepua tiameo:

—¿Achini iikai ki aamoe wa'api ahpo katewena eemea, ahpo kaawe teerepuawichioopua ki kaawe ahpo nokariao, te'ta Riosi nakiyachitia? ⁵⁸ Aaata peereichi aamo i'tonaresoo, ohso kaawe ke'chu peereichi aamo i'tonioi, katewepuapua aamo wenejiamie ahjamao. ⁵⁹ Wa'a i'totiamie enesaapamua, ki machenama muuuu wa'ao, ahkasi aamo ki kaawe iintoria yooma natetesapa. Pukaepa neea aamoo, chaaniamepua: Ke'chu asioi kajuyachi Riosi te'ta peereio, Riosi ahjama aamo katewepuapua yooma aamo ki kaawe iintoriopua natetepuameo, kihta kokosari amochi teerepuawichioopua Riosi peereirachio.

Riosichi enepaniamie te'ta nateyamera

13 Pu'ka taawechemio tiameo, Eesusichi e'enarepua kooria Eerusareni o'inia, Eesusio ahka kahtiachiami. Puuuu chaachaparepua Eesusio, Piirato ahpo soontaroeo, Arirea e'enakame

ko'yakapua, Riosiwichio mananioiopua animari ko'itiame, i'isaeri tioparachiopua. ²Wa'a tiame tuuyetiapa Eesusia, cheeka iinatukerepua ahpo masiteka ihsiaopua:

—¿Aatia tiachipa ko'iretiarepua? ¿Epeche tatakoriapi, ki wahjachi Arirea mochikamechitia? ¿Riosi kokosari iintokame maena eemea Piirato? ³Ka'i puuuu. Riosia te'ta kokosamepua nape wa'atia, yooma ki apochi e'enakameopua, wahjipakameka teewiamepua pu'kao apochiopua poana, ki seenampasi wa'asi. ⁴¿Ihtana erakona eemea, pu'ka oosa mariki osanao mesuka wahjipakameopua Siroe chupakarichio, epeche tatakoriapa ki Eerusareni mochikamechitia, wa'a iikame maena eemea? ⁵Ka'i puuuu. Ki wa'a te'tereriapa wa'a iikamepua. Nape aata eemea, ahjame ohjoaiopua pehji, ki Riosichi paparaka aamo tatakoriwa toinaresaa, wahjipakameka tiame eemeapa Riosiwichioo.

Eechichuna ki taakiame wa'achitarichi nayeweniame

⁶Eesusia waikao, ti'tijoeo ooweruopua tiameo, eechichuna echiwamechitiaka nayewerepua:

—Aata tijoea, piiripi eechichuna echiwa echariataipua, taaketaoipu e'raka. Tehpe neipamio, taakerio o'raka simiriataipua ne'nemia. Nape ne'nioio, piiripioi ki taakeriatapua. ⁷Wa'a tiiopua pu'kao, chaaneriataipua ahpo moromatua: “Paika paaumpari i'tonanepa ejenakao, ki tewaka piiripioi i'ka wauri taakeriao. Po'tanapuapua ohso kaawe, kihtawichio eina teeremichiopua wa'ao.” ⁸Nape pu'ka echiwa inatiamea, chaaneriataipua echakameo: “Toimitiao pehji. Itapitioi yahcheka kaawe yoramane wejikekao, taaketaoipu wa'a yoratiaa. ⁹Taakesoo eenechi paaumparichio, wa'atia toipuapu. Ki taakesoopua waikamio, po'tanapuapu.”

Eesusia tuumurame oowitiame yachapatena resipuniame taawechi

¹⁰Piie taawe resipuniame taawechio, Eesusia napawikarichi ihsiriaipua masiteka, ¹¹wa'achi yasariaipua piiripi oowitiame, tuumuware kokoriame. Wa'a ikiteriaipu na'arari tijoeturia, oosa mariki aampa osanao paaumpari i'toriaipua, ki werisika riisakao. ¹²Eesusia wa'a kahtiame tetewapao, apochi enanuresaopua, chaanerepua:

Oowitiame tuumuware yachapatena Eesusie. (13:11)

—Oowitiame, saukame itipiamemua, aamo kokoriao.

¹³Wa'a cheeka ahjachi seekarepasoopua, yachapakame itipire ootiamema, kaawe oisirepua waikao, riisasipakao. Wa'a ikikapa oowitiamea saukao, tísia kaawe e'reka nayewerepua, cheriwema Riosio. ¹⁴Nape wa'a napawikarichi paamiratuamea, tísia nekarepua, Eesusi iintoriawichioopua resipuniachi taawechio, pu'ka oowitiame sautekao. Wa'a iikapa puuuu, chaanerepua wa'ao yooma ti'tjoerio:

—Tekipananiamea, puhsani taawechepua, pu'kache taawechiami e'enamete eemea, aamo sautemiawichioo, ki resipuniame taawechi.

¹⁵Eesusia waikao chaanerepua:

—¿Wisikuame eemea! ¿Ki nerojimia i'toamekosa eemea animari ko'rerachi ma'chipasaopua, aamo oisiwao, aamo uuruoikosaoiopuá, resipuniame taawechikooikoopua? ¹⁶Wa'a nokiwachi enesoo, ¿aatia ki sautepuame ohjoare ihji ootiamema, resipuniame taawechikoopua, i'ka ootiamemo ehkoriaami Aurani tetejimarichi eenamekoopua, ki ehpesi kokoretetiameopua Satanasieo?

¹⁷Wa'a chiiopa Eesusio, puuu a'chi chaachapamea, ahpo newitotio eraparepua, nape wahjachi ti'tjoeria, ohsotia peenia erakorepua, yooma wa'a, itapiti peeniatiamema iintoriawichioopua.

Wacherai pahchira wa'achitarichi nayewaniame

(Maateo 13:31-32; Marako 4:30-32)

¹⁸Eesusia simitekaopua masitekao, cheerepua:

—¿Ihtanaka tiametatane Riosi ye'karichi simiyameo? ¿Aatia chanika naewatane pu'kao? ¹⁹Puuu ye'karia, wacherai kuuu pahchiraka tiamepua. Núú'utikoipua pahchirao, echitiaopua ki nu'uti weripame, ahkasi tuchikioi ahjachi ta'sotachi. Wa'a tiame Riosi ye'karia, ki weruma o'inetiaipua, ki ku'wichisi enepame, ki ookapi ti'tjoeri ohjorepuachi.

Rewarura wa'achitarichi nayewaniame

(Maateo 13:33)

²⁰Eesusia cheerepua tiameo:

—¿Ihtanaka tiameko tuutania tiameo, Riosi ye'kario? ²¹Ihja, rewaruraka tiamepua, ooweru paanitameo, paatusi yahchia a'pomichioopua, muuenati mu'ika. Wa'a iika weruma mehtamepua, Riosi ye'karia.

Ku'wichikachi muira

(Maateo 7:13-14, 21-23)

²²Eerusareni simiyai Eesusia, muuwaeme mochiwachiami masitesirepua, o'okapi mochiwachiami tiame. ²³Wa'ami simika masitioiopua, aataa iinatukerepua:

—¿Paamira, páikapijoarepu, tatakorichi newipameria?

²⁴Eesusia chaanerepua:

—Riosi ye'karichi muirachia, ki weeresi puuua. Wa'a muiniamea ki oowera aaata pakime tiichipua ki Riosi reesiseri iinuesaa, wa'a tiichipa wa'ao muuwaeme muinariaiopua, ka'chi iika muiyamepua.

²⁵Nape taamo Noono tewekachi kahtiamе yeetepasaapua wa'ao, aaataoi ki reesisemapua

Eesusia Riosi ye'karichi muirachi, ki weeresiko tuuyenapua. (13:24)

muimichioopua wa'asi. Pu'ka taawechemio muuwaeme enapoiopua chaachapakao:

“¿Paamira, taamo yeetapukesaaa!”

Wa'a chaachapoipua paamiraa, chaanemapua: “Ka'i, kiisi aamo macheyamenia aamoo, ahka e'nameo.”

²⁶Nape aapoea, chaachapamapua: “¿Nape Paamira, ki pirena ko'kakame teeme, aamo pooechi ihtoai taamo masiterioio?”

²⁷Nape nee Paamiraa pu'ka taawechio chaanemanía pu'kao:

“Ka'i, kiisi aamo maachinia, seesenu eemea noochio. Yaapi se'wisa eemea noochio, ki ka'karuma iintosiamе ti'tijoeri.”

²⁸Wa'a teeremera kajuyachio, no'o eenechi enasoo. Waika taawechio eemea, ki sewina erapakamea iikachio tatakori toakao, naarakoma eemea, pu'ka aamo ehkoriaami Riosi nayewatura tetewapaopua, wa'a mochikame yooremina, Auraniopua, Ihsaopua, Aakowoopua tiame, ka'chi ikime e'rapa eemea, pu'ka mochikachi muinariiao. ²⁹Wa'ao waika taawechio wa'ao, yomatiamе i'ka weeechi ti'tijoe ooweru tiame e'nameripua, i'ka weeechi kapoyachikia, tetuyachitikia, cherayachitepa, ariyachitikia. ³⁰Pu'ka taawechio, muuwaeme te'ta ahpo muime te'terekai, ki muimapua, ki tatakori papakotiamе enesaa; nape, ki muime te'terekameai, nape papakotiamеa ahpo tatakoriwa toakao, muimeriai teeremapua.

Eesusia Eerusareniwichio naaranipua

(Maateo 23:37-39)

³¹Pu'ka wa'apichioi, wa'achi e'enaka ookapi parisero Eesusichi paparakameai, chaanerepua Eesusio:

—¿Masitá! Yaapiti machenamitia i'wao, aamo merinariapu Eerore.

³²Nape Eesusia chaanerepua pu'kao:

—Nonorakao chaanemitia eemea pu'ka keeochi tisia wihkuameo:

“Nee, ehpeo meere tiameo, iiweta pehji i'wa no'o ihsimio”

—tuuyemitiapua—, “ti'tijoeri na'arari pakitekame puuyachekaopua,

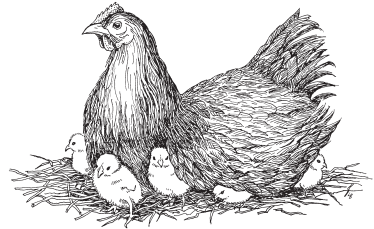

ti'tijoeri kokoriame sautekaopua tiame. Meerekachiopua kajusaapa, wa'a no'o enamio” —tuuyemitiapua pu'kao—. ³³Ooka taawe toitena neeepa, no'o asiyachio wa'a Eerusareni. Wa'a asinariame neea, aaata Riosi nayewaturao, ki ma'chi Eerusareni mukimerikopua.

³⁴Waikao Eesusia Eerusareni inatakao, chaanerepua pu'ka muuwario:

—¡Áii muuu Eerusarenia! Muuu Riosi na'nayewatura ko'yamera, papaka ko'yame amochi nayewatumeri uhjureretiaopua. Kehkinasa aamo na'poakame neea noochi pirenatumichioo, totori yeeyerachitia ahpo masatere toapanariamechitia, nape kiisi nakikame eemea.

³⁵Ehpeo muuu Eerusarenia, ooruchi itipimerimua aamo ta'perao, wa'a teeka itipimerimua, ahkasi no'o eenachisi eenechi, waikao chaachapapuameo: “Kaawechupena eenakame muuuu, te'ta Amoe Paamira Riosichi eename.”

Eesusia Eerusarenio totori yeeyerachitia ahpo ma'satere koominareria. (13:34)

Eesusia a'popari kokoriame sautena

14 Piie taawechio, Eesusio ko'komia yeetotioiopua, aaata parisero paamiratuame ta'perachio, wa'achi mochiriaipua tiame wahjachi pa'parisero. Puuu wahjachi pa'pariseroa, inateriai puuuu Eesusio, aatia iintotarepu erakoka. ²Wa'achi yasariai piirechi tijoeai, a'popari kokoriame. ³Eesusia Moise nuurari ma'masitario, parisero ti'tijoeopua tiame, iinatukerepua:

—¿Reesiseniamejuarepua resipuniame taawechio, kokoriame sautewao? ¿Eje'é, ka'ikosaoi?

⁴Nape aapoeo, kiisi chaachaparepua. Waikao ki chaachapakopa pu'kao, apochi uukaopua kokoriameo, sauterepua. Wa'a ikisaopua, uhjurarepua no'ramichio. ⁵Pu'ka tijoe sautesaapa Eesusia, chaanerepua yooma wahjao:

—¿Aatana eemea ki ma'chipata aamo oisio, aamo taanaoiopua tekoriichi wichisooopua neeropairachi, pe'yachi resipuniame taawechikoio?

⁶Nape aapoeo, kihta nehjianarere puuuu.

Nenewiwa pahkochi paajutetiame

⁷Eesusia, ko'komia mochipuapuachio, epeche weruma te'terriame mochipamiachi uuyopua pu'kao, i'ka wa'achitaka nayewarepua:

⁸—Wahka nenewiwachi paajutetiaa ko'komichioo, ka'te te'ta iyoriwachi yasipamitiamua, seenekachi epeche weruma

tiiame paajutetiame enasoo, ⁹ki aamo werisipuka, sewina yachapamichioopua. Wa'a yoratiaamua, tísia suuwe e'raka, sewina yasipamamua. ¹⁰Ohso kaawe muuua wahka paajutetiaa, mehka iyoriwa mochipamiachi yasipapuapua. Wa'a tiaopu aamo paajutekame enasaa, ahpo chokichi yasipatemaopua, epeche iyoriwa mochikachio. Wa'a aamo yoratioopua wahjachi aamo ahjama napawikamea, te'ta iyorika aamo tetewimapua. ¹¹Apoe wa'api ahpo weruma iintamia, suuwe erapatepuamepua; nape ki ahpo weruma uuyamea, weruma teewepuamepua Riosieo, ahpo te'ta katewiachi taawechio.

¹²Ahpo paajutekameo chaanerepu tiame:

—Itapiti kooame pahkotasaamua, ka'te totomiwaemeche paajutemitiamua, aamo tetejimacheoi, aamo wa'achi yorame te'tiameopua. ¹³Ohso kaawe ihtaoi kooame pahkotasaa, naatikamera paajutepapua, ki totomiwaemera ti'tijoe ooweru tiame, a'chi iika kahpokame ti'tijoe ooweru tiame, rojowi ti'tijoe ooweru tiame, ki mamachiriame tiame. ¹⁴Pu'kakamera paajutepuapua, ka'chi iika nateteme tiopa pu'kao, aamo no'rarewa paajutewao. Nape aapoeo ki aamo no'raweme teererioipua paajutewao, aamo Noono tewekachi kahtiamea, ki teesa aamo kaawe ikitema puuua, ka'karuma ti'tijoe ooweru tiame oijenatiaio.

Aari te'ta koi'wa wa'achitaka nayewatiame

¹⁵Piiripi wa'a kahtiamea meesa chokichio, wa'a chiioa Eesusio, chaacharepua:

—Wa'a teeresoo waika taawechio, ¿ki teesa ta'iria ko'komerijoarepua wa'a, Riosi ahjamao?

¹⁶Nape Eesusia, chaanerepua pu'kao:

—Wa'atepua tiaa, nape siimerichemua, Riosie paajutetiachio. Wa'a cheesaapua o'inere cheekao:

—Piie taawechio piiripi tijoea, weruma kooame yoorariataipua paajutewa. Wa'a ikisaopua, muuwaeme paajuteriataipua wa'ao.

¹⁷Yooma wasipatesaapapua, uhjurariataipua waikao yooma paajutemichioopua, ko'komia e'enamichioopua. ¹⁸Nape puuua, a'chikoi chaachaparepu ki e'nanariapa. Piiripia cheeriatapua: “Ka'chi eranurepuapua ki no'o siinkoi, we'e no'o tararia ne'nemia simiyo tuupuapua”, cheeriatapua. ¹⁹Piirechia cheeriatapua: “Mariki maakurawa oisi no'o tarario tuupuapua, ka'chi no'o e'repo tuupuapua ki no'o simikoi, pu'ka oisi ne'nemia no'o simiyo tuupuapua.”

²⁰Ehpeche piirechia cheeriatapua: “Ka'i, pukeri neewikame neeea, ki siima neeea. No'o cheriwenurepuapua pu'kao, ki no'o simikoi”, cheeriatapua. ²¹Ehjepao, uhjuritame enasaapa: “Ki e'enanarekapu”, chaaneriataipua ahpo teekoo. Wa'a chaanetiapa teekora, tísia nekariataipua. Wa'a ikisaopua eenechio, cheeriatapua: “Ehpeo yaapi

siinka, yooma paajutemitiapua, kihta paarasatiameoi, pooechiami aamo tewaya, yooma sihkochiami aamo tewaya tiame. Te'ta tesiwa te'tiamera paajutemitia: rojowika ohjoame, panaka ohjoniamе ki ma'chiriapa, wa'a mahka ruhjika kahpokame.”²² “Paamira, yooma yoorakameniapa aamo cheeriao, nape itipina pehji mochipuapuachio, ko'komia”, cheeriata uhjuratiamea.²³ Waikao teekoraa chaaneriatapua: “Wahka epeche mehka pooechiami i'yasaopua, utewa yorasaopua e'enamichioo, mochiwapuapua wa'ao. Yooma ko're chokichiami, aamo tewariaoi, muinurepuapua no'o ta'pechi, pochimichiopua i'wa.²⁴ Aaataai ki nakikamea no'oe paajutetiaio, kiisi ko'komeripua no'o kooameo.” Wa'a teeremeri Riosia, ti'tjoerichio.

¿Ihtana aiwaniame Eesusi na'naritoniamеo?

²⁵Piirechi taawechio, seenepi simikame Eesusia, muuwaeme nokisioiopua ahpo ahjamao, ku'rikao chaacharepua:

²⁶—No'o pichiwa na'naritonariamea, epeche no'o nakimeripua ki ahpo yayawachitia, epeche ki ahpo poponichitia, ahpo pipinioi, epeche ki ahpo uupichitia, epeche ki ahpo ahjarichitia. Ki wa'a teeka no'o nakiyame enesaa, ka'chi iika no'o na'naritomеrimua.²⁷ Ki ahpo maaporichi teetonariamea no'owichioo, ka'chi iika no'o na'naritome enemeripua. Kaawe ahpo inataniamepua ke'chu no'o na'naritoaio.²⁸ Ke'chu no'o na'naritoaio, kaawe aamo ne'nepuapua amochio, ihtanakamera ehpeche nateyamerakooopua, aamo iintomiaio. ¿Ki aaata karitameai, pahcha ne'nesapa ahpo wekatemiaopua toomio, o'ichamepua?²⁹ Ki wa'a iintokame enesoo, ahpo kaari o'inekai ki kajusoo, suuwe erapori chaanepuamepua waikao, wa'ami u'matopamee, a'acheka pu'kao.³⁰ Waikao ti'tjoeria, pu'ka ki kajukame ne'nekaio, chaachapamapua: “Nee, ¿kiisi kajurepu tiame?”³¹ Yawichiai, ki nasiwameripua aaata piirechi yawichichio, ki newitomeri enesaa, ahpo oosa mariki miiri soontaroeopua, piirechi yawichichi, piire weerewa miiri iinuemechiopua soontaroo.³² Ki newitomeri teeresaapua, uhjuramapua waikao katewemichio, kehkiio kiamio tuuka, ki nasiwapuawichio.³³ Pukaepa muuuu, kaawe inatapuapua pahchao, noochi enanariaa. Aamo iinueka kahtia, epeche nateyamera maesaamua ki noochi enaniamechitia, ka'chi iika enamerimua noominao, noochi te'teretomiaio.

Oonaai wekatiame ahpo onachari

(Maateo 5:13; Marako 9:50)

³⁴Wa'a cheesapa Eesusia, onachi simiyame naewarepua wa'achitarichio. Puuuu cheerepua ti'tjoerio:

—Eemea, oonachitiapua. Oonaa, tísia nakiwamepua, onachariesaapua pehjiio. Nape ahpo onachari wekatesaapua, ¿achini

iika eenechi onataparetapua? ³⁵Ki kaawe ihsiamepua to'iwe wasachi wakipatewawichiooi, itapiti kasaraoi echipuamewichio onawepuaoi, ipapuamepua wa'asi. Pahteka inamumitia i'ka no'o cheeriao, ki wa'a ikipuachio aamoo.

Piiripi po'wa wekatetiame, wa'achitarichi nayewaniame

(Maateo 18:10-14)

15 Yooma yawichiwichio koparoamea, wahjachi ti'tijoesia tiame tatakoriwaeme, Eesusi waapi e'enarepua keepumia. ²Parisero ti'tijoesia wa'a noonoikopa pu'kao, ahpo chaachaparepua Eesusio, pa'parisero ti'tijoesia:

—Nee, achini ihsiamepua. Ihji tijoesia, yooma tatakoriameoi, toayamepua ahpo naepamichioo, ahjama koayamepua tiameo.

³Wa'a chaachapopa i'kao, Eesusia i'ka wa'achitarichi nayewerepua:

⁴—¿Aatana eemea piie sientu puhkuemea po'wa, piiripi wekatesaa, ki simiyamepua i'yamiao, piiripi toyameopua sientu? ⁵Ihja i'yai tewesaapa, mooketoka no'rasaapa ahpo ta'pechio, kaawe e'raka chanimapua waapi ohjoemeo: ⁶“¡U'masio ne'nemia! Tewakasai neeepa no'o wekateria po'wao. Pahkotamane pu'ka no'o tewariawichioo.” ⁷I'ka wa'achi tiame, epeche kaawe erapuame te'pa tewekachi mochikame Riosi ku'iwarieeopua wa'asi, aaataoi we'wemerakamera ahpo tatakoria toimo tuukameopua Riosio, ki wahjachitia ti'tijoesia ooweru tiamechitia, ahpo tatakoria ki toinareriachitiaopua wa'asi.

Oowitiame ahpo tomiwao tewakame

⁸Waikao tepuyame nayewasaopua Eesusia, toomi wekatetiame nayewarepua waikao wa'achitarichio. Puuua cheerepua:

Oowitiame toomi ahpo wekateria i'yani. (15:8)

—¿Aatana oowitiame, oosa mariki toomi oosa mariki taawechi yowiwame iinuekai piiripi wekatesaapua, ki chichika i'yatarepua ahkasi ahpo tewayachisio, tukapachi enesoo tahjekaoioopua? ⁹Tewisapaopua i'kao, ¿ki yooma ahpo kaawe e'ria tuuyetarepua, ahpo tísia kaawe e'raopua, ahpo wekateria tewariapao? I'ka oowitiame kaawe e'reka tetewamea chaachapamiipua: “¡Kaawechupena muuua tewakamepua! ¡Teemeai aamo tewariopao, amochitia tísia kaawe

erakoamepua!” ¹⁰ Wa'achitia Riosiai, tísia kaawe eramapua ahpo tewekachi ku'kuiwara ahjamao, aaata tísia tatakorichi wekakameoio, apochikamera eenariopao paparamiao, tatakoriria chewipuwawichioo, aaataoi apochi paparamia eenariopao, ahpo tatakoriria cheriwepuwawichioo.

Aaata ahpo taana cheriwekame, wa'achitarichi nayewaniame

¹¹ Eesusia naewarepua tiameo, cheeka:

—Aaata tijoea ooka tatanaeriataipua. ¹² Piie taawechi neipa weeriamea, chaaneriataipua ahpo noonoo: “No'noo, no'o kiajerania aamo mukusa tooemio.” Wa'achioa ahpo taanao noonoraa, yooma ahpo tatana naachuterepua iyosichi iyopusapua, yooma pipiripi weewara iinueka itipiniameopua. ¹³ Waikao ehjepamio pooniraa, yooma ahpo weewa nehjisaopua, wahka akipariatapua waikao, méhka pirenachi weechi. Wa'a asisaopua, o'ineriatapua ahpo toomi na'ataka, itapiti suwepori ihsiwachi. ¹⁴ Ahpo tomiwa sopasoopua, ki nu'uti toorewi eenariatapua wa'a weechio. Waikao puua tísia toore aiwapao, ¹⁵ tehki i'yasiriatapua pu'ka weechio. Ehjepamio tewisaapa tehkio, o'ineriatapua tekipanakao, koowi inateka, wa'api ohjoeme tijoe, puhkura. ¹⁶ Waikao ihjia tekipanaio, tísia chorowapaopua, koowi koi'teniameoi ko'konareriataipua, nape ki kiatiapaopua pu'kaoi, wa'atia itipiriataipua. ¹⁷ Waikao tísia aiwapa tooreo, e'rariatapua: “No'o noono kahtiachio ki aiwaniachi tooreo, paaranipua wa'ao. Muuwaeme no'o noono ahjama tekipanamea, ki aiwanipua tooreo. Nape neea i'wao, amori mukuyame kahtinia toore. ¹⁸ No'ramane ohso kaawe, no'o noono kahtiachi. Wa'a asisaa chaanemane: No'no, iinya iintokame neea. Taamo Noonoo te'pa kahtiamechio, tatakorikame neea noochio, amochiopua tiame. ¹⁹ Kiisi aamo taana enemetekoinia ehpeo, nape wa'atoui, aamo no'o cheriwesoo, oowera tekipanamechitia, uupuapua. Wa'a chaanemane no'o noonoo, asisaa.” ²⁰ Waikao wa'a erasaopua, no'ariatapua ahpo noonochio.

'Noonoraa i'ka asioiopua ta'pechio, wa'a ihtoame tetewapaopua mehka o'inia

Noonoraa ahpo taana eenariopaopua, tísia kaawe e'raka koorepanipua. (15:20)

ihtoiopua pehjiio, tísia tesiwa teetopa ahpo taanao, u'masiriatapua natepamiao. Natepasaapa noonoraa, koorepaka chuchuriatapua pu'kao. ²¹Waikao taanaraa, chaaneriatapua ahpo noonoo: “No'noo, tísia tatakorikame neeea, te'pa kahtiame Noonochiopua, amochiopua tiame. Kiisi aamo taana enemete neeea.” ²²Wa'a chiioa ahpo taanao noonoraa, yaapiti sisinamuriatapua ahpo ta'pechi mochikameopua chaaneka: “Yaapiti. U'yepake wisasori, epeche ka'karumara, chuhchepuapu. Aanio tiame u'yepamitia, sutuchi chuhchepuame, wa'a ikisa kaaka we'wemera. ²³Wa'a ikisaopua tiameo, weesero i'noramitiapua, epeche wiiyamera. Pahkotapuapu merisa, ta'iria ko'kopuawichio, tísia kaawe erakoka. ²⁴Pahkotemane i'ka no'o taanao, mukukameka teererioipua pu'kao, eenariopa. Ihjia eenakao, eenechi oijenakamekatepua. I'ka no'o noorao, wekatekai neeea, eenechi tewakamepua.” Waikao o'ineriata pahkoa, yoomahka pu'sereka.

²⁵Nape pahcha naawakamea pa'chira, wasachi ihsiriatapua tekipanakao. Ihjia eenaiopua, ke'chu asiyaiopua ahpo ta'pechio, weeru chiiame inamuriatapua, sooni cheeteniamie yawika. ²⁶Waikaopua asisaapa ahpo ta'pechio, aaata ahpo ta'pechi mochikame iinatukeriatapua cheeka: “¿Ihtana pahkotania i'wao?” ²⁷Wa'a tekipanamea, nehjiariatapua: “Aamo pooni pahkoteniapua. Aamo noonoa, aamo pooni pahkotiapua eenechi eenariopa wahka oiyai, pu'kawichioopua, weesero me'yeriapua epeche sowiyamera, eenario tuukaopua kaaweruma.” ²⁸Waikao pa'chiraa tísia nekakao, kiisi pakinareriatapua wa'ao. Nape noonoraa kahtiachi eenakao, cheriweka nayewekaopua, pakinureriatapua. ²⁹Nape taanara pa'chiraa, chaaneriatapua ahpo noonoo: “Nape muuua, ki ehpesi no'o tekipanaoipua aamo e'weka, seenepioi ki e'wekao, seenepioi ki no'o pahkotiamemua, no'o taaenarichio, no'o kaawe e'ria ahjama ko'komichioopua, pu'sereka. ³⁰Nape muuua i'ka aamo taana enasoopua, oowera suweporichi oika na'atakameoipua toomio, ikanati me'yamemua epeche wiiyame weeseroo, no'owichioo ki wa'a iintokameai.” ³¹Waikao noonoraa chaaneriatapua: “Nape no'o nooláá, muuua senepi taawechi no'o ahjama kahtiamepua, yooma no'o iinueka kahtiaopua, yooma aamo iinuwapua tiame. ³²Nape i'ka aamo poonio, mukukameka teererioipua pu'kao, eenechi eenakaopua, oijenameka ikiriopa pu'kao; wekakameka teererioipua tiameo, eenechi tewitiameka ikiriopa pu'kao. Pukaepa kaawepua, kaawe e'raka pahkoteniamepua.”

Waikao Eesusia, kajusapa pu'ka noonora ahpo taana cheriwetiameo nayewakao, chaanerepua yooma ahpo masitia keepuameo:

—Wa'achi teeka cheriwame te'pa kahtame taamo Noonoa, ahpo tatakoriwa tuuka enapameo apochiopua, ahpo tatanachitia uuka.

Aaata teeko neesetokiamé, kiisi kaawe iintokame

16 Eesusia ahpo masitiachi keepuameo, i'ka piirechi wa'achitarichi nayewerepua:

—Aaata tijoe tísia paarastiamé weeechio, ahpo paarasatia neesetokiamé, yooma ahpo paarasatia, na'atame inamuriatapua. ²Teekoraa wa'a tiame inamukapaopua pu'kao, paaesa iinatukeriatapua pu'kao: “¿Achini iikai no'o ichikuame muuuu? Yooma nane'riamenia aamoé no'o ichikokenioo. Yooma ihtetaripapua no'o tomiwa aamo ma'chipariaopua, yooma kehkisasaapua, no'o iyotaperichi toapuapua, no'o nane'remichiopua. Ki tekipanamerimua wa'asio noochio.” ³Waikao ahpo teeko tehkiwa neesetoamea, e'rariatapua: “¿Ihtana yoratarene ehpeo?, no'o teeko u'yesoopua tehkio. Ki utewaemenia wa'asi wasachi tekipanamiao, ihkorewa itakaio, tísia suuwe e'ramenia. ⁴Aa, inatepane no'o iintomiao, aachin teeka no'o ku'ipuaichiopua, ki tehkiekoio.” ⁵Waikao yooma ahpo teeko wikirieme paaesapao, iinatukeriatapua. Pahcha simiyameo, chaaneriataapua: “¿Ihkina wikiriemua taamo teekoo?”, chaaneriataapua. ⁶Puuu tekipanamea, cheeriatapua pu'kao: “Neeea, piie sientó piire weerewa aampa oosa mariki weeweruma sikori, waariri tewaniame, ooriwo nerosowi koi'wame wikirienia. Puuu waariria, piire weerewa aampa mariki ri'ritoro to'wame enerepua pipiripio.” Waikao tehki paamiratuamea, chaaneriataapua pu'kao: “Nee, tamochiche nane'rewa itipimeri ihjia. Aamo wikiriao, naasipasi cho'wemane, ooka weerewa oosa mariki waariri wa'api, wikirieka itipimerimua.” ⁷Piirechi tekipanameo iinatukeriatapua tiameo: “¿Kehkinapu aamo wikiriaa?” “Neeea, piie sientó aaneka wikiriemenia tiirikoo”, cheeriatapu wikiriemea. Waikao tehki paamiratuamea, chaaneriataapua pu'kaoi: “Nee, ka'te tuumitia naaju aaataoi, neeea, naao weerewa aaneka, wikirieka itipitemania aamoo”, chaaneriataapua. ⁸Teekoraa nane'resaapa i'ka iintoriao, e'rariatapua: “¿Ki teesa inatame puuuu?”, e'rariatapua.

Pu'ka wa'achitari kajasapa Eesusia, chaanerepua ahpo keepuameo:

—Tísia pichiwa ihjia: Tukapachi ohjoamea, te'ta a'chikoi nokaka pepeniamepua ahpo ihsimiao, ki Riosichi paparaka mochitoamerakamerachitia, ki Riosi taajenarichi ohjoamechitiao.

⁹Pukaepa aamo chaanenania, ka'te wa'achi noonoimitia eemea, pu'ka tehki paamiratuameo, ki kaawe iintoriachitia. Ohso kaawe eemea, paikapioi iinuekaio, ookapieoi ku'ika mochitopuapua aata tísia tooremuka mochikameo. Wa'a nokayame enesaa eemea, tewekachikamera ohjorewachi te'ta paasarikamera iinuemeripua.

¹⁰ Kaawe iintokame enesaamua paikaoi aamo Riosie kianiaio, kaawe iintomerimua, epeche kiatiai Riosieo neesetomichioo. Nape ki kaawe neesetosaamua, paikapioi Riosie aamo neesetotetiao, ¿ihtana aamo kiatare Riosia, ehpeche aamo itapiti neesetomichio? ¹¹ Aamo iinueka paikapioi ki kaawe neesetoka yasitokame enesoo, ¿kiapua tiamejuarepua Riosieo, itapiti neesetokepuawichioo ahpo kehkiwachi? ¹² Aaata kiisi peeniame enesoo, ahpo wa'api iinuwaio neesetokao, ¿kiatariamejoarepua aaataeo, ahpo iinueka neesetokemichioo?

¹³ Eesusi wa'a tiame masitesaapa, eee cheerepua:

—Aaataai ka'chi iika yorakemetepua ooka teekoo wa'api keenakoo, eee tiamekopa: piiripi ahpo teeko yorakioio, piire ahpo teekoai wa'apichi keenako ahpo yorakejemerikopua. Puuuu waikao, piiripi teekokamera yorakiopaopua, piire teekoa nekamapua; piiripi teekokamera ahsieme yorakepuamepua, piie ahpo teekoo toaka. Wa'a tiachiopua aaataai, Riosikamera te'ta nakiyamea, ka'chi iika weemumetepua toomichio.

¹⁴ Pa'parisero ti'tijoea, pu'ka inamukapaopua, a'achere puuuu, toomikamera pu'seriapapua. ¹⁵ Waikao Eesusia chaanerepua:

—Nape Riosia nane'riamepua aamoo, toomichikamera te'ta paparamekopua, ki ahpokamerachi. Eeme pa'pariseroa, te'ta aamo yooreka tetewijeranipua ti'tijoeio, nape aamo iikachio eemea, aamo wahjachi ti'tijoeio, kiisi kaaweruma ijinatamepua. I'ka weechi mochikame te'ta nateyamechitia tetewao, Riosiwichioo, tísia iinya tiame teerewa tetewamepua.

Riosi nuurari; Riosi ye'karichi simiyame tiame

¹⁶ Pu'ka nayewaka kajusaapa Eesusia, i'ka eetiame simiterepua masitekao:

—Ke'chu eenoi Waani Paatorio, ti'tijoeia, ehkoriaami nokiwa yooraka mochitoriaipua, ahpo ehkoriaami Riosi na'nayewatura masiteriachitia. Nape puuu Waani Paatori enasaapua, weemera nokiwa masiterepua ti'tijoeio, Riosi ye'karichi muimichiopua pu'kao. Pukaepa ki ookapi Riosi yawichituwachi mochirachi tísia muinarerepua wa'ao.

¹⁷ Pu'ka Waani Paatorichi simiyame wa'a tiame te'ta pichiwa ikirepua, te'ta wa'a tiame ikimeriko tuutiamekopua Ehkoriaami Iyoterichio Riosieo. Yomatiamé Riosi cheeria ikikache itipimerikai teererepua, ahkasi nu'nuti naawesari chanitiaméopua, te'ta nateyame tetewaka, te'ta nu'nuntiraopua iyoti. Ihji weeea, ihji tewekaai, pahcha ki naania ikitarepua, nape Riosi cheeriaa ka'i, wa'api teeremeripua.

Eesusi masitia, aaata ahpo neewiria sa'runaniame

(Maateo 19:1-12; Marako 10:1-12)

¹⁸ 'Kaawe inatamitia i'kao: Aaata ahpo uupi toisaa, piirechi ahjama neewikameka ikiyameopua, suwepori iintowa. Wa'achi teekao, aaata Riosichi chiia toisaa, piirechi masitewa pichikemichio, suweporika iintokame Riosimina. Aaata tijoe ootiame toitiame ahjama neewisaa, suwepori iintokamepua tiame Riosi ne'niachio. Wa'achi teekao, aaata piirechi masitewa pichikesaa ki Riosi taamo chiia, suwepori iintokamepua Riosichio, toakame puuupa Riosio.

Tijoe paarasatiame Rasaro tiame, wa'achitarichi nayewatiame

¹⁹ Eesusia tiameo, Riosi chiia Ehkoriaami Iyotetiame nateyarachi nayewakao, i'ka wa'achitarichi nayewerepua ti'tijoerio. Eesusia o'inekao cheerepua:

—Aaata tijoe eneriataipua, tísia tomiwaeme, tísia nateyame wisasori chuhchame eneriataipua, te'ta to'totomiwaeme koaya koayame, ihtaoi ki tooremuame eneriataipua ahpo ta'pechio. ²⁰ Wa'achi ohjoeriataipua tiame, aaata Rasaro tewaniame. Ihji Rasaroa, pochikame ehchaeme weerewachio enerepua, pu'ka paarasatiame ta'perachi, yayasariataipua, muirachi. ²¹ Ihjia pu'ka paarasatiame ta'pera muirachi yayasariataipua, ko'kotiamé wehchi ruhjikameoi, ahpo ihkokepuaichio. Chuhchuriai wa'a kahtioio, wa'a enapaka saasaeriataipua ehcharao. ²² Pu'ka ihkoriame mukisooopua, Riosi ku'iwaria, Aurani kahtiachi i'toriatapua, Riosichi ka'karuma enekame mochikachi. Puu tijoe paarasatiame mukisooopua, wetemajiretiatapua. ²³ Wa'a ahpo upatiachi kahtiaioopua, ki ka'karuma wahjipame mochikachioopua, ki teesa aiwapaopua wa'ao, Aurani Rasaro ahjama kahtiachi ne'nepariatapua, te'pa. ²⁴ Waikaopu te'ta paarasatekamea, tísia aiwapa ahpo upatiachio, sisinamuriatapua Auranio, cheeka: “¡No'nó Auráni, no'o tesiwéee! Uhjura pu'ka Rasaroo, piiripi suhturaoi saampatesa, no'o yenichioi seipatemane teesa. Tahpitika e'ranine parae i'wa na'ichio.” ²⁵ Nape Aurania chaaneriatapua: “Nape, ¿ki nane'rena muuua, weeechi kahtiaioopua tísia tomiwaekao, tísia aamo ta'iria yasariopua ki Riosichi inataka? Nape Rasaroa tísia aiwaio weeechio, tísia kaaweruma enepakamepua Riosichio, pukaepa i'wa kahtiamepua no'o ahjamao tísia ta'iria, muuua wa'a. ²⁶ I'waoipua taamo pejanao, káii waapisi akipame teeresi po'ipua waata, aaataa ka'chi iika u'matometepua wa'apoo, wa'aponaai aaataa ka'chi iika u'matometepua.” ²⁷ Waikaopu paarasatekamea chaanerepua Auranio: “Wa'a teeresoo muu no'no Aurania, pu'ka Rasaroo, no'o noono ta'pechi uhjuramitiapua, weeechi kahtiamé. ²⁸ Wa'ao mariki no'o poponiekao, tísia utewaeme

chaanenurapuapua pu'kao, Riosi chiiakamera pichikenuraka, ki i'wa te'ta aiwaniachi upapuaichiopua pu'kao.”²⁹ Nape Aurania, nehjariatapua pu'kao: “Nape aapoeo puuua, iinueme puuupa Riosi cheeriao, ehkoriaami nayewatura iyoteria, ehkoriaami Moise iyoteria kiaretiaopua tiame. Pu'ka e'weka mochimeri puuua. Ki Moise e'wesaa tooweretiao nuurari, aaataoi wahjipakame oijenaka wa'a eenakoipua aamo chiia tuuyemiao, oijenakao, ki pichikemapua.”³⁰ Nape paarasatekamea nehjariatapua: “Eje'e, wa'atepua tiiao, nape ki e'wekameai Riosi nayewatura iyoteriao, i'wa o'inia oijenakame wa'a enasoo, yooma nayewesoo achini tiio i'wao, pichikemapua pu'kao. Wa'a iikapa puuua Riosio, yooma ahpo toimio tuumapua ahpo tatakoriwao.”³¹ Nape waikao Aurania, chaaneriatapua: “Ka'i. Ki e'wiame enesaa pu'ka Riosi Ehkoriaami Iyoterichi chiiiao, aaata wa'a eenakoipua i'wa o'inia oijenakameo, ka'chitia pichikemapua pu'kaoi.”

Tatakorichi wichiwame maapori teerewa

(Maateo 18:6-7, 21-22; Marako 9:42)

17 Eesusia, ahpo te'ta masitiao chaanérepua:

—Aaata tatakorimichio ihsiamea, wa'api iintumeripua, na'ara yorapuaichio ihsiamea; nape ¡wéii!, wa'a iintokamewichioo.² Ohso kaawe eneriaipua pu'kao, moorino matasuraraa tehte, kutachi o'yesao, pa'wechi ipatiaa, kátisia teeresi akipamichio pa'wechi, ki tatakorichi ruhjinamichioopua, i'ka nu'nuntichitia noochi paparakame o'iniameoopua. Pukaepa eemea wa'a aamo noonoimiao, tisiwá aamo neasetopuapua, aamo inateka eemea, pu'kao.

³ Wa'a cheesapa Eesusia cheerepua tiame:

—Kaawe keepusao. Aaata piire aamo na'aresoo, teripuapua pu'kao; nape ahpo cheriwenuresoo, cheriwepuapua pu'kao.

⁴ Oowisanisa simiyame aamo na'aresoo, wa'a iintokai ahpo cheriwenuresoopua pehjo, wa'apichi kehki cheriwepuapua, oowisanisa.

Taamo Riosichi paparawa utewarira

⁵ Piie taawechi Eesusi ajawariaa chaanerepua Eesusio:

—Paamira, taamo ku'imitiapua tamochio, epeche taamo ahjachi eramichioopua amochio.

⁶ Waikao Eesusia wa'achitarichi naewakao, chaanerepua ahpo te'ta masitiao:

—Weruma kehki no'o ahjachi erakowa ki nakiniamepua. Ku'ita kehki no'o ahjachi erakoame enesaa eemea, wacherai kuuu pahchira nu'utikoichitiao, i'ka aoso aamoo chaanesoopua: “Po'taka wiitu weripa neeroi pa'wechi”, wa'a weripamii puuua. Noochiche ahjachi e'rakaimua, soparamepua noochio.

Aaata yorakekiamera teeremeri

⁷Nape ka'te weruma aamo maayame eemea, no'owichio yoorakawichio itapiti noochi ahjachi e'rakao. Keepuka i'ka wa'achitari: Aaataai ahpo yorakiame teekoraa, ahpo yorakiao wahka oirioipua wasachi tekipanakao, resipakame eenakoipua tekipanakao, ki chaanemapua: “Koi'wachi yasipasa. Aamo weeremane kooame.”
⁸Ohsotia teekoraa chaanemapua: “No'o weere kooame, no'o neesetopuapua ahkasi no'o aiwaka koayachisi. No'o ko'kosopa ko'kopua muuuu.”
⁹Teekoraa, cheriwemaoui ki kiatarepua ahpo nuurewa yoorariawichioopua.
¹⁰Wa'achitia eemeai, te'ta Riosi chiia yooraka mochitoaiopua, kihta aamo wikirieko eramete eemea Riosio. Ohsotia eemea amochio erakopuapua: “Teemea, taamo Riosi yorakemeriche yooraka mochitoamepua.”

Eesusia, oosa mariki repera kokoriame yachapatena

¹¹Piie taawechi Eerusareni simiyai Eesusia, Arirea weeechiami Saamaria weeechiami tiame u'matorepua.
¹²Wa'ami ihtoioipua pooechio, piiripi mochiwachi asiyoio, oosa mariki ti'tijoe machejenarepua, repera kokoriame. Ihji kokoriamea, mehka ajapaka
¹³sisinamurepua:

—¡Eesúsi masitáarii! ¡Taamo tesiwe e'résaaa!

¹⁴Eesusia wa'a chaachapameo tetewapao, chaanerepua:

—Ne'neseriosichi siimpamitia eemea, pu'ka napawikarichi neeseriosi mochikachi, aamo tetewimichio pu'kaopua, aamo yachapakamekopa wa'asi.

Wa'a siimpaiopua waikao, saukame itipirepua.
¹⁵Wa'a iikapa piiripi puuuu, saukame itipikapao, Eesusi ihtoachi no'arepu eenechi, cheriwema kiamia. No'raioipua, weweru cheesika cheriwema kiasirepua Riosio, kaaweruma naewaka pu'kao.
¹⁶Eesusi natepasaapa, wehchisi koomorasipakao, cheriwema ki'yarepua Eesusio. Ihji tijoea, Saamaria tijoe enerepua.
¹⁷Waikao Eesusia cheerepua ahpo ahjama nokisiameo:

—¿Ki oosa marikisakaipu saukamea? ¿Ki e'enakame wahja wania? ¹⁸¿Ihji seenu tijoeche eenarepua Riosi cheriwema kiamiao?

¹⁹Eesusia waikao seenu tijoeo, chaanerepua:

—Werika no'rasa ehpeo, noochi paparakapa saukamemua.

Achini teeka asimeri Riosi ye'karia

(Maateo 24:23-28, 36-41)

²⁰Piie taawechi Eesusi masitioio, pa'parisero ti'tijoea utewaeme iinatukeriaipua Eesusio, achinitio enamio Riosi ye'kariwao. Wa'a tiame iinatuketiaapa Eesusia, chaaneka nehjiarepua:

—Riosi ye'karia amochi tiiatepua wa'asi, ki pusie tetewiwame. Pu'ka ye'karichi eenepatiameo, amochio eenariamekopua wa'asi. ²¹Pu'kao ki pusie tetewiniamekapao, ka'chi iika cheepuamepua: “Nee, i'wane weeri”, “wa'ane kahti”, yooremina aamo iikachi kahtiamekopaopua, puuua aamo kaawe te'ta tiiamepua Riosichio.

²²Eesusia simiteka ahpo masitiao, chaanerepua ahpo masiteka ihsiao:

—Asimitepua piie taaweo, aamoo piie taaweoi, no'o tísia tetewinaremiachio, nape wa'a erakoai ka'chi iika no'o tetewimeri eemea. ²³Pu'ka taawechemio, ti'tijoeria chaachapameripua: “U'masi ne'neo, i'wa kahti.” Wahjachia chaachapamapua: “Waami tetewika teemea pu'kao, ne'netaria.” Nape wa'a chaaneniai, ka'te siimpamitiapua ahjamao. ²⁴Neeea, waika taawechio ki wa'a chaachapamechi enameripua. Nee Tijo Tijoetukame eenaio, kuhjiparichitia ma'chiameripua. Nee Tijo Tijoetukame eenaio, kuhjiparichitia ma'chiameripua. Nee Tijo Tijoetukame eenaio, kuhjiparichitia ma'chiameripua. ²⁵Nape ehpe taawechiami pehjo, ki no'o nakiyame ti'tijoerio, weeka itapiti ikimeri neea, tísia kokosa tiame. ²⁶Pu'ka yooma u'matoso eenechi no'o eenoio, naatika teeremeripua, Nooe tewaniame tijo taawechiami, te'tereka mochitiachitia. ²⁷Ihji Nooea itapiti yooraka mochiriaipua, tekipanaka koakache, nenewikaoipua tiameo, ahkasi Nooeo pawekakerachi pakiriachisiopua, i'ka yomatiameripua weechi si'ririnioipua, te'ta werumara si'riri, yu'kie. ²⁸Rooti tewaniame taawechiamioi, wa'achi te'tereriaipua, ahpo wahjipoipua. I'ka ti'tijoerio wa'achi nokaka mochikoipua Nooe taawechitia, oowera koakaopua, oowera tarakaopua tiame, itapiti nehjakaopua, echakaopua, karitakaopua tiame. ²⁹Rooti machenoipua Sooroma mochiwachi muuwarichio, senawato ki ku'ita na'i yukurepua Sooroma mochiwachio, yooma wahjiparepua pukaeo, choochoka. ³⁰Wa'achitia senawato enamania waika taawechio, nee Tijo Tijoetukamea, eenechi i'ka weee eenaio.

³¹'Pu'ka taawechio, karijampa ihsiameripua itapiti yoorakaai, kihtawichio inatametepua ahpo tekimiao, yooremina ahpo karichi iinueka ma'chipamiao. Wahka ihsiameripua kuhsitereo, kihta inatameripua ahpo no'ramiaopua petechio, ahpo itapiti ma'chipasa i'tomiaio. ³²Nane'riame eemea, Rooti uupirao, itapiti ahpo toaria i'noranaria ukana ne'nepariopaopua, oona enepariopua. ³³Aaata i'wa weechi ohjoewache epeche nateyame maayamea, ki Riosi weemera ahjarichi ohjoewachitiao, wekatemeripua te'ta ahjario, ki wahjiamesi ahjaniameripua. Nape aaata i'wa weechi ohjoewa ki epeche nateyame maayamea, ki Riosi weemera ahjarichi mochiwao, puuua teimeripua te'ta pichiware ahjario, ki wahjiamesi ahjaniameripua.

³⁴Pu'ka taawechi tukao no'o eenoio, aamoo chaanenania, ooka pe'tiamea kokochikao, apechunapuamepua piiripio, piireo toaka. ³⁵Ooka ooweru nokayamea tusukao, i'topuamepua piiripio Riosio, piireo toaka. ³⁶Ooka tijoe nokayamea wasachio, piiripi wa'api i'topuamechepua Riosio, piireo toaka.

³⁷Waikao keepuameraa,
iinatukerepua Eesusio:

—Nape ¿akana wa'a ikimeri puuua?

Waikao Eesusia
chaanerepua:

—Wa'achitia itapiti mukukame po'yachio, naania tiatatchiatia oonori weeru nokiwao, no'o aamo ikipo tuuriao, naania teeremeripua achinitio ikipuamekoopua pu'kao.

*Sapoori noonoipua tuutiame
noonowiniame. (17:37)*

Kunamukukame peereichi ahpō katewejera, wa'achitarichi nayewaniame

18 Piie taawechio Eesusia, ti'tijoerio, ki toaka paparapuawichioopua Riosichio, eee cheeka nayewerepua wa'achitarichio:

²—Wahka muuwari mochiwachio, yasariataipua piiripi tijoe peereira, kiisi iyoriame eneriataipua Riosio, ti'tijoerioi, ki tesiwa e'riame. ³Wa'achi ohjoeriataipua tiame piiripi oowitiame kunamukukame, aaatae na'ara yoraniame eneriataipua. Wa'a yoraniapa ihji ootiamea, peerei kahtiachi simiriataipua ahpō katewepuaichio. ⁴Weesa eenakame eneriaipua, pu'ka peerei tijoechio, nape ihjia ahpō wa'inariataipua, ki ikanati katewenareka. Nape puuu tijoe peereiraa, ki toaniapa senepi ejenakao, erapariataipua pu'ka ootiameo: “Ka'chitia taawechi tesiwa e'riameaipua aaataopua Riosichioi, ⁵ikanati katewekemane i'ka ootiame, tísia kichiwa chiiopua pu'kao, noochi ejenaka.”

⁶Wa'a cheesapa Eesusia, ahpō masiteka ihsiao chaanerepua:

—Kaawe inatamitia i'ka peereira tijoe iintoriao, ki pichikiamekaipua Riosi kaaweruma tuuyewari chiiao. ⁷Ihji tijoe Riosi chiia ki pichikiameaipua, kaawe iintokame enesoo, ¿ki epeche kaawe iintomerijoare Riosia ahpowichio poanatarionpua ijinuwaopua, apochikamera paparamoopua? ¿Ki ikanati nehputarepua te'ta ahpō ijinuwao? ⁸Riosia, kiisi puuyeka cheriwemeri puuua, aaata apochi enasoopua ahpō tatakori cheriwepuawichioo. Nape neea no'o

iinatukiamepua, nee Tijoe Tijoetukame eenao, ¿tewimerijoarenia pehjiio, aaata noochi paparameopua?

Parisero tijoe, yawichiwichio koparowame tiame, wa'achitarichi nayewaniame

⁹Eesusia i'ka wa'achitari nayewerepua, ahpoche kaawe nokayame maaeka Riosichio, wahjachio ki kaawe nokayame maaerepua:

¹⁰—Ooka ti'tijoea i'isaeri tiopachi e'enariataipua, Riosi ahjama nayewamia. Piiripia, parisero tijoe eneriataipua, tísia ahpo iyoriame maaetame Riosichi. Piirea, yawichi koparoari ichikoame eneriataipua. ¹¹Parisero tijoea, werisikaopua eee cheeka nayewariatapua Riosio: “No'no Riosi, cheriwema ki'yaninia ki wa'achitia tiamekapa wahjachi te'teriamechitiao: aaata ichikoame; ki kaaweruma yoorame wahjachiwichioo; suwepori ihsiwa yoorame; ki waami weeriamame aamo ahjama nayewame, yawichiwichio koparowame. ¹²Neeea oosa iyoriame neea chorowario, oowisari taawechisiopua. Neeea no'o yowiyao, senepi oosa mariki toomi iinuekaionia, aamo poanatakiamenia piiripio.”

¹³Nape puuu yawichiwichio koparowamea, ahpo muripa sonikao, chiiatapua mekapi werikao: “No'o tewekachi kahtiamame No'nóo, no'o tesiwe e'remitia muuuu, no'oo tatakoriamekopa.”

¹⁴Pu'ka cheesaapa, Eesusia cheerepua:

—Neeea aamo chaanenapua, ihji yawichiwichio koparowamea, cheriwetiame no'rarepua ahpo ta'pechio, nape piirea ka'i. Riosia ki keepuamepua aataoi, ahpo wa'api werumataka naewameopua. Nape tesiwa cheeka nayewameopua, cheriwiamame Riosia pu'kao, tatakoririao.

Eesusia kukuchio, ahpo kaawerumari yahchena

(Maateo 19:13-15; Marako 10:13-16)

¹⁵Eesusi masiteka ihsioio, wa'a e'enariaipua ooweru kukuchi i'toka, Eesusi kahtiachisi upanariapa, Eesusio ahjachi seekarepaka ahpo kaawerumari yahchemichio. Nape Eesusi te'ta masitewaraa wa'a uparetioopua, wa'ineriaipua ooweruo, pu'ka kukuchi Eesusichi asitepuawichioo. ¹⁶Nape Eesusia ki reesiseniopa pu'ka kukuchi, apochi asitepuawichioo, chaanerepua:

—Tooa pu'ka kukuchio noochi e'enamichio. ¿Ki nane'riame eemea pu'ka kukuchika te'tiamekopua Riosi ye'karichi muimeria? —cheere Eesusia. Simitekaopua cheekao, Eesusia cheerepua:

¹⁷—Pichiwapua no'o chiia: Ki kukuchichitia uukamea Riosi paajutewao, ahpo ye'kari muimichioo, kiisi reesisepuamepua Riosieo, ahpo ye'karichi pakimichioo.

Temari te'ta paarasatiame, Eesusi ahjama nayewani

(Maateo 19:16-30; Marako 10:17-31)

¹⁸Piiripi tijoe itapiti paamiratuamea, iinatukerepua Eesusio:
—Kaaweruma Masitari, ¿aachin iintotania ahsepanariaa, ki wahjiame ahjaniameo?

¹⁹Eesusia chaanerepua:

—¿Achini no'o kaaweruma teewamemua? Te'ta Kaawerumaa, Riosichepua, ki aaata wa'asi. ²⁰¿Kikosa nane'riamemua Moise nuurari chiio? ¿Ki eekosa chiamepua?: “Ka'te suwepori nokimitia eemea, ka'te merimitiapua aaataoi, ka'te ichikoemitiapua aaataoi, ka'te wihtuka wenejimitia aaataoi, aamo yayawao muuuu, yoorekache tetewipuapua.”

²¹—Wee Masitari, nape neeea pu'kao, yooma yooraka yasitokamenia pu'kao, temariai o'inia —chaanere iinatukeniamea.

²²Eesusia wa'a chiopao, chaanerepua pu'kao:

—Nape toitiame muuuu aamo iintomiaopua pehjo. Nehjimitiaopua naaju, yooma aamo paarasatiao, wa'a iintosaapa muuuu, yooma ihkokemitiapua pu'kao yooma aaata tooremuka mochikameo. Wa'a iintosaamua, te'pa Riosi kahtiachi iinuemamua aamo paarasario. Yooma wa'a iintosaapamua waikao, noochi enepuapua no'o ku'isimiao.

²³I'ka inamukapa paamiratuame tijoea, iiyana eraparepua Eesusi wa'a chiiao, ki ookapi itapiti paarasatiamekapapua. ²⁴Waikao Eesusia wa'a iikopa pu'kao, yooma wa'a keepuka ajakameo chaanerepua:

—¿Ki teesa tehki tiamepua, paarasatiamewichioo, Riosi ye'karichi pakipuameopua! ²⁵Animari tumusaria epeche ki tehki enemiihua, i'ikia puusirachiami u'matoteniapua, ki puuu tijoe paarasatiamechitiaopua, Riosi ye'karichi pakimichioo.

²⁶Inamukamea chaachaparepua waikao:

—¿Aa! Wa'a teeresoo, jaatanakamera newipatapua waikao?

²⁷Eesusia waikao chaanerepua:

—Ti'tijoeriwichioo, ka'chi iika iintome tiamekoio, nape Riosiwichioo, kihta tehki tiamekaitepua. Nape Riosia aaata ahpo te'ta paarasarichi weemuwa toisoo, apochikamera te'ta weemusoopua waikao, reesisehapua pu'kaoi, ahpo ye'karichi pakimichioopua.

²⁸Waikao Peeroa muuwaeniachio, chaacharepua:

—Wa'a teeresoo teemea, kaawe te'tiamepua aamo ajawariaa, aamo ahjama ohjomiaopua yooma toakamekapao, taamo iinueriaopua itapiti.

²⁹Eesusia chaanerepua:

—Pichiwa puuuu, yooma aaataa ahpo ta'pe toikamea, ahpo uupioi, ahpo poponioipua, ahpo tetejimaai, ahpo tatanaoipua, Riosi

ye'kariwichio ikimiapa ahpoo, ³⁰ehpe o'inia i'ka weechio epeche nateyame tewimeripua Riosichio, Riosie ahpo kiapuameopua, wa'asi kajuyachi taawechio, weemera mochiwachio, tiameo, weemera ahjari kiapuamepua tiameo, ki wahjiame.

Eesusia paisachi simiyame tuunapua, ahpo mukimiao

(Maateo 20:17-19; Marako 10:32-34)

³¹Eesusia poanachi i'toka ahpo ajawario, chaanerepua:

—Ehpeo Eerusareni mo'moenama teemea, wa'ao, yooma ikimiachipua wa'asio, pu'ka ehkoriaami nayewatura iyoteriaopua, no'o Tijoe Tijoetukamechi simiyameopua. ³²Wa'ao seesenu ti'tijoeria no'o Tijoe Tijoetukameo, na'ara yorapuamepua, na'ara chaanepuamepua tiameo, akachupepuamepua tiame; ³³pu'ka nanaarame ti'tijoeo wepupuamepua, wa'a yorasaopua meripuamepua, nape neea meritiao, paika taawe simiyachio, ahjaka oijenamania.

³⁴Nape Eesusie ajawatiamea, kihta pahterepua pu'kao, wa'a chiioio; ka'chi iika pahteme tiame enerepua.

Eesusia ki ma'chiriame sautena, Eriko tewaniachi

(Maateo 20:29-34; Marako 10:46-52)

³⁵Eesusia amori asiyai Erikoo, aaata ki ma'chiriame pooechi kahtiametewarepua, ihko itaka kahtiametewarepua. ³⁶Ihji ki ma'chiriamea, weeru cheetoame inamukapa pooechi nokisiameo, iinatukerepua:

—¿Ihtana yooramepu wa'a cheetoamea?

³⁷Waikao neesetoamea chaanerepua:

—Aa, Eesusi Nasare ohjoemepua, i'wami u'matoame.

³⁸Waikao ki ma'chiriamea, sisanamurepua Eesusio:

—¿Eesusi, ehkoriaami Raawi taanara! ¡No'o cheriwesa pahchúu!

³⁹Pahcha nokisiamea chaaneriaipua pu'kao:

—¿Ihchi yasakáa!

Nape puuuu ohsotia weeru sisanakao, chaanerepua:

—¿Muuúu! Raawi taanáara! ¡No'o tesiwésaa!

⁴⁰Waikao Eesusia weripakao, ki ma'chiriameo, ahpo weeriachi u'yepanurarepua. U'yepatiaapa pu'kao, Eesusia iinatukerepua:

⁴¹—¿Ihtana aamo yorajeranimu no'óo?

Waikaopua ki ma'chiriamea nehjiarepua:

—No'o ma'chirepatejerani neea.

⁴²Waikao Eesusia chaanerepua:

—Saukame itipinamua aamo ki ma'chiriao. Muuuu saukamemua, noochi paparakapa.

⁴³Waikao ki ma'chiriamea, ikanati ma'chireparepua puichio. Wa'a iikapa puuuu, wa'api o'inia na'naritorepua Eesusio, tisiwa kaaweruma nayewasika Riosio. Waikao yooma ti'tijoeria wa'a tiame

tetewikamea, ka'karuma nayewasirepua tiame Riosichio, tísia kaaweruma chaachapakaopua Riosio.

Eesusia Saakeo tewaniame nayewena

19 Eesusia Eriko mochiwachi pakisao, riisaka u'matomo o'rariaipua, ²nape Saakeo tewaniame tewakapao, sewina eraparepua. Puuu Saakeoa, yawichiwichio koparoame, paamiratuame enerepua, tísia tomiwaeme tijoe. ³Ihji tijoea, tísia tetewinareriaipua Eesusio, nape wichipa weeriamekapao, ki ajasepapapua ti'tjoeri aampamiopua tetewinariaio, ⁴pahcha u'masirepua Eesusi u'matomiachi, sikomoro tewaniame kuuuchi moenamia, te'pa werika tetewinaria. ⁵Eesusia teeriami u'matomiaio, te'pa kahtiame tewakapao, chaanerepua:

—Saakeo, yaapi tekisa wa'ao, aamo ta'pechi no'o i'tojerania ko'komia.

⁶Waikao Saakeoa, ikanati tekikao, ahpo ta'pechi i'torepua, kaawé e'raka. ⁷Waikao ti'tjoeria, Eesusi Saakeo ahjama akipakame tetewikapao, ihchi ahpo chaachaparepua:

—¡Naakona!

¿Tatakoriame ta'perachi siminapua?

⁸Ehjepao ta'pechio, wa'a mochikai nayewakao, Saakeoa yooma inamuachi chaanerepua Eesusio:

—Tísia kaawe erapaka aamo chiiáeo, kaaweruma enepanariapa ehpeo, naasipasi kiamane no'o iinuekao, tooremuka mochikameopua ihta, yooma no'o ichikoneriao, naosa epeche no'o ichikoneria kiamania pu'kao.

⁹Waikao Eesusia chaanerepua yooma wahja wa'a mochikameo:

—Riosi newiparia, ehpe o'inia o'iniamepua i'ka ta'pechio, ihji Saakeoo Riosichi paparariopa, Aurani tetejimarisiwachi enepaka, Riosi te'ta ye'karichiopua. ¹⁰Nee Tijoe Tijoetukamea i'ka wehjoarichio, i'ka Saakeoka te'teriami, i'yaka eenakamenia, te'ta Riosichi paparama, ti'tjioe ooweru tiameo, tatakoriameo, te'ta newipatemia kokosapuaio.

Eesusia Saakeo pehterachi simiyoti ahjama. (19:4)

Oosa mariki toomi wa'achitarichi nayewaniame

(Maateo 25:14-30)

¹¹ Neipa Saakeo ta'perachi machenasaapa Eesusia, pooechi ihtoai Riosi ye'karichi simiyame nayewakao, ti'tjoeria waapikopa Eerusarenio, wa'a enemio maaere puuuu, Riosi ye'kario. Eesusia wa'a erakopa pu'kao, i'ka wa'achitarichi nayewerepua waikao. ¹² Waikao Eesusia o'inerepua nayewakao eee cheeka:

—Wahka yasariataipua piiripi tijoe, yawichi enemeri, puuuu wahka akipariataipua mehka pirenachi weeechi, ahpo yawichichitia werapuachi, yawichi weratiaapa enasaa, ahpo weeechi yawichitumichiopua. ¹³ Nape ke'chu simiyaiopua, oosa mariki ahpo tekipaname paesaopua, watani siento taawesi yowiwa ki'yariatapua pu'kao, pipiripi. Puuuu chaaneriataipua pu'kao: “Íya, tekipanamitia eemea i'ka toomio, no'o eenachisiopua.” ¹⁴ I'kao simisooapao, tijoe ki nakiyamea, pukaminachi uhjurariatapua asimiachiopua, chaachapaka: “Ki nahki teemea pu'ka tijoeo, taamo yawichi enemichioo.” ¹⁵ Nape wa'a chaachaparioi pu'kao, yawichi weraretiatapua. Waikao eenechi enasaapapua ahpo weewachio, paaeriataipua waikao, ahpo tooeriaopua toomio, kehkisa yowiteriarepua ahpo toomio, e'raka. ¹⁶ Pahcha eenakamea ahpo teeko tomiwarae tekipanakamea, cheeriatapua: “Paamira, i'wa maani aamo tomiwaa, oosa mariki toomi epeche muuwekamepua pipiripia.” ¹⁷ Waikao yawichia chaaneriataipua: “Kaawe iintoremua. Kaaweruma iintokame tekipanamemua”, chaaneriataipua. “Wa'a aamo iintoriawichioo, kaawe iintorepua aamo tehkiwachio, oosa mariki muuwari mochiwari, aamo yachamane yawichitumichioo.” ¹⁸ Piire wa'a eenakamea ahpo tehkiwaeo cheeriatapua: “Paamira, i'wa maani aamo toomiwaa, mariki toomi tiame, ehpeche muuwekame pipiripichi.” ¹⁹ Pu'kao, yawichia chaaneriataipua: “Mariki muuwari mochiwachi, aamo yawichitemane aamoo.” ²⁰ Ehpeche piirechi eenakamea, chaaneriataipua yawichio: “Paamira, i'wa maani aamo tomiwaa, wisasorichi to'waka kaawe kateweka neea. ²¹ Ki tekipanakania pukaeo aamo majawiapa, kihta to'wakameai toomio yowiyamekopua; aamoo, kihta echakaiopua tiameo, apechunemekopua i'ipario.” ²² Waikao yawichia chaanerepua pu'kao: “Aamooopua ki kaaweruma tekipanameo, aamo wa'api naawesarie chapimania aamoo. ²³ Wa'a tiame no'o e'rekame enesaa, ¿achinikai ki toomi tekipanateniachi to'wakamua, paikapioi yowimichio no'o eenoiopua? Oowera kihta iintoremua.” ²⁴ Puuuu kajusapa chaanekao, ahpo waapi ajakameo chaaneriataipua: “U'yemitiapua pu'ka toomio, naatikamera kiamitiapua pu'kao, oosa mariki epeche yowitekamera.” ²⁵ Nape ki tekipanakamera u'yemeria, chaachapariataipua yawichio:

“¡Pu'káa? ¿Ki oosa mariki ki'yakamemua pu'kaopa?” ²⁶Nape yawichia chaaneriatapua waikao: “Iinuemea, iinuekai epeche kiapuamepua; nape ki iinuemea, ahkasi teesa iinuekaoi, u'yepuamepua.” ²⁷Wa'a cheesaapa, yawichia cheerepua: “Yooma no'o seepurawao, ki no'o nahkiekamea no'o yawichi enemichioo, i'wa no'o u'yepamitia pu'kao. I'wa upasaapa pu'kao, yooma ko'imitiapua pu'kao, no'o tetewachi.”

Eesusi cheerepua tiameo i'ka wa'achitarichi ikipuame inatakaopua:

—Neeei eenechi tekisaapa i'ka weeechio, wa'achi iintomeri neeei, i'ka weeechi yawichi yasipamiaapa.

Eesusia Eerusareni pakina

(Maateo 21:1-11; Marako 11:1-11; Waani 12:12-19)

²⁸Eesusia i'ka nayewasaopua, Eerusarenite u'matorepua. ²⁹Eesusia Weetajeo waapi ihtoaiopua Wetania tiame, wa'ao Ooriwo kaawichio, ooka ahpo ajawaria uhjurarepua chaanesa:

³⁰—Waami siimpamitia eemea mochiwachi, wa'a muirachio, wa'a teima eemea piiripi uuru o'yetieme, ki aaata oiwame pehji ahjachio. Na'sonasa no'o u'yepamitia pu'kao. ³¹Aaatao aamo chaanesoo: “¿Achini iikai na'sochani eemea pu'ka uuruo? Apoe Paamiraa nakiyapua i'kao”, chaachapapuapua, pu'kao.

³²Waikao uhjuratiamea siimpakao, yooma wa'a tiame nateparepua pu'kao, Eesusi cheeriachitia. ³³I'ka uuru na'sochaniaio, teekoraa iinatukerepua:

—¿Achini iikai na'sochani eemea, pu'ka no'o puhku uuruo?
—cheerepua.

³⁴Waikao puuuu, chaachaparepua:

—Taamo Paamira Eesusia, ahpo rewenurekapu ku'itapi.

³⁵Waikao Eesusia u'yepatiapa pu'ka uuruo, ahjachi ipetesapa wisasorio, yaasetorepua pu'kao. ³⁶Waikao Eesusio, uuruichi yasitoiopua pu'kao, yooma wa'a nokisiamea, ahpo wisasorie ipekesirepua simiyachio, pahcha. ³⁷Asiaiopua Ooriwo roomosachi o'inia tekiwachio, yooma muuwaeme nokisiamea kaawe e'rakao, weeru chaachapasirepua siinakao, ka'karuma naawesari siinasika Riosio, ki teesa tiame ki maenari yooramekopa, ahpoo peenia e'raka tetewaria. ³⁸Puuuu chaachapasirepua:

—¡Ée Yawichí! ¡Tewekachi eename yawichí! ¡Apoeo tísia te'ta kaawérumaraa! ¡Tewekáchio ta'iria mochiwáaa! ¡Pu'ka ki nu'uti teerewame tewekachi o'inia eenameo, te'ta weruma iyoriwa pu'kawichióo!

³⁹Ookapi parisero wa'achi nokisiamea, chaanerepua Eesusio:

—Masitárii, te'ya pu'ka aamo na'naritoameo, ki wa'a chaachapamichiopua pu'kao.

⁴⁰Nape Eesusia
nehjiarepua:

—I'ka ti'tijoe ooweru
tiame wa'a chaachapame
no'o teewetekekoio, ahkasi
ihji i'wa tehteewaapechi
siinakomapua, no'o asiya
kaawe e'rewa siinakowao.

⁴¹Waapi enepasaapa
muuwari mochiwachio,
nanarare puuua
mochiwachi ne'nekaopua
cheeka:

⁴²—Yuuwesinania
aamoo ki no'o machiriopa
aatanakoopua no'oo,
aata aamo newipatemia
eenakameo. Nape eemea
aamo wa'inekamepua
noochio. ⁴³Ehpeo
ki teesa teeremeri

aamo mochiwarichio, aamo seepurawaa norikame noorepaka ki
ujumamichioo, ahjachi moenapuame ajawasaapua norikameo. Kiisi
kaawe teeremera eemea aamo ikiyao, aamo seepurawaa e'ensaaapua,
yooma we'ee i'morataka mo'moenasaapua norikameo, ⁴⁴aamo
aampa e'enamapua ko'isikao, yooma aamo tatanama ko'isika wehchi
wewekaopua. Yooma ohjorewao sa'mikoreopua tiameo, yooma
ko'rinamapua, chi'rinaka. Yooma wa'a tiame ikimeri muuua, ki
machika tetewikapa muuu mochiwachia, aata aamo newipatemia
eenariaopua.

*Eesusia Eerusareni pakina, tahpitikae
siinakosiwa ti'tijoeriee. (19:38)*

Eesusia i'isaeri napawikarichi tioparachio, nanaarame nehjame puuyanaria

(Maateo 21:12-17; Marako 11:15-19; Waani 2:13-22)

⁴⁵Neipa i'ka cheesaopua, napawikarichi eenakaopua, wa'a
pakirepua yooremina tiopachi weeriamechi. Wa'ao, wa'a
nehjameopua, tarayameopua tiame, yooma puuyanarepua pu'kao.
⁴⁶I'ka puuyachaiopua, chaanérepua:

—¿Ki Ehkoriami Iyoterichio, eee chiiamepua: “No'o kariwaa,
no'oche naewapuachipua wa'ao?”, nape eemea ichikoame teesowara,
iintapare eemea.

⁴⁷Wa'a iintosaapua, wa'a masitesirepua waikao tiopachi, senepi
taawechi. Waikao o'inia neeserosi pa'pamiratuamea, iyoteri ti'tijoea

tiamea, wahjachi ti'tijoe wa'a mochiwarichi pa'pamiratuamea tiameai, i'yasirepua waikao, aachin teeka ahpo merimiaopua Eesusio, wa'asi werapapuawichioopua Eesusi masitiao. ⁴⁸Nape ka'chi yorame e'rarepua pu'kao, muuwaeme ti'tjoerio, pu'ka masitiachi chuchutopa pu'kao.

Eesusi ahpo iintomia reesiseri iinuewa

(Maateo 21:23-27; Marako 11:27-33)

20 Piie taawechio Eesusio, ti'tjoeri masitioiopua tiopachio, pu'ka Riosi ka'karuma tuuyewari nayewioio, wa'a e'enare neeseriosi pa'pamuratuamea, iyoteri ti'tjoea tiame, mochiwari pa'pamiratuamea tiame. ²Ihja Eesusi naaepakao, iinatukerepua:

—¿Aatana nuurena aamoo, i'ka yoramichioo? ¿Aatanachi utewaemua, i'ka aamo ihsiaopua masitekao?

³Waikao Eesusia, chaanerepua pu'kao:

—Eemekamera no'o nehjiapapua pahchao: ⁴¿Aatana ihsire Waanio, paatopuame ki'yakao, Riosi iintoriarepua, ti'tjoekosaoi?

⁵Waikao aapoeo ahpo chaachaparepua:

—Riosi iintorio taamo tuusoo, waikaopua taamo chaanemapua: “¿Achini iikai ki pichikeka eemea pu'kao?” ⁶Ti'tjoeri reesiserio taamo chaachapasoooi, ti'tjoeriai taamo ko'imapua waikao tehtee pasipupaka, ti'tjoeria, Riosie reesisetiameko erakoapa puuua.

⁷Wa'a erakosaapua puuua, chaachaparepua:

—Ki nane'rena teemea —chaachaparepua.

⁸Eesusia chaanerepua waikao:

—Neeei ki aamo nehjamane waikao, aatana no'o reesisiaopua, i'ka no'o yoramichioopua.

Ki ka'karuma echayame neesetotiame wa'achitarichi nayewaniame

(Maateo 21:33-44; Marako 12:1-11)

⁹Waikao Eesusia, i'ka wa'achitarichi nayewerepua ti'tjoerio: —Aata tijoea panijuwari ajawariataipua ahpo wasachi weweripamichioopua, wa'a iintosaapua, aaata naasipasi uupuaichio taakesoo, yahchariatapua neesetomichioo. Wa'a iintosaapua, mehka simiriataipua pirenachi weeechi. ¹⁰Asisooa taakemiachioopua, uhjurariatapua ne'nemiao ahpo inatetiao, ahpo ne'netepuaichioopua naasipasio, ahpo naachutawao. Nape echiwa inatiamea pu'ka uhjuratiameo, wewesa uhjurariatapua pe'kuo, wa'atia seekaekaopua kihta i'toka. ¹¹Waikao eenechi uhjurariatapua, pu'kaoipua echitiachi inatiamea, na'ara chaaneka wepisaopua, wa'atia seekaeka uhjurariatapua eenechio, kihta i'toka. ¹²Waikao paisa simiyachio teekora, piirechi eenechi uhjurariatapua,

nape i'kaoi eechi inatiamea, kiiya merika wepisaopua, ma'chi ipariatapua.

¹³Neipao wa'asipao, teekoraa e'rariatapua: “¿Ihtana yoratane ehpeo?”, e'rariatapua. “Aa, no'o taana uhjuramane naaju, no'o te'ta nakiya, yooremakoipua pu'kao, no'o taanakopa.” ¹⁴Nape eechi inatiamea, i'kao wa'a eenakopao, chaachapariatapua ahpoo: “Nee, ihjipu tijoea, yooma ahpo noono iinuekao, ahjama itipimeria. Meritariapua pu'kao, taamowichio itipimichio, taamo teeko iinuwarao.” ¹⁵Waikaopua pu'kao, ma'chipasaopua pu'kao, me'yariatapua pu'kao.

Waikao Eesusia wa'a cheesaapua, iinatukerepua ti'tijoerio:

—¿Ihtana iintomo erakona eemea, apoe echijuwari teekora enasaa? ¿Ki ko'itariarepua pu'kao? ¹⁶Eje'e, yooma ko'imapua enasaa, wa'a iintosaapua pu'kao, piirechi inatetemapua wa'ao, tekipanamichio.

Ti'tijoeria i'ka Eesusi ahpo nayeweria inamukapao, chaachaparepua:

—¿Naakona, kiisi wa'a noonoimii teemea!

¹⁷Waikao Eesusia ne'nepakao chaanerepua:

—¿Wa'a erakona eemea? Nape ¿ihtana chanika chaanikosapu Ehkoriaami Iyoteria? Eee chiamepua:

Puuu tehte karitamee,

ki nakika ipatiamea,

puuu tehte wa'apia,

epeche te'ta nateyame tehte enepamiitepua.

¹⁸Pukachi tehte motochikamea, kahsimeripua chapakarao; pu'ka tehtee mesukamea, pihtukame itipimeripua. Wa'a chiame Ehkoriaami Iyoteria. ¿Ki no'okamera nayewaka chiamejuarepua?

¹⁹Ihji wa'achitaria, ahpowichio kopa pu'ka chaniwao, tiopa ne'nesero pa'pamuratuamea, iyoteri ti'tijoe tiamea, wa'api chapime erakoriaipua Eesusio, nape se'sewepakapaopua ti'tijoeria, ka'chi ikime e'rarepua, chapinariai.

Te'ta yawichiwichio koparowa

(Maateo 21:45-46; 22:15-22; Marako 12:12-17)

²⁰Waikaopu wa'a tiioa pa'pamiratuamea, aata ajawarepua Eesusi na'naritomichio, aatia iintota inatemia, ihtaoi ki kaawe cheesoopua pu'kao, yawichichi i'toka wenejinariapa chapisá.

²¹Ihja waikao waika taawechio, ka'karuma ti'tijoe ahpo eratenareka Eesusio, chaachaparepua pu'kao:

—Masitari, aamo chiiaa pichiwapua, nane'rena teemea aamoo, pichiwarichi teetoka masitiameko, Riosi nakiyachitia mochijeraka, yooma taamoo aataoi, nu'nuntio weewerumaoi wa'achitia.

*Eesusia iinatukena pa'pariseroo,
aaatana nanarira kahtiamekopua
toomichio, teewarapua tiame. (20:24)*

—Seresa puuua —chaachaparepua.

²⁵Waikao Eesusia chaanerepua:

—Puuu enesoo toomichi kahtiameo, pu'kawichio kiapuame enesoo, pu'ka kiapuapua; nape Riosiwichio iyoriwa kiapuame enesoo, Riosikamera iyoripuapua.

²⁶Waikaopu chapimeria, kitachi chiia chapime e'rarepua Eesusio, ti'tijoeri tetewachio. Ohsotia puuua, tísia peeneka nehjiopa Eesusio, ihchi itipirepua, tísia peenia erapakaopua tiameo, Eesusi chiia.

Eenechi ahjaniamechi simiyame iinatukewa

(Maateo 22:23-33; Marako 12:18-27)

²⁷Neipamio, saruseopechi e'enariaipua Eesusichi iinatukemio, itapiti ki kaawe chaachasoo chapinariapao. Puuu saruseo ti'tijoea, ki pichikiame eneriaipua, mukukai eenechi ahjaniameo. ²⁸Puuua wa'a te'tiamekapaopua, chaachaparepua Eesusio:

—Masitari, ehkoriaami Moisea taamo chaaneka toeriaipua ahpo nuurariwachiopua, aaata pa'chira mukisoo ki tatanaeka ahpo uupichio, kaawe neewimio tuunapua wa'api pooniraoipua, pukachi oowitiame tatanaremichiopua, ahpo pa'chi tatanarachitia enemichiopua. ²⁹Nee, aaataa oowisani ahpo poponieme eneriataipua. Yooma puuua pipiripio, ahpo pa'chi uupira ahjama neewiriataipua. Pahcha neewikamea ahjamao, wa'atia ki tatanaeka mukuriatapua. ³⁰Oosachi simiyamea, ³¹paisachi simiyamea tiamea, yooma puuu oowisaniapua tiamea, wa'achitia neewika pu'ka ooitame ahjama, yooma wahjipariatapua tiameo, ki tatanaeka. ³²Neipao oowitiameai, wa'atia mukuriatapua tiame, ki tatanaeka. ³³Weh, ¿achini tiamera puuu ti'tijoe, te'ta kuunara enetapua pu'ka

²²Pukaepa aamo iinatukena teemea:

—¿Kaawe ohjoarepu Seresa yawichi kopariari nateteniao, ka'ikosa?

²³Nape Eesusia nane'riapaopua ki kaaweruma erakoai wa'a chaachapopaopua, chaanerepua pu'kao:

²⁴—No'o ne'neteo piiripi toomi. ¿Aatanapu wa'a toomichi netetiamea? ¿Aatanapu tiame wa'a teere iyotetiamea, teewara?

oowitiameo, eenechi yooma ahjatiachipua, pichiwa ahjaniameneensoopua eenechio?

³⁴Waikao Eesusia chaanerepua:

—I'ka weeechi ahjarichio, nenewiniachipua wahjipaniachipua tiameo, ³⁵nape Riosi weemera ahjari ki'yariachipua ahpo ahjamao, ki nenewiwachi enemeripua wa'ao. ³⁶Wa'ao, ki wahjipaniachi enemerapua tiameo, yooma Riosie eenechi ahjatetiachio, ti'tijoea ooweru tiamea, Riosi ku'iwatika te'teremeripua, ka'chitia taaweche wahjipame. ³⁷Eenechi ahjapuamea pichiwa enemeripua, wa'atiame taamo tetewitenapua inatarichio, Moisetaru tuuriaepua Riosi ahpo chaaneria, kuhsi tajenakamechi Riosio, ahpo chaanerio tuuriaeo. Pu'ka Riosio, Auranitaru Riosiwako tuurio cheerepua, Ihsa Riosiwara, Aakowoo Riosiwara tiame. ³⁸Rosia wa'a cheekao, wahjipariamekoiopa ahjameko tuuriamepua pehjo, Riosia ahjakame Riosiwarakapa. Wa'a teesoo Riosia, eenechi oijenatemeripua yooma ahpo ijinuwao, ti'tijoeo ooweruopua tiameo, i'wa weeechio wahjipakamekoiopua.

³⁹Waikao ookapi iyoteri ti'tijoea, chaachaparepua:

—Wa'atepua. Ahjachi chaanimua masitari.

⁴⁰Aapoea ki oosa aampa iinatukerepua waikao, naawesarichi wichipamichioopua, seewiapa Eesusi nehjiamiaopua, iinatukenariai.

¿Aatanachi o'inia eenamepu Riosie Weratiamea?

(Maateo 22:41-46; Marako 12:35-37)

⁴¹Nape Eesusia, wa'a chaachapasoopua iinatukerepua pu'kao:

—¿Achini tiichipa ti'tijoea, Raawitaruchi eenameko tuuyamepua Riosie Weratiameo? ⁴²Ehkoriami Raawitaruai ahpo Wiikari Iyoterichio, eee cheerepua iyotekao:

Te'ta Riosi Paamiraa, chaanekapua no'o Paamira Meesíao:^b

“No'o ahjamina yasipamitiamua pehjo,

⁴³ ahkasi no'oo, yooma aamo seepurawao, aamo taaratere toapachisi tekeka.”

⁴⁴Eee cheekame enesoopua, ¿aatia tiichipa ehkoriami Raawitaruai ahpo paamira teewarepua Meesíao, ki ku'itapi neipami naawamerioipua pu'kao? Aataai ki ahpo paamira teewamepua, ahpo neipa naawakameopua. Wa'a cheeriopa ehkoriami Raawiaipua, Meesíaa epeche paamirakai tiamepua Raawitaruchio. Wa'a teesoo Meesíaa, ki ehpesi o'inia wa'apitia paamira yasitoamepua, puuu Meesíaa, nee Riosie Weratiamepua.

b 20:42 Meesíaa chaniwamea, Riosie Weratiame chaniwamepua, riekoo naerawachio.

Eesusia Moise nuurari ma'masitari wenejina

(Maateo 23:1-36; Marako 12:38-40; Ruuka 11:37-54)

⁴⁵Waikao yooma inamuachio, Eesusia chaanerepu ahpo te'ta masitia:

⁴⁶—Naane e'reka eemea, Moise nuurari ma'masitari nokayaeo, puua tepekuma wakiraeka ohjowa pu'seriamepua, ahpo te'ta ka'karumako maaetiameopua Riosichio; muuwaeka nehjiwachi ohjoaiopua, ahpo yooreka teepotejerameopua; napawikarichioiopua, epeche ka'karuma mochipaniachi momochipanariamee; pahkotaniachioiopua, epeche ahpo teteiwachi mochipanariame, ⁴⁷ooweru kunamukukame kariwaraopua, u'yeka pu'seriam; ki ku'itapisi ahpo Riosiwachi paparamechitia chaachapaka, oowera ahpo kaawe teteipuwachio nokaka. Nape puu wa'a nokayamea, ki nu'unti kokosa aiwamiitepua Riosieo.

Kihta iinuemera toomi kunamukukame oowewari

(Marako 12:41-44)

21 Eesusia wa'a ih siaiopua ti'tijoeri naewekao, tetewarepu wa'ao, aaata ti'tijoeo ooweruopua tiameo, weeka totomiwaemeopua, toomi na'poa toaniachio, weeka toomi to'wame. ²Aaata ooitame tetewarepua tiameo, wa'achi eenariame toomi na'poaniachioopua toamia, puua kunamukukame eneriamepua. Eesusia pu'kao, ooka wa'api toomi, kiisi weeka nateyame to'wame tetewakamepua. ³Wa'a iikopao Eesusia, ahpo norikame ajakame ti'tijoerio, chaanerepu:

—Nee, pichiwa chaanine i'ka oowitiameo, epeche nehjai tiamekopua pu'kao, Riosiwichio oowewao, ki wahjachitia ti'tijoeri tisia totomiwaameo. ⁴Weeka totomiwaame ti'tijoeria, ahpo soparatiakamera oowewamepua Riosio, nape ihji oowitiamea, kihta itipitai ahpo ko'komiawichio taripuameo, yooma nehjarepua Riosiwichio oowewakao.

Eesusia i'isaeri tiopara, pihtunapo tuuria

(Maateo 24:1-2; Marako 13:1-2)

⁵Wa'api i'isaeri tiopachi toomi toaniachi puuyapanioiopua, Eesusi te'ta masitewaraapua ookapia chaachapasiriaipua:

Nee ihji tiopaa, ¿ki tisia peenia te'tiame tehte peeniatatiamepua? ¿Kikosa te'ta peeniatatiamepua itapitie ti'tijoeri oowewariáo?

Nape Eesusia wa'a chaachapopao, cheeka nehjiarepua:

⁶—Nape yooma ihji tisia peeniatame aamo tetewao, enamitepua piie taawechio, piiripioi ihji tehtera to'weteka ahjæ peeniatatiamea, piiripioi ki itipimeriitepua raampatao.

Ke'chu kajuyoi i'ka wehjoario, naania teetowa

(Maateo 24:3-28; Marako 13:3-23)

⁷Waikao Eesusi te'ta masitiaa iinatukerepua Eesusio:

—Masitari, ¿achinitio enetapu wa'a ikimeri ihji tiopaa? ¿Ihtana naaniatiwachi nane'reta teemea wa'a ikimiao?

⁸Eesusia cheeka nehjiarepua:

—Naane e'reka naaju, ki aamo wisikuepuawichioo, muuwaeme enapamitepu no'oko tuukao. Puuaa chaachapamapu: “Nee puuaa, Riosie Weratiamea; no'o eenaria asikamepua wa'asi.” Nape ka'te pichikemitiapua pu'kao, wa'a chaachapoiio.

⁹Nasiwaniame

inamuaioopua wahkao, weeru nokayo tuuoioopua

ahpo ahjama nasiwaka ti'tijoerio, ahkaoi i'ka wehjoarichio, ki te'ta seewepuapua pu'kaopua pehjiio. Yooma puuaa, te'ta aiwari pukeri o'iniachi enemeripua. Puuaa, ki kajuyachikai teeremapua pehjiio.

¹⁰Eesusia simitere puuuapu cheekao:

—Pirenapi ti'tijoeritukamea, pirenachi ti'tijoeritukame ahjama nasiwasimeri puuaa; pirenapi yawichiwachio, pirenachi yawichiwachi ahjama, ahpo chapisimeripua nasiwasikao; ¹¹weeeai, ki muenati noonomeripua, yomatiam wehjoarichio; toorewiai tísia aiwaniame ki nu'uti teeremeripua yomatiam wehjoarichio; tísia majaniameai ki nu'uti teeremeripua ahkasi yomatiam wehjoarichio; tewekachioi káátisia iinyatiame teteipuepua, itapiti ikiyameo.

¹²'Nape ke'chu wa'a teetoioopua noochi paparamea, tísia na'ara yoramia naanaritopuamepua. Waika taawechiamio aata noochi paparameopua, napawikarichiami upapuamepua wenejikao, napawikarichi te'ta pa'pamiratuamechio, karichi toapuachio; waika taawechiamio tiame, ahkasioi te'ta weruma ya'yawichichi upapuamepua tiame wenejikao, noochi paparaka mochitoapaopua. ¹³Yooma puuu noochi paparapa ya'yawichichiami i'topuamea, noochi simiyame kaawe chaachapameri puuaa, ya'yawichichi pe'peirachi i'totiapaopua. ¹⁴Nape pu'ka taawechi no'o nehpuwachi chanimiao, ka'chi eramete puuaa ahpo ki kajumia chanimiao, ahpo no'o nehpuwaka nehjiamiaopua. ¹⁵Nee wa'api ahjama ihsimeripua pukachio, ahpo no'o nehpuwachi ku'ikao, aataoi ya'yawichioi,

*Eerore tioparaa, kihta
itipirepua werikao. (21:6)*

ka'chi iika newitome teeremichioopua, aaata no'o nehpuapaka nayewameopua. ¹⁶Waikachiami taawechiamio aaata ahpo wa'api ta'pechio, ahpo wenejipuamepua, ahpo noonoeiopua, ahpo papachieoiopua, ahpo tetejimaeeiopua, ahkasi aaata ahpo kaawe uuyameeoi, ahkasi aaataeoi meripuameeoiopua. ¹⁷Pu'ka taawechio no'owichioo, yoomahka ahpo nekamumeripua nekamua, ¹⁸nape ahpo Riosichi te'ta weemera ahjarichio, te'ta newitoka puuyameripua, kihta wekateka piiripioi ahpo kuupaopua. ¹⁹Yooma aaata ki toakamea noochi ahpo paparao, newitoka puuyameripua, Riosi weemera ahjarichi mochipuameopua, Riosi ye'karichio.

²⁰Pu'ka taawechiami Eerusareni mochikameo, pochikame tetewapa norikame seesenu weeechi e'enakame soontaroo, asikame enemapua Eerusareni mochiwario, wehchi yachapuameoopua pihtunaka. ²¹Waikao, yooma Uurea weechiami mochikamea, kaawichi ujumapuapua, ka'chi ikipuaichio. Eerusareni mochikamea ma'chiami ahka ohjoamea, ka'chi iika nonowameripua ahpo ta'pechio. ²²Wa'a teeremeripua wa'ao, tísia aiwaniachi taawechikoopua, Riosia ki ahpokamera e'weka mochikopapua, tísia kokosamapua pu'kao. Wa'a teeremio tuuyame, Ehkoriaami Riosi Iyoterichioopua. ²³¡Ai, puuu ooweru peteterepakame mochikameapua pu'ka taawechiamio, kukuchi chiiteka mochikameapua pehjió! Ki teesa tesiwa te'teremeri puuua, ki teesa iinyatiame ikiniopa weeechio, ti'tijoerio. Weeeai kokosa aiwameripua tiameo, wa'a tiame ikiyopa. ²⁴Pu'ka taawechi mochikamea, ki nu'uti teeremeripua ko'iniameo; chapitiamea, seenu weeechi i'topuamepua, pirenachi; Eerusareni mochiwaria, ahkasioi teketiame itipimeripua, ki Riosi iyoriamee nanaarame. Wa'a teeremeripua waika taawechiamio, ahkasi Riosio newitoka machenachisi, yomatiamé nanaarame ti'tijoerio.

Eesusi Tijoe Tijoetukameo aachin teetoi eenechi enameri

(Maateo 24:29-35, 42-44; Marako 13:24-37)

²⁵Pu'ka ihtoria taawechio, taaachio tísia iinyatiame teetomeripua, meechachio tiame, so'porichioi wa'achi. I'ka weeechioi, ki nu'uti siimapua wekana eraniamea. Ti'tijoeria, ka'chi ikime erameripua tiameo, pa'weo tahpitika chiioopua, pe'kokao te'okaopua. ²⁶Ki nu'uti iinyatiame simiyopa weeechio, tewekachioopua tiameo, mukipaka ruhjimapu ti'tijoeria, ki ahjame e'rapa ahpo iikachio, ki teesa majakaopua ahpo iikachio, tisiwa iinya tiame ikimia i'ka weeechio, chaachapamapua. ²⁷Waika wa'a teerenioio, tetewipuame nee Tijoe Tijoetukamea, eenameo, naasipa toomari weritoame, ki nu'unti utewarieme teetoka, tahpitika tiame teetoka. ²⁸Yooma wa'a tiame tísia iinyatiame tetewiniopao, waika taawechiami ti'tijoeria, kaawe erakoka yooma

ahpo katewemapua, kihta toiyame nane'riapa tewekachi ahpo apechunapuachiopa.

²⁹Waikao Eesusia simiteka naewakao, cheerepua tiameo i'ka eetiame wa'achitarichio:

—Naakoo, inataka ne'nemitaopua chuunao, ihta kuuuoi. ³⁰I'ka sewayoopa teemea, nane'remapua waapi teeto paamuniopa.

³¹Wa'achitia ihjiai, yooma tetewapa i'ka aamo no'o chaaneria, amori asinapua ihjia, erakopuapua, pu'ka Riosi iintomiaopua i'ka weechio, yawichitukao.

³²'Yooma i'ka iinyatiame tetewikamea, waika taawechemi ohjoekamea, ki wahjipama puuua, ki tetewaopua pehjio, yooma ikiyameopua ihta no'o cheeriaopua. Kiisi wehchi wichimapu no'o chiia. ³³Yomatiam we'ea tewekaa tiame, kajutarepua, nape no'o chiia wa'api teeremeripua, kiisi sewina iika ki wahjiamesi. Yooma no'o cheeriaa ikikache itipimeripua.

³⁴'Aamoo, kaawe aamo inateka mochimitia eemea. Ka'te te'ta weemuka moochi eemea. Aamowichio kaawe eratewa yoraiopua, ka'karumachi simiyame yorapuapua pu'kao, ki u'matoka nawajika wekaniachisiopua. Ka'te aamo iikachi peewanate pu'ka itapiti aamowichioche yoraniameoipua; ki yooresaa eemea no'o chiiao, senawato mesuma eemeapu, pu'ka iinyatiame taaweepua, teeremerieopua, ihta kaari amochi ru'miamechitia, matachinaka.

³⁵Kaawe aamo neesetopuapua naaju, ki aamo wichimichioipua itapiti wiitari ihsumarichio pu'ka taawechio, ki teesa iinya tiame ikiwame teeremerichio, yomatiam i'ka wehjoarichi mochikamewichioo.

³⁶Aamo neesetoka mochimitia aamo iikachio, pu'ka taawechiwichioopua. Senepi nayewaka mochimitia aamo Noono te'pa kahtiam ahjamaopua, ki se'wika, ahkasi no'o eenachisiopua, no'oo Tijoe Tijoetukameo, yooma katewemioipua, ti'tijoeri te'tereka mochiriaopua.

³⁷Senepi taawechio, napawikarichi ijisire Eesusiapu masitekao, tukaoopua, ooriwo kookochire puuuapu teewi, kaawitiachi. ³⁸Senepi piario, ti'tjoeria wa'a eeenaparepu keepumia.

I'isaeri pa'pamiratuame noriwi ahpo katewia, Eesusi chapipua

(Maateo 26:1-5, 14-16; Marako 14:1-2, 10-11; Waani 11:45-53)

22

Waika taawechemio, amori asiaipua pahkoa, Paani Ki Rewaruraeme Koi'wameo, Semejenato pahko tewaniamea tiameo, ²napawikarichi ne'nesero pa'pamiraa, i'isaeri iyoteria tiamea, naapi i'yaioipua Eesusio, aachin teeka meripuameopua nape noriwi, kiisi aaata tetewachi, majayapa ti'tjoerio, ki ahpokamera chapisipuawichioipua puuua.

³Piie taaweo, Uurasi Ihkariótea, piiripi puuu Eesusi ajawaria, oosa mariki aampa ooka ajawatiamea, Satanasié noonoteretupua. ⁴Ihjia noriwi simikao, isaeri napawikarichi ne'nesero pa'pamiratuameopua, yooma tuuyere puuuapu akana teipume Eesusio, noriwi tarichere puuuapu pu'kao, pukamina naewaka. ⁵Waikao aapoeo, tísia kaawe erakokaopua, natetemo tuurepu Uurasio. ⁶Uurasia kaawe iintasaopu pu'kao, i'yasire puuuapu aachin teekao ahpo nehjimiaopua Eesusiopua, wahka noriwi, ki muuwaeme tetewachiami.

Taamo Paamira Ariwatopi Ko'karia

(Maateo 26:17-29; Marako 14:12-25; Waani 13:21-30;

Pukeri Ko'korintio Iyotepawa 11:23-26)

⁷Asisooa pahko Paani Ki Rewaruraameo, pu'ka po'wao te'ta meriwachiopua, Semejenato pahkowichioopua, ⁸waikao Eesusia, Peeroo Waaniopua tiameo, chaanerepu pu'kao:

—Siimpamitiapa eemea, kooame yoramia, Semejenato pahko kooame, taamo ko'komiaopua.

⁹Uhjurapuamea iinatukerepu:

—¿Akana yorajeranimua pu'kao?

¹⁰Eesusia chaanerepu pu'kao:

—Nee, muuwari mochiwachi muisaapao, wa'a teteima eeme piiripi tijoe, neropai sikori mahtotoame, pu'ka na'naritopuapua, ahkasi karichi pakiyachisi. ¹¹Wa'ao, asika chaanepuapua kariwaemerao: “Masitaria iinatukiapu, akana yooreko enamerikopua, Semejenato pahko kooame yorakepuachio, ahpo masitari ahjama ko'komiachio.” ¹²Waikaopua, tepakarichi aamo ne'netema puuuapu, yooma katewetiamé ajakachi, kooame ahjae yorapuaameopua, yooreminao, weere enemapu wa'ao. Wa'a yorapuapua kooameo.

¹³Waikao siimpasaopua wa'ao, yooma wa'a tiame teware puuuapu, ahpo chaaneretiachitia. Waikaopua, wa'a yoorarepu kooameo.

¹⁴Ehjepamio wa'a e'natioopua, Eesusia waikao, yasiparepu ko'komiao meesa weeriachio, yooma ahpo ajawariopua ahjama.

¹⁵Wa'aopua Eesusia cheerepu:

—¡Káátisia e'rainia i'ka Semejenato koi'niameopua aamo ahjamao, ke'chu no'o tísia aiwatenioiopua! ¹⁶Pichiwa simiyame ihjia, ki seenampa no'o ko'komania i'kaopua, ahkasi Riosi ye'karichi mochikapa, yooma ihta ikimerio, ikikopa.

¹⁷Waikao, iijipaso uusapao ahpo sekachio, cheriwema nehjisaopua ahpo Noono tewekameo, chaanerepu ahpoé ajawatiameopua:

—Íya, iijio pu'kao, yoomahka pipiripio; ¹⁸ki oosa aamo oowemania i'ka uuwa neerora ijiwariopua, ahkasi Riosi ye'karichi mochipachisi taamo ahjama.

¹⁹Wa'a cheekaopua, paaniopua tiameo uusaopua, cheriwema kiasaopua ahpo Noonoo, pu'ka paanio, naasipasi chi'wanasaopua, te'ta ahpo masitia ki'yarepua chi'wapame ko'komichioo. Wa'a iintosaapua chaanerepua:

—Ihji paania, no'o weerewapua aamo tatakoriwichio pejana natetemia. No'o ki'tioiopua, i'ka nokaka mochtomitiapua, ahkasi taawechisi, no'o aamowichio mukuka iintoria inatapasika.

²⁰Wa'a ikisaopua Eesusia, paanio ko'kotioopa, wa'achi iintoka apechunaka iijipasoo, pu'ka iijipaso ne'netekao chaanerepua:

—Ihji aamo iijimiaa, no'o eerapua, aamowichio wi'sumeri aamowichio mukukao. Pu'ka wa'a no'o mukuriaeo, Riosiea aamo tatakoria cheriwepuame pichiwatame puuua, yooma noochi paparakameo.

Ihji iijipasochi maaniamea, no'o merinioi eerarapua. (22:20)

²¹'Aa, nape i'wa kahtipua apoea te'ta puuu no'oo, noriwi iintomeria. Taamo ahjama kahtipua koaka. ²²Neeea Tijoe Tijoetukamea, wa'a yooraka meripuamenia, wa'a tiame inatariopa apoe no'o Noonoo, tewekachi kahtiamero. Nape ai puuu, no'o noriwi nehjikamea.

²³Waikao Eesusi ajawaria, Aatanakamerajuarepu wa'a iintomeria, chaachaparepua ahpo.

Aatanakamera epeche weruma teeremeria

²⁴Ehjepao, Eesusi ajawaria, ahpo wa'ineriai puuuapu waikao, aatanakamera ahpo weruma paamiratuame enemerkopua. ²⁵Nape Eesusia wa'a chaachapame inamukapaopua, chaanerepua:

—Yomatiamero ahkai wehjoarichio, mochtikamepua ya'yawichio, tisia utewa yooraka tetewamekopua, ahpo yawichituwachi ye'karichi mochtikameopua. Pu'ka ya'yawichi ti'tijeria, tisia iyorika tetewamepua. ²⁶Nape eemea amochio, ki wa'a te'tereka mochtopuapua. Ohso kaawe eemea amochio, napati aamo wa'achi te'tereka mochtomeripua. Aata epeche weruma paamiratuame enenariamea, ki werumachitia teeremeripua amochio; aata

nuuriamera enenariamea, aaata puhku seekaerewachitia tiame enemeripua, ahpo wahjachiwichioo. ²⁷¿Aatanakosa naaju, epeche teerewaemea, meesachio mochikamera koaka, meesachi ajawiamekosa koameo? ¿Ki puuu ohjoarepu naaju, mesachi mochikame koaka? Nape neeea, aamo paamiratuameai, aamokamera yorakiamerania.

²⁸Nane'renania aamo aiwario no'o ahjamao, yooma ihta no'o aiwa teetoria ikiyachi. ²⁹Pukaepa neeea, wa'achitia no'o Noono weerariachitia ahpo ye'karichi ye'kamichioo, wa'achitia aamo ajawame neeeai, ³⁰no'o ye'karichi ye'kamichiopua no'o ahjamao. Aamo ya'yawichi ajawamania no'o ye'karichio, oosa mariki aampa ooka yawichituwachiopua, isaeri ti'tjoeri tetejimarichiopua.

Eesusia Peeroe ahpo ka'itapo tuuna

(Maateo 26:31-35; Marako 14:27-31; Waani 13:36-38)

³¹Nape ke'chu wahka ihtoriachi ahpo ajawaria ikimioio pehjo, ehpe taawechiami ikipuame nayewerepua ahpo ajawario. Waikao Eesusia Siimoni Peeroo chaanerepua:

—Aa muuu Siimoni Peero, utewaeme aamo chapipuapua, Satanasia tahpitika aamo yoojoranariamekapu yuuwesitekao, yooma aamoo no'o ajawariachiopua, tiiriko moorachitia aamo eejepunariapu, wa'a aamo yooraka aamo u'yenariapa te'ta noochi paparao. ³²Nape neeea itakamenia no'o Noonochio, aamo ku'lipuaichioopua, kiisi sewina erapamichiopua aamo noochi paparao. Pu'ka wa'a tiame yooma ikisaopua Satanasia aatiataro, eenechi kaawerumachi enepasaopua, tisia ye'kame enemamua waikao, te'ta aamo kaawe cheeka tuuyemiaopua, no'o aamo wahjachi ajawariaopua, kiisi toaka mochinurekaopua pu'kao, te'ta noochi iyoriaopua.

³³—Nape Paamira —chaanere Peeroa— Satanasia kiisi no'o yuumpameripua no'o aatiatao. A'chitiameoi no'o yoraniaio pukao, anachamania aamowichioo, karichi yachataiopua, meripuamekaipua.

³⁴Nape wa'a chiioi Peeroo, Eesusia chaanerepua pu'kao:

—Muuu Peeroa, ka'te aamo oise e'remua, te'ta. Wa'a chiiaiomua, ke'chu kusuyoipua totorio, paisa simiyame no'o ka'itamapua, kiisi no'o machiyo tuuka.

Eesusi ajawaria Eesusichi paparawa aatiatawa

³⁵Waikao Eesusia, chaanerepua ahpo ajawario:

—Nane'riame eemeapa, no'o aamo wekanami mochiwachiami uhjurarioopua kihta i'toka uhjurarioipua, kihta toomi i'toka, kihta i'toka mokewario, kakajoyaoi weekao. ¿Ihta itapiti nakiwa aiwakamekosa eemea wa'ami ohjoaio?

Aapoeo nehjiarepua:

—Ka'i. Kihta nakiwa aiwakame teemea.

³⁶Eesusia chaanerepua waikao:

—Nape ehpe waanami ki aamo ahjama no'o kahtioio, nakimeri eemea aamo itapiti i'toka ohjomiao, toomio, wisasoriopua tiame; aaata eemea ki peeturi maacheta iinuemea, tarimaopua piiripi ahpo ampawakiraoui nehjisa.

³⁷Chaanerepua tiameo:

—Ehpe asirupua, pu'ka Ehkoriaami Iyoteri chiiiao noochi simiyameo, puuua chiiia: “Nanaaramechi teteipuame puuua, na'aramechitia.” Yooma puuu wa'a cheeka iyotetiame Ehkoriaami Iyoterichio, ikimachepua.

³⁸Eesusi ajawariaa chaachaparepua:

—Aa, i'wa iinueka teeme ooka nasimachetao, aamo nehpuapuaeo.

Nape Eesusi chaanerepua:

—Ka'te wa'a chaachapa eemea. Ki nasiwaka taamo nehpuameri teemea.

Eesusia, E'semaníchi ahpo Noono tewekachi kahtieme ahjama nayewani

(Maateo 26:36-46; Marako 14:32-42)

³⁹Eesusia wa'a cheesapa, Ooriwo kaawichite no'rarepu, yayasaniachi ahpo Noono nayewemia, ahpo ajawarewaoi yeetoka.

⁴⁰Asisapao cheerepu:

—Nayewamita eemea Riosi ahjamao i'wa, ki aamo a'chi e'ra na'arachi, ruhjimichio.

⁴¹Wa'a cheesaapapua, epeche wa'ami akiparepua, piie tehte pasipuniachi keenako, wa'aopua, ahpo Noono ahjama naewamia. Wa'ao chopokorieka weripakao cheerepu:

⁴²—No'noo, no'o cheriwepua muuua i'ka tísia no'o aiwamiao, wa'a tiame erasaamua noochio; nape ki no'o chiiachitia iintojeraninia no'oo, aamo te'ta e'rachitia iintojeraninia no'oo.

⁴³Waikao piiripi Riosi ku'iwaria, wa'achi machejenarepu chokichi, iika yachapatemichiopua, ahpo tahpitika e'rao. ⁴⁴Wa'aopua, ki nu'unti tahpitika e'raka apochiopua, epeche yuuweeme nayewere puuuapu ahpo Noono, taipochiraopua, ki ku'ita wehchisi ichuparepu, eerachitia.

⁴⁵Werisisaapa puuua wa'a o'iniaio, waami eenarepu ahpo ajawario, toariachi. Wa'a enasao, kokochiame tewakapua pu'kao, kihta yorame e'ropa yuuwesikao, ⁴⁶chaanerepu:

—Mochisisa, mochika nayewe eemea Riosio, aamoo, ki aamo ruhjimichiopua na'ara e'rachio.

Eesusia chapinia

(Maateo 26:47-56; Marako 14:43-50; Waani 18:2-11)

⁴⁷Wa'a chiioipua pu'kao, wa'atika nokisirepua soontaroapa muuwaeme ti'tjoeri ahjama, pahcha weritorepu yeetoamea, piiripi puuu oosa mariki ooka Eesusie te'ta masiteniamea, ihji tijoea,

*Uurasia Eesusi chuchuna
chapipuawichio
so'sontaroe. (22:47)*

Uurasi tewaniámera. Ihjia, Eesusi naaepakao chuchurepu. ⁴⁸Nape Eesusia wa'a yoratiaopua, chaanerepua:

—Uurasi, ¿piiripi chuchuwachi nehjanimua, Tijoe Tijoe tukameo?

⁴⁹Waikao ahjama mochikamea, maapori tiame simiyopao, chaanerepua Eesusio:

—Paamiraaa, ¿nasiwasitariare merimachetae?

⁵⁰Waikao piiripi Eesusi na'naritoa, pu'ka napawikarichi ne'nesero paamiratuame seekaerewao, meteka tehpunarepu nahkaraopu piiripi, ahjamina weeriamera. ⁵¹Eesusi cheerepua:

—¡Ka'te wa'a iintomua!
¡Mooena yasaka!

Waikao Eesusia, nahkara tehपुरiachi chapikaopua, weemera enepaterepu eenechi. ⁵²Wa'a ikisa Eesusia, ne'nesero pa'pamiratuameo, napawikarichi kapitaiopua tiameo, mochiwari pa'pamiratuameopua tiameo, ahpoo i'tomia e'nakameo, chaanerepua:

—¿Merimacheta i'toka enapani eemea no'o chapimiao, kuuu makoka tiame, no'oo, ki nu'uti ichikoamechitia? ⁵³Ki ehpesi aamo tetewachi no'o ihsioi napawikarichio, ¿kiisi no'o chapika eemea? Nape ehpe wa'a noonoimeri eemea, ehpe kiatiamé Tukapari Noonoraai, wa'a iintomichio.

Peeroa, ki machiyo tuuna Eesusio

(Maateo 26:57-58, 69-75; Marako 14:53-54, 66-72; Waani 18:12-18, 25-27)

⁵⁴Waikao chapisao, ne'nesero paamiratuame ohjirachi i'toretupu waikao. Waikao, Peeroa na'naritore puuuu, mekapi. ⁵⁵Eesusi i'toamea ajasisaapa, ta'pechio na'yarepua. Wa'a ikisaapa, wa'a mochiparepua tatapamia. Peeroai wa'achi yasipariaipua tatapaniachio. ⁵⁶Wa'a tekipaname piiripi oowitiamea, na'i tajayachio, kaawe ne'nepaka pu'kao, cheerepua:

—¿Ki pu'ka ahjama oiyame ihji?

⁵⁷Peeroa chaanerepua:

—Ka'i, ki maachinia pu'kao.

⁵⁸Neipatakiripua, piirechia cheerepua:

—Puuuchi muuuai, ahjama oiriamea.

Nape Peeroa nehjiarepu:

—Ka'i, seenunia pu'kao.

⁵⁹Epeche ehjepamio, piie keenakomi ahkao, cheerepu piirechi:

—Puuuchi ihjiai, ki aaata piirechi ihjia, Arirea tijoea ihjia.

⁶⁰Nape Peeroa chaanerepu:

—Ka'i, kiisi maachinia aamo chiiao.

Pu'ka wa'apichi chiioi Peeroo, totoria kusurepu. ⁶¹Waikao, Eesusio ku'rika ne'nepakoopua, Peeroa, inateparepu waikao, eee cheeria: “Ke'chu kusuyoi totorio ehpe o'inia, paisa no'o ka'itamamu.” ⁶²Wa'a iikapa Peeroa, machenakaopua wa'ao, ki teesa yuuwesika nanararepu.

Eesusia na'arenia

(Maateo 26:67-68; Marako 14:65)

⁶³Eesusio inatiamea, na'ara chaanerepu pu'kao, wepaka.

⁶⁴Puichiami purisaopua ki ma'chiremichioo, wewesapa, chaanerepua Eesusio:

—Ehsoo, ¿aatana aamo weweru?

⁶⁵Ki ookapi na'ara naawesari chaanerepua tiame.

Eesusia te'ta isaeri napawirachi katewewa

(Maateo 26:59-66; Marako 14:55-64; Waani 18:19-24)

⁶⁶Ma'chirepasoopua, mochiwari ne'neseroa, napawikarichi ne'neserosi pa'pamiratuamea, iyoteri ti'tijoea tiame, napawire puuuapu. Waikao Eesusia, wa'a uparetupua, te'ta napawi napawitiachi. Wa'a upatiopaopua, iinatukeretupua:

⁶⁷—Taamo

chaanemitiakoo, ¿Riosie Weratiameko tuuyamemua, taamo yawichi enemichioo?

Nape Eesusia cheerepua:

—Eje'e no'o cheekoio,

kiisi no'o pichikema eemea; ⁶⁸itapiti aamo iinatukekooi, kihta pichiwaka no'o

Isaeri ne'neserosi te'ta paamiratuamea Eesusio, te'ta Riosi Taanarakookosako iinatukena. (22:69)

nehjiama eemea. No'oo pichiwaka aamo nane'retekoio te'ta aatanakoo, kiisi no'o toimapua. ⁶⁹Nape ehpe o'inia nee Tijoe Tijoetukamea, ye'lkamia yasipamerinia, no'o Noono tewekachi kahtiamе yasirachi yawichitumia yasipamania, no'o Noono ahjaminaopua, tísia utewariekapua.

⁷⁰Waikao puuu pa'pamiratuamea, chaanerepua Eesusio:

—Wa'a teesoo, ¿Riosi Taanarakoti muuuu?

Eesusia nehjiarepua:

—Wa'atepua. Ki se'wipua aamo chaachapao.

⁷¹Waikao pa'pamiratuamea, ahpo chaachaparepua:

—¿Ihtana nakita teeme epeche nane'reniameo? Soparame ahpo ma'chitari cheekamepua wa'asio, ahpo wa'api chuwaе.

Eesusi Piiratoe iinatukeniachi

(Maateo 27:1-2, 11-14; Marako 15:1-5; Waani 18:28-38)

23 Waikao, Te'ta Weruma Napawitiachi o'inia, yoomahka werisikao, Piirato peereirachi i'toretu Eesusia. ²Wa'a upasopua, Piiratochi wenejirepua waikao, chaachapaka:

—¿Yawichi! I'wa aamo u'yepaka teeme i'ka tijoeo, weeru chaachapatiapu taamo mochiwachio ki natetepo tuuyekaopua, te'ta Seresa yawichiwichio koparoiameopua, rooma yawichi kahtiamеopua. Apoeopua tiameo, Riosie Weratiame yawichiko tuuyapu puuuu.

³Wa'a chaanetiapa Piiratoa, chaaneka iinatukerepua Eesusio:

—¿Pichiwa yawichiju muuuu, i'isaeri ti'tijoerio?

Eesusia nehjiarepu pu'kao:

—Wa'atepua, aamo chiiachitia.

⁴Wa'a tiame inamukapa Piiratoa, napawikarichi neeserosi pa'pamuratuameo, yooma wa'a napawikame ti'tijoerioopua tiameo, chaanerepua:

—Pu'ka aamo chaachapa i'ka tijoechio, kihta a'chi tiame iintoria tewakamenia pukachio. Wa'a tiiachio ihjia, ki asiyamepua te'ta kokosapuameo.

⁵Nape aapoeo, epeche utewaeme chaachaparepua Piirato:

—Ahpo masitiaepu ti'tijoerio, weeru chaachapatiapua, yomachi taamo mochikachio. Ihjia, Arirea weechi o'inesao wa'a tiame masitekao, wa'achi ihsinapua ahkasi i'wa Eerusarenioi.

Eesusia Eerore yawichi peereirachi ihsiwa

⁶Piiratoa Arirea o'inerio tuuopa Eesusio, iinatukerepua wa'a muuwaameo, Eesusio Arirea tijoekoopua. ⁷Pu'ka muuwaameo, Arirea ohjoemeko tuukopa Eesusio, Eerore yawichie katewepo tuurepua waikao, Eerore ye'karichikopua wa'ao. Waikao Piiratoa, Eerorechi

i'yetonurerepua Eesusio, pu'ka taawechiami Eeroreo, Eerusareni eenariamekopua. ⁸Eerorea Eesusi tetewapao kaawe e'rarepua, tehpe o'inia tetewinareka yasitoriaipua, Eesusi tísia peenia ihsiamé inamukapaopua, tísia tetewinarere puuua achini ihsiao. ⁹Ahpo kahtiachi upatiopao, Eerorea ki ookapi itapiti utewa chaaneka iinatukerepua, nape Eesusia kihta nehjiarepua. ¹⁰Wa'achi mochirepua tiameo, neeserosi pa'pamiratuame, Moise nuurariwa ma'masitari tiame, tísia utewaeme wenejika. ¹¹Waikao Eerorea soontarowaraopua tiameo, na'arerepua waikao a'chikoi chaaneka Eerore tetewachi yooma ahjama wa'a mochikameopua tiame. Yawichi wisasorira chuhcherepua tiame na'arekao. Kajusaapa wa'ao na'arekao, eenechi Piiratochi i'yetorepua Eesusio. ¹²Waika o'inia kaawe erapare Eerorea, Piiratochi ahpo nekumeka mochiriao.

Eesusi merinureretia

(Maateo 27:15-26; Marako 15:6-15; Waani 18:39-19:16)

¹³Waikao Piiratoa Eesusi u'yepatiaopua, yooma napawinurerepua i'ka ti'tijoo: i'isaeri neeserosi pa'pamiratuame, mochiwari pa'pamiratuameopua tiame, yooma wa'a Eerusareni mochiwarichi mochikameopua tiame. ¹⁴Napawisooopua, Piiratoa chaanerepua:

—Ki nu'unti wenejika no'o u'yepariai eemea i'ka Eesusio, ti'tijoori weeru nokitio chaachapaka, nape i'kao neea, aamo tetewachi te'ta iinatukekamenia, eeme wa'api tetewakamepua pu'kao, no'oo kihta na'ara iintokame tewakamekopua pukachio. ¹⁵Eeroreai kihta na'ara iintoriame tewakapa, no'o uhjurekamepua i'ka Eesusio. Ma'chiame tetewame eemeai, kihta iintoriamekopua pu'kao, meripuawichio.

¹⁶Waikaonia wa'a tiioopao pu'kao, wepisache toimania pu'kao.

¹⁷Wa'a chaanere Piiratoa wa'a muuwari napawikameo, senepi paamuparichi Semejenato pahkochio, piiripi peereso toiwamekopua pu'kao, ti'tijoori kaawe erakomichio. ¹⁸Nape muuwaria Eesusikamera toinariopua Piirato, yoomahka weeru sisinaka chaachaparepua:

—¡Ka'i pu'káo! ¡Warawasikamera toipuapua ohso kaawe!

—chaachaparepua.

¹⁹Nape Warawasia tijoe ko'yame eneriaipua, nasiwari mehtachame eneriai puuua. ²⁰Piiratoa eenechi chaaneriaipua ti'tijoorio,

Piirato soontarowa Eesusi wepani. (23:16)

Eesusikamera toinario tuuka. ²¹Nape muuwari ti'tijoeria, epeche utewaeme siinakokao, chaachaparepua:

—¡Kurusichi merisáaa, kurusichi merisáaa!

²²Paisa simiyachi wa'a chaachapoipua Piiratoa, chaanerepua:

—¿Nape aatía? ¿Ihtána iintokamepua naaju ki kaawerumao?

Neeea ki tewakame pu'kao, ihta meripuame tiameo. I'kao neea, wepisache toimania.

²³Nape muuwaria, wa'api chaachaparepua siinakokao:

—¡Kurusíchi merisáaa, kurusíchi merisáaa! —chaachapaka. Wa'a chaachapaka simiterepua, ahkasi Piiratoopua ahpo erakoa e'wachisi.

²⁴Waikao Piiratoa pu'ka muuwaeme chaachapao, e'wérepua.

²⁵Piiratoa waikao wa'a iintorepua waikao. Tijoe ko'yamekamera, puhjerepua waikao, Eesusiopua, nanaaramechi ki'yarepua, aapoeo ahpo e'ra nokimichiopua pu'kao.

Eesusi kurusichi meriwa

(Maateo 27:32-44; Marako 15:21-32; Waani 19:17-27)

²⁶Ehjepamio, pooechio i'tonioiopua Eesusio kurusichi merimiao, pooechi nateparetupua piiripi tijoe, Siireneo ohjoeme Siimoni tewaniame, tekipanaio eename. Waikao Eesusi mooketoaopua kurusio, pu'ka ku'ika mooketonureretupua, Eesusi pukamina weritoka.

²⁷Wa'a pooechi Eesusi i'toniachio, ki ookapi nokisiriai ti'tijoea ooweru tiame. Oowerua tesiwe e'rekaopua Eesusio, weeru chaachapasirepua naarakoka.

²⁸Nape Eesusia ooweruchi ku'rika ne'nepakao, cheerepua pu'kao:

—Eerusareni

Ooweru, ka'te naarako eemea no'owichio. Aamowichiokamera naarakopuapua, aamo tatanawichio tiame.

²⁹Enamiitepu taawe chaachapaniamea, Ehkoriamei Iyoteriao eee chiiao: “¡Tísia kaawe erakomeri ooweru ki tatanatamea, ka'chitia

*Kurusi mahtotoai Eesusia,
nayewena ooweruo. (23:27)*

taaweche ki peteterepakamea, ka'chitia taaweche kohja chiitekamea!”
³⁰ Pu'ka kajuyachi taaweo chaachapama ti'tjoeria tiame: “¡Tamochi ru'misa kaawíii! ¡Taamo wetemaka ichipupasa kaawíii!”
³¹ I'ka nokioiopua no'o siiyona kuuu ki wakiyame kuuu pehjo, ¿achipu nokitarepua, no'o kuuuchitia wakipasoopua wa'asi? Ihji kuuu siiyona weritoame chaniwamea, no'o weechi oioio ahjariamepua; ihji kuuu wakiyame chaniwamea, no'o i'wa kiteremio no'o cheeka chiiapua.

³² Wa'a chaanerepua Eesusia, soontaroe i'toio pu'kao, ahpo merimiachi. Wa'achi i'toretupua tiameo, wahjachi ooka ti'tjioe, ti'tjioe ko'yame, Eesusichitia ko'ipua kususichi. ³³ Ajasisaapua Mukukame Mo'ojoa tewaniachio, kususichi chucharetu Eesusia mukimichioo. Wahjachi ooka ti'tjioeopua tiameo, wa'achi chokichi ku'kurusichi chucharetupua, piiripi ahjamina, piirea owemina, ku'kurusichi wahjipamichioopua tiameo. ³⁴ Wa'a kususichi chuhkuaio Eesusia, cheerepua ahpo Noono Tewekachi kahtiamopua:

—No'no, cheriwepuapua i'kao wa'a nokayoio, ki no'o te'ta machiyamekapa, wa'a nokayamepua.

Wa'a chuhkoi Eesusio wisasorirao, puuu inatiamea soontaro, ahpo newitowa te'erepua wisasorirao, aatanakamera, ahpo ahjama itipimerikopua pu'kao. ³⁵ Muuwari ti'tjioe ooweru tiamea, wa'a ajarepua ne'nekao. I'isaeri pa'pamuratuamea wa'achi ajarepua tiameo, Eesusi kususichi chuchatiameo, na'areka, eee chaachapaka:

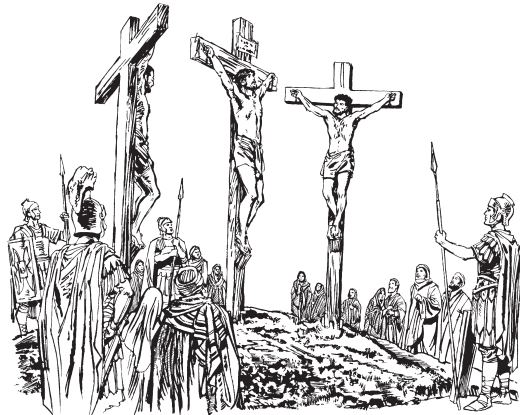
—Newipatio tuurepua wahjao, ehpeo ahpo wa'api newipatemetepua, Meesia enesaa Riosie Weratiame.

³⁶ Soontaroai Eesusio na'ara chaachaparepua, itapiti cho'koame nero, pi'piteka. Puuu wa'a yoorakao, chaachaparepua:

³⁷—Isaeri yawichi enesaamua, ¿achini iikai ki aamo soontarowa nuuriamemua, aamo tekípumichioo, aamo nehpuapaka?

³⁸ Te'pa kususichi moochiminao, wa'a manirepua iyotetiamea, puuu chiiame: “Ihja, isaeri ti'tjoeri Te'ta Yawichirapua.”

³⁹ Piiripi tijoe ko'yame kususichi chuchatiamea, na'arariaipua Eesusio chaaneka:

Piiripi puuu tijoe ko'yamea Eesusi ahpo tesiwewa itanenapua, Eesusi ye'kamiachi ahpo yasipuawichio. (23:42)

—¿Ki Meesíakosamu muuuu, Riosi taamo uhjureriao newipatemichioo? Yaapi aamo newipasa naaju, taamo newipatepuapua tiame.

⁴⁰Nape piire kurusichi chuchatiameapua tiame, ta'omarepua pu'kao, wa'a chiiopao:

—¿Kiisi iyorina muuuu Riosikoipua pu'kao? ¿Ki wa'achi teerenia muai? ⁴¹Teemea na'ara noonoikapa i'wa chuchatiamepua, nape puuu apoea, kihta yoorakai i'wa chuchatiamepua.

⁴²Wa'a cheesaapa, chaanerepua Eesusio:

—Aamo ye'karichi kahtiaioapa, no'o inatepajeraninia. ⁴³Eesusia chaanerepua waikao:

—Ehpe o'inia no'o ahjama yasimeri muuuu, te'ta peenia tiame paarasarichioapa.

Eesusi mukuya

(Maateo 27:45-56; Marako 15:33-41; Waani 19:28-30)

⁴⁴Wa'a te'terenioi wa'ao, oowetawe o'inia tukapasiparepua, ahkasi paika keenako simiyachioapa arikiri, yoomachi weechi tukapasipaka. ⁴⁵Taaaai, ahkasi wa'a keenakosi, choipakame yasarepua waikao. Eerusareni tiopachioipua waikao, Riosi iyoriwachi to'piameai wisatoria, te'pa o'inia teeresi si'parepua tiame. ⁴⁶Eesusia arikiriopao, ki ku'ita sisinarepua cheeka:

—¿No'no, aamo neesetowachi toaninia no'o iika!

Wa'a cheesache, mukurepua.

⁴⁷Waikao rooma kapitaia, yooma wa'a iikame tetewapaopua, kaaweruma nayewerepua Riosio, wa'a ikisaapa cheerepua:

—Pichiwa ihji tijoea, kihta iintokame eneriaipua, ki kaawerumao.

⁴⁸Yooma wa'a e'nakamea ne'nemiao, yooma i'ka iikame tetewikamea, no'wapaiopua, ahpo moripa chonisirepua, kiisi kaawe noonowiretio, erasikaopua. ⁴⁹Yooma Eesusi tetejimaraa, Eesusi kaawe tetewikameapua tiamea, ooweru tiamea Arirea o'inia Eesusi na'naritokamea, wa'a itipirepua pehjo, mehka ajaka ne'neka.

Eesusi mukukatewa

(Maateo 27:57-61; Marako 15:42-47; Waani 19:38-42)

⁵⁰Eerusarenio, yasariaipua piiripi tijoe, Oose tewaniame. Puuuu isaeri tijoe eneriaipua Arimatéa ohjoeme. Puuuu, te'ta weruma napawirachi teerame eneriaipua, kaaweruma tijoe. ⁵¹Puuuu ki ahpo pirenaturi wa'achitia inatame eneriaipua, wa'a ikitiamechitiaopua Eesusichio. Ihjiai tiameo, Riosie ye'kari yasipapuame, inataka yasitoame eneriaipua. ⁵²Ihji Oosea Piiratochi simikao, itanerepua Eesusi weerewarao, katewemio tuuka. ⁵³Reesisetiaapa puuuu, Eesusi chuchatiachi eenaka tekipurepua. Tekipusaapua Eesusi weerewarao,

riino tewaniamechi wisasori tohsanamechi uusaopua, ahjachi ikapirepua. Ikapisaopua, wahjipame toaniachi i'torepua tekimia, weemera teesotatiame, ki aaata tekiwachi pehji. ⁵⁴Wienechi enerepua pehji, sawarachi resipuniameo, amori o'ichachi.

⁵⁵Arirea e'enakame oowerua, na'naritokaopua, kaawe tetewarepua Eesusi weerewarao, tekitiachio. ⁵⁶Puuu ooweru Arirea e'enakamea, ahpo che'repachi nonowasaapa, peeniajuri na'poarepua, itapiti chuhchepuameopua tiame. Wa'a ikisao oowerua sawarachi taawechio, resipurepua, wa'atia yachatiamekopapua, Moise nuurario.

Eesusi eenechi ahjani

(Maateo 28:1-10; Marako 16:1-8; Waani 20:1-10)

24 Waikao oowerua, oowisari taawe o'wicharichiopua (toomikochi eneriaipua waika taawechemio), pa'a piari siimparepua Eesusi tekitiachio, ahpo peeniajuri na'poario, i'toka. ²Wa'a ajasisaa ne'nioiopua tekitiachiopua, wahjonatiame tewarepua wa'ao, puuu wa'a tehte yeeteraa, ikicha yasarepua. ³Wa'a muirepua waikao ne'nemio, nape Eesusi weerewaraa, kitererepua wa'ao. ⁴Waikao oowerua, weeka inatarepua, ihtana ikiriaopua wa'ao. Ka'chi ikime e'roiopua pu'kao, senawato ahpo chokichi ajapakame

*¡Eesusia ki'te i'wao,
oijenakame puua! (24:6)*

tetewarepua, ooka tijoe tísia totosaname tajayame wakiraeme, tewekachi e'ename Riosi ku'iwari. ⁵Pu'ka tewakapaopua ahpo chokichi ajakame, tísia majarepua pu'kao. Wa'a iikapa puua seewepamaopua pu'kao, wehchisi koomorasiparepua, yoorewika. Waikao Riosichi e'enamea chaachaparepua:

—¿Achinikai wahjipame toaniachi i'yani eemea, aaata ahjameo? ⁶Puuua aamo i'yaa, ki'tepua i'wao, ahjakamepua wa'asi eenechio. ¿Ki nane'renakosa eemea Arirea kahtiaio ⁷paika taawechi teetoio oijenamio tuurio, nanaamechi nehjtiaiopua kurusichi meritiaio?

⁸Waikao oowerua, inateparepua Eesusi cheerameopua. ⁹Wa'a iikapa puua nonorarepua, tuuyemia pu'ka oosa mariki aampa piiripi Eesusi te'ta masitiao, wahjachi wa'a mochikame Eesusichi paparametiame. ¹⁰Tuumia e'enakamea Eesusi ajawario, naati enerepua: Maaria Maarena, Uhwana, Maaria Saantiao yeeyera tiame, wa'a ikisa wahjachi ooweru, ahjama ohjoame tiame. ¹¹Nape Eesusi ajawariaa, kiisi pichikerepua pu'ka ahpo tu'tuyameo, kiisi maaeporikopa chaachapao.

¹²Nape wa'a tiioi Peeroa, u'masirepua ne'nemiaopua, tekitiachi. Asika yooremina ne'nioiopua, kiteerepua aataai, ahjae ikapi tiameche wa'a yasarepua, riino wisatori. Waikao Peeroa no'rarepua tahpitika erasikaopua: “¡Naakona wa'a ikirepua!”, erasika.

Emausi pooechi ikitiame

(Marako 16:12-13)

¹³Pu'ka wa'api taawechi Eesusia, ooka ahpo na'naritoame machijenerepua, Emausi mochiwachi simiyameopua pooechi, wa'ao Eerusareni piari machenasao, oowetawesi asiwame. ¹⁴Puuu pooechi nokisiaio, Eerusareni ikitiame ahpo nayewesiriaipua. ¹⁵Wa'a nokisinioiopua nayewasikao, senawato naapaka ahjama weritore Eesusia. ¹⁶Nape wa'a Eesusi ahjama siimpaiopua, aapoeo Eesusi

Eesusia senawato ooka ti'tijoe machejenesao, ahjama nayewasina. (24:15)

tetewaio, kiisi machirepua.

¹⁷Ku'itapi simiyaiopua ahjamao, iinatukere Eesusia:

—¿Ihtana naewasina eemea pooechi nokisikao?

¹⁸Waikao yuuwesiamae ajapakaopua Kereojá tewaniamea, chaanerepua:

—¿Muuuchekosapua, ki nane'reka itipiameopua pehjiio, ihpi taawechiami Eerusareni ikitiameo?

¹⁹Eesusia wa'a cheeka nehjiatiaapua, eenechi iinatukerepua:

—¿Ihtana ikiretupua naaju?

Waikao aapoeo, chaachaparepua:

—Wa'a Eerusarenio aata meriretiapua, Nasare tijoe Eesusi tewaniame, Riosi nayewakame enekame. Puuua, ki ookapi itapiti

kii maaepori iintokameaipua, tísia peenia ihsiwa. Weruma masitari Riosichi eename enekamepua, tísia kaawe tetewitiame ki ookapi ti'tijorieo. ²⁰Nape taamo ne'neseriosi pa'pamuratuamea, rooma ya'yawichichi nehjariapua kurusichi meripuawichio. ²¹Pu'ka Eesusieo teemea, taamo mochiwa yawichiwa poanatuwa puuyetoai teemea, na'sopuameopua wa'asi taamo rooma yawichi ye'karitere mochitoao, nape puuua mukukamepua wa'asi, paika taawe i'toamepua. ²²Pa'a piarioi ooweruai taamo ohjoekachi ohjoemeapua tiamea, tísia taamo majatekapua, ki teesa tiame taamo tuuyeriaeopua. Pa'a piari siimpakai Eesusi tekitiachiopua, ²³ki tewako tuukapua wa'ao, wa'a e'enakaiopua ne'nemiao. Wa'a nonorasaapua, ooka tijoe tewekachi e'ename tetewiko tuukapua, Riosi ku'iwari. Ihji Riosi ku'iwaria Eesusio, eenechi ahjario tuuriatapua. ²⁴Wa'a chaachapariopa ihji ooweruo, wahjachi taamo ahjama mochikame tiame, siimpariaipua tiame ne'nemiao, wa'achi chaachapakapua tiame ooweru taamo tuuyeriachitia, kitererio tuukapua tiameo, Eesusi mukukame tekitiachio.

²⁵Waikao Eesusia chaanerepua:

—¿Kiisi ijinatame eemea i'ka wa'a tiame ikitiameo, aamo pahtemiao? ¿Kiisi pahtekame eemea, ehkoriame Riosi nayewaturao aamo chaaneriameopua ahpo iyoteriachio? ²⁶¿Ki wa'a tiame aiwamerikosaaipu Meesiaa, apoe Riosie Weratiame tewaniamea, ke'chu tewekachi moenaipua, yawichi yasipamiaopua?

²⁷Wa'a chaanesaapua, o'inerepua waikao, kaawe tuuyekao, yooma ahpo nayewaka chaachapario tuurepua puuu Riosi nayewaturao, ahkasi Moise Iyoterichi o'iniaopua, ahkasi yooma wahja Riosi nayewatura chaachapariachisi, Riosie ahpo iyotetesiwao.

²⁸I'ka pooechi nokisiamero, ahpo ta'pechi ajasimioio, Eesusio

riisaka u'matomerikopua, ²⁹nape aapoeo utewa yoorarepua chaachapakao:

—Ariwanipa wa'asi, ohso kaawe taamo ta'pechi che'repasa u'matopuapua meere.

Waikao ahjama asirepua ta'perachio. ³⁰Ehjepao ko'kopuachioipua wa'ao, Eesusia, piiripi paani uusaopua, cheriwema ki'yarepua ahpo Noonoo. Wa'a iintosaapua pu'ka paanio, naasipa chi'wanasaopua, wa'a ko'komeriki'yarepua.

³¹Ahkasi wa'a iintokopa

*Eesusi machiretu paani
chi'wanasa. (24:31)*

Eesusio, ahpo ta'pechi paajutekamea, machirepua Eesusio, ahpo ki'yoioipua paanio chi'wanoi. Waikao Eesusia wa'a iintosao, ahjama kahtiaioipua tetewachi, senawato ki naania ikirepua. ³² Wa'a ikikoopa chaachaparepu:

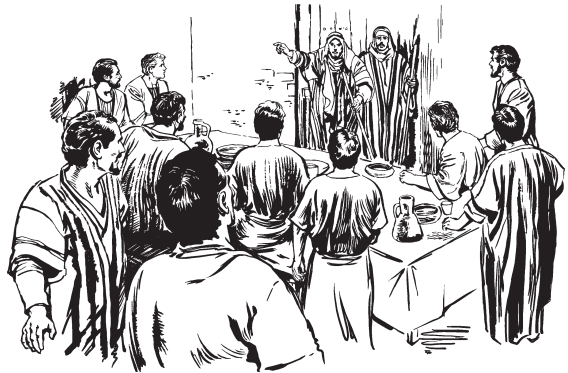
—¿Kíkosa tamochi eename saaeka teeme iikachio, pu'ka taamo nayewioio, pu'ka Ehkoriaami Iyoterichi chiia taamo nayewioio tuuyekao, puuu apoe Eesusikopa, wa'a erekore teemea?

³³ Waikaopua ikanati werisika siimparepua Eerusarenio, wa'a ajasitiopa, pu'ka oosa mariki aampa piiripi Eesusi ajawariaopua, napawikame tewarepua wa'ao, wahjachi ahpo ahjama ohjoame tiame.

Puuu pu'ka
ajasikameo,
chaachaparepu:

³⁴ —¿Pichiwa Eesusi oijenariaa, Peero tiame machejeneriopa!

³⁵ Waikaopu ooka wa'a ajasikamea, yooma tuurepua tiameo, pooechi ahpo ijikiriao, achini teeka ahpo machiriopua Eesusio, ahpo ko'komia paanio, naasipa chi'wanasa ki'yoio.

Puuu ooka Emausi ohjoemea, Eerusarenia e'enarepua, Eesusi ajawaria tuuyémia, Eesusi ahpo tetewiria. (24:33)

Eesusia ahpo te'ta masitewara machejenena

(Maateo 28:16-20; Marako 16:14-18; Waani 20:19-23)

³⁶ I'kao, wa'a chaachapaoiopua tuukao, naasipa weripame tetewiretupu Eesusia. Wa'a weripasaapa, teepotarepua cheeka:

—Kúíra, Riosie ta'iria mochikáaa.

³⁷ Senawato wa'a weerime tetewikapaopua, tísia majarepua, naayuri maayapa. ³⁸ Nape Eesusi chaanerepua:

—¿Achinikai tísia majawa eemea? ¿Tísia tehkikosamua no'oo aatanako pichikemiao? ³⁹⁻⁴⁰ ¿Ki neekosapua naaju? Ne'nesao naaju no'o sekachio, no'o tarachioipua tiame. Noochi ihchepaka, ne'neo. Tijoe neea, ki naayuri. Naayuria, ki no'oka tiame weerewaeme puuuu.

⁴¹ I'kao ki te'ta ahpoko maaeka teteopao, chaanerepua:

—¿Iinue eeme ko'kopuame? No'o kiapuapua ko'komichioo, nane'retai neekopua.

⁴² Waikao so'chi wahsetiame kiaretupua. ⁴³ Waikao pu'ka kiattiaopua, ko'karepua ahpo ajawaria tetewachi. ⁴⁴ Ko'kosepasaopua, chaanerepua:

—Yooma ihji no'o ikiriaa, yooma no'o aamo nayeweriapua, aamo ahjama oiyaioepua pehjiio. Yooma ihji no'o ikiriaa, Ehkoriaami Moisetaru Iyoteria chiiapua, ahpo Iyoterichio, ehkoriaami Riosi nayewatura, chaachaparia tiame, wa'a ikisao, yooma Ehkoriaami Wiika Iyotaperichi chiiapua tiame.

⁴⁵Wa'a cheesaapa, yooma epeche kaawe tuuyerepua Ehkoriaami Iyoterichi chiiio, kaawe ma'chiame, ki tehki eramichiopua pahtekao.

⁴⁶I'ka Iyoterichio, ma'chiame chiiamepua Riosie Weratiameo, meripuamekopua, meritiaioepua, paika taawechi oijenamiopua eenechio. ⁴⁷Yomachi weeechi siimpameri eemea tuuyemiao, i'wa Eerusareni o'inekao, yooma i'ka no'o iintoriao. Riosichi paajutepuapua ti'tijoeripua ooweruopua tiameo, ahpo tatakoria cheriwepuawichioo, yooma aaata ahpowichio uukameopua no'o iintoriao, yooma ahpo toimo tuukameopua ahpo tatakoriameo. ⁴⁸Tuuyemitia i'kao eemea, yooma i'ka no'o iintoria tetewikamekapa eemea. ⁴⁹Nape ehpeo pehjiio, Eerusareniche nokimera eemea, ahkasi Riosi kiamo tuuria, kianiachisi. Ahkai ki se'wi ohjomeri eemea pehjiio, ahkasi no'o Noonoo tewekachi kahtiameo, utewari aamo ki'yachisi.

Eesusia tewekachi mooenani

(Marako 16:19-20)

⁵⁰I'ka weeechi oika kajusaapa Eesusia, ahpo Noonoo tewekachi kahtiamee oijenatetiaapa wa'asio, Wetania eenarepua waikao muuwaeme yeekao, ahpo na'naritoame. Wa'a asisaopua te'pa seekarepakao, kaawerumari yahcherepua wa'a ti'tijoerio. ⁵¹Wa'a iintosaapa Eesusia, te'pa apechurepua tewekachi, ahpo ne'neka ajakameo weeechi toaka. ⁵²Waikao ahjama na'narito Wetania e'enakamea, Eesusi tewekachi moenoioepua: “i'Nee, te'ta pichiwa tewekachi o'inia eenakame enerepua.” Waikaopua kaaweruma nayewasacheopua, nonowarepua Eesusio, Eerusareni nonowarepua, tísia kaawe eratoka. ⁵³Wa'a o'inia waanamio, aapoe wa'api ahpo Riosi tioparachi nanapawirepua, senepi taawechi Riosichi paparamiao.

Wa'asi ihji no'no iyoteka chiiiaa. Cheriwema wa'asio, yooma i'ka no'o iyoteria iyonamerio. Neeea Riosieo, tísia kaaweruma teetojeramenia amochio.